

PROGRAMACIÓN do DEPARTAMENTO DE XEOGRAFÍA E HISTORIA

2º BACHARELATO: Hª da ARTE

PARÁMETROS LEGAIS:

NORMATIVA de REFERENCIA:

Con base na [lexislaciónaplicable](#), reflíctase a normativa de referencia.

- *Lei Orgánica 2/2006, do 3 de maio, de Educación (LOE), modificada parcialmente pola Lei Orgánica 8/2013, do 9 de decembro, para a mellora da calidade educativa (LOMCE).*
- *Real Decreto 1105/2014, do 26 de decembro, polo que se establece o currículo básico da Educación Secundaria Obrigatoria e do Bacharelato (BOE do 3 de xaneiro de 2015).*
- *Orde ECD/65/2015, do 21 de xaneiro, pola que se describen as relacións entre as competencias, os contidos e os criterios de avaliación da educación primaria, a educación secundaria obrigatoria e o bacharelato (BOE do 29).*
- *Decreto 86/2015, do 25 de xuño, polo que se establece o currículo da educación secundaria obrigatoria e do bacharelato na Comunidade Autónoma de Galicia (DOG do 29).*
- *Orde do 15 de xullo de 2015 pola que se establece a relación de materias de libre configuración autonómica de elección para os centros docentes nas etapas de educación secundaria obrigatoria e bacharelato, e se regula o seu currículo e a súa oferta (DOG do 21).*
- *Resolución do 27 de xullo de 2015, da Dirección Xeral de Educación, Formación Profesional e Innovación Educativa, pola que se ditan instrucións no curso académico 2015/16 para a implantación do currículo da educación secundaria obrigatoria e do bacharelato nos centros docentes da Comunidade Autónoma de Galicia (DOG do 29).*
- *RESOLUCIÓN de 15 de xullo de 2016, da Dirección Xeral de Educación, Formación Profesional e Innovación Educativa, pola que se ditan instrucións para a implantación, no curso académico 2016/17, do currículo establecido no Decreto 86/2015, de 25 de xuño, da educación secundaria obrigatoria e do bacharelato nos centros docentes da Comunidade Autónoma de Galicia.*
- *DECRETO 229/2011, do 7 de decembro, polo que se regula a atención á diversidade do alumnado dos centros docentes da Comunidade Autónoma de Galicia na Sección 3.ª Plan Xeral de Atención á Diversidade*
- *RESOLUCIÓN de 15 de xullo de 2016, da Dirección xeral de Educación, Formación Profesional e Innovación Educativa.*

A **resolución de 15 de xullo de 2016** sinala os **parámetros** polos que debe rexerse a **programación didáctica**.

Artigo 24. Programacións didácticas

1. Os departamentos didácticos dos centros docentes desenvolverán o currículo establecido mediante a programación didáctica de cada materia de cada curso que teña encomendada na organización docente do centro.

2. A programación didáctica deberá ser o instrumento de planificación curricular específico e necesario para desenvolver o proceso de ensino e aprendizaxe do alumnado de maneira coordinada entre o profesorado integrante do departamento.

3. As programacións didácticas incluírán en cada materia, polo menos, os seguintes elementos:

a) Introducción e contextualización.

b) Contribución ao desenvolvemento das competencias clave. Concreción que recolla a relación dos estándares de aprendizaxe avaliábeis da materia que forman parte dos perfís competenciais.

c) Concreción, de ser o caso, dos obxectivos para o curso.

d) Concreción para cada estándar de aprendizaxe avaliábel de:

1º. Temporalización.

2º. Grao mínimo de consecución para superar a materia.

3º. Procedementos e instrumentos de avaliación.

e) Concrecións metodolóxicas que require a materia.

f) Materiais e recursos didácticos que se vaian utilizar.

g) Criterios sobre a avaliación, a cualificación e a promoción do alumnado.

h) Indicadores de logro para avaliar o proceso do ensino e a práctica docente.

i) Organización das actividades de seguimento, recuperación e avaliación das materias pendentes.

j) Organización dos procedementos que lle permitan ao alumnado acreditar os coñecementos necesarios en determinadas materias, no caso do bacharelato.

k) Deseño da avaliación inicial e medidas individuais ou colectivas que se poidan adoptar como consecuencia dos seus resultados.

l) Medidas de atención á diversidade.

m) Concreción dos elementos transversais que se traballarán no curso que corresponda.

n) Actividades complementarias e extraescolares programadas por cada departamento didáctico.

ñ) Mecanismos de revisión, de avaliación e de modificación das programacións didácticas en relación cos resultados académicos e procesos de mellora.

➤ **Decreto 86/2015/ Determinación das competencias clave: O Decreto 86/2015 é outro instrumento básico e de referencia para a redacción da programación na comunidade autónoma de Galicia.**

O DECRETO 86/2015, do 25 de xuño, polo que se establece o currículo da educación secundaria obrigatoria e do bacharelato na Comunidade Autónoma de Galicia, no seu artigo 3 nos sinala cales son as competencias clave.

Artigo 3. Competencias clave

1. Para os efectos deste decreto, as competencias clave do currículo serán as seguintes:

a) Comunicación lingüística (CCL).

b) Competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía (CMCCT).

- c) **Competencia dixital (CD).**
- d) **Aprender a aprender (CAA).**
- e) **Competencias sociais e cívicas (CSC).**
- f) **Sentido de iniciativa e espírito emprendedor (CSIEE).**
- g) **Conciencia e expresións culturais (CCEC).**

2. A descrición das relacións entre as competencias, os contidos e os criterios de avaliación na educación secundaria obrigatoria e no bacharelato será a establecida de conformidade coa **Orde ECD/65/2015, do 21 de xaneiro**, pola que se describen as relacións entre as competencias, os contidos e os criterios de avaliación da educación primaria, da educación secundaria obrigatoria e do bacharelato.

3. Potenciarase o desenvolvemento da competencia de comunicación lingüística, da competencia matemática e das competencias básicas en ciencia e tecnoloxía.

4. Para unha adquisición eficaz das competencias e a súa integración efectiva no currículo, deberán deseñarse actividades de aprendizaxe integradas que lle permitan ao alumnado avanzar cara aos resultados de aprendizaxe en máis dunha competencia ao mesmo tempo.

➤ **Orden ECD/65/2015. Descrición e contido das Competencias clave:** Atendendo ao sinalado no artigo 3.3 do decreto galego 86/2015, na "Orden ECD/65/2015, de 21 de enero, por la que se describen las relaciones entre las competencias, los contenidos y los criterios de evaluación de la educación primaria, la educación secundaria obrigatoria y el bachillerato", descríbense as competencias clave.

O texto que segue é a tradución ao galego do contido na páxina web do ministerio:

a) Comunicación lingüística (CCL).

Para o adecuado desenvolvemento da competencia de **Comunicación lingüística** resulta necesario abordar a análise e a consideración dos distintos aspectos que interveñen nela, debido á súa complexidade. Para isto, débese atender aos cinco compoñentes que a constitúen e ás dimensións en que se concretan:

– O **compoñente lingüístico** comprende diversas dimensións: a léxica, a gramatical, a semántica, a fonolóxica, a ortográfica e a ortoépica, entendida esta como a articulación correcta do son a partir da representación gráfica da lingua.

– O **compoñente pragmático-discursivo** comprende tres dimensións: a sociolingüística (vinculada coa adecuada produción e recepción de mensaxes en diferentes contextos sociais); a pragmática (que inclúe as micro funcións comunicativas e os esquemas de interacción), e a discursiva (que inclúe as macro funcións textuais e as cuestións relacionadas cos xéneros discursivos).

– O **compoñente sociocultural** inclúe dúas dimensións: a que se refire ao coñecemento do mundo e a dimensión intercultural.

– O **compoñente estratéxico** permite ao individuo superar as dificultades e resolver os problemas que xorden no acto comunicativo. Inclúe tanto destrezas e estratexias comunicativas para a lectura, a escritura, a fala, a escoita e a conversa, como destrezas vinculadas co tratamento da información, a lectura multimodal e a produción de textos electrónicos en diferentes formatos; así mesmo, tamén forman parte deste compoñente as estratexias xerais de carácter cognitivo, metacognitivo e socio afectivas que o individuo utiliza para comunicarse eficazmente, aspectos fundamentais na aprendizaxe das linguas estranxeiras.

b) Competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía (CMCCT).

Nunha sociedade onde o impacto das matemáticas, as ciencias e as tecnoloxías é determinante, a consecución e sustentabilidade do benestar social esixe condutas e toma de decisións persoais estreitamente vinculadas á capacidade crítica e visión razoada e razoable das persoas.

A) A competencia matemática implica a capacidade de aplicar o razoamento matemático e as súas ferramentas para describir, interpretar e predicir distintos fenómenos no seu contexto. A competencia matemática require de coñecementos sobre os números, as medidas e as estruturas, así como das operacións e as representacións matemáticas, e a comprensión dos termos e conceptos matemáticos (operacións, números, medidas, cantidade, espazos, formas, datos, etc.).

O uso de **ferramentas matemáticas** implica unha serie de destrezas que requiren a aplicación dos principios e procesos matemáticos en distintos contextos, xa sexan persoais, sociais, profesionais ou científicos, así como para emitir xuízos fundados e seguir cadeas argumentais na realización de cálculos, a análise de gráficos e representacións matemáticas e a manipulación de expresións alxébricas, incorporando os medios dixitais cando sexa oportuno. Forma parte desta destreza a creación de descricións e explicacións matemáticas que levan implícitas a interpretación de resultados matemáticos e a reflexión sobre a súa adecuación ao contexto, do mesmo xeito que a determinación de se as solucións son adecuadas e teñen sentido na situación en que se presentan.

A competencia matemática inclúe unha serie de actitudes e valores que se basean no rigor, o respecto aos datos e a veracidade.

B) As competencias básicas en ciencia e tecnoloxía son aquelas que proporcionan un achegamento ao mundo físico e á interacción responsable con el desde accións, tanto individuais como colectivas, orientadas á conservación e mellora do medio natural, decisivas para a protección e mantemento da calidade de vida e o progreso dos pobos. Estas competencias contribúen ao desenvolvemento do pensamento científico, pois inclúen a aplicación dos métodos propios da racionalidade científica e as destrezas tecnolóxicas, que conducen á adquisición de coñecementos, o contraste de ideas e a aplicación dos descubrimentos ao benestar social.

Capacitan a cidadáns responsables e respectuosos que desenvolven xuízos críticos sobre os feitos científicos e tecnolóxicos que se suceden ao longo dos tempos, pasados e actuais.

Para o adecuado desenvolvemento das competencias en ciencia e tecnoloxía resulta necesario abordar os saberes ou coñecementos científicos relativos á física, a química, a bioloxía, a xeoloxía, as matemáticas e a tecnoloxía, os cales se derivan de conceptos, procesos e situacións interconectadas.

Requírese igualmente o fomento de destrezas que permitan utilizar e manipular ferramentas e máquinas tecnolóxicas, así como utilizar datos e procesos científicos para alcanzar un obxectivo; é dicir, identificar preguntas, resolver problemas, chegar a unha conclusión ou tomar decisións baseadas en probas e argumentos.

Así mesmo, estas competencias inclúen actitudes e valores relacionados coa asunción de criterios éticos asociados á ciencia e á tecnoloxía, o interese pola ciencia, o apoio á investigación científica e a valoración do coñecemento científico; así como o sentido da responsabilidade en relación á conservación dos recursos naturais e ás cuestións ambientais e á adopción dunha actitude adecuada para lograr unha vida física e mental saudable nunha contorna natural e social.

c) Competencia dixital (CD).

A **competencia dixital (CD)** é aquela que implica o uso creativo, crítico e seguro das tecnoloxías da información e a comunicación para alcanzar os obxectivos relacionados co traballo, a empregabilidade, a aprendizaxe, o uso do tempo libre, a inclusión e participación na sociedade.

Require de coñecementos relacionados coa linguaxe específica básica: textual, numérico, icónico, visual, gráfico e sonoro, así como as súas pautas de decodificación e transferencia. Isto leva o coñecemento das principais aplicacións informáticas. Supón tamén o acceso ás fontes e o procesamento da información; e o coñecemento dos dereitos e as liberdades que asisten ás persoas no mundo dixital.

Igualmente precisa do desenvolvemento de diversas **destrezas** relacionadas co acceso á **información**, o procesamento e uso para a comunicación, a creación de contidos, a seguridade e

a resolución de problemas, tanto en contextos formais como non formais e informais. A persoa ha de ser capaz de facer un uso habitual dos recursos tecnolóxicos dispoñibles co fin de resolver os problemas reais dun modo eficiente, así como avaliar e seleccionar novas fontes de información e innovacións tecnolóxicas, a medida que van aparecendo, en función da súa utilidade para acometer tarefas ou obxectivos específicos

A adquisición desta competencia require ademais actitudes e valores que permitan ao usuario **adaptarse** ás novas **necesidades** establecidas polas **tecnoloxías**, a súa apropiación e adaptación aos propios fins e a **capacidade** de **interaccionar** socialmente ao redor delas. Trátase de desenvolver unha actitude activa, crítica e realista cara ás tecnoloxías e os medios tecnolóxicos, valorando as súas fortalezas e debilidades e respectando principios éticos no seu uso. Por outra banda, a competencia dixital implica a participación e o traballo colaborativo, así como a motivación e a curiosidade pola aprendizaxe e a mellora no uso das tecnoloxías.

Para o adecuado desenvolvemento da competencia dixital resulta necesario abordar:

- A información.
- A comunicación.
- A creación de contidos.
- A seguridade.
- A resolución de problemas.

d) Aprender a aprender (CAA).

Fundamental para a aprendizaxe permanente que se produce ao longo da vida e que ten lugar en distintos contextos formais, non formais e informais. Supón a habilidade para iniciar, organizar e persistir na aprendizaxe.

En canto á organización e xestión da aprendizaxe, a **competencia para aprender a aprender (CAA)** require coñecer e **controlar os propios procesos de aprendizaxe** para axustalos aos tempos e as demandas das tarefas e actividades que conducen á aprendizaxe. A competencia de aprender a aprender desemboca nunha aprendizaxe cada vez máis eficaz e autónomo.

Esta competencia inclúe unha serie de destrezas que requiren a **reflexión** e a **toma de conciencia** dos propios **procesos de aprendizaxe**. Así, os procesos de coñecemento convértense en obxecto do coñecemento e, ademais, hai que aprender a executalos adecuadamente.

Aprender a aprender inclúe coñecementos sobre os procesos mentais implicados na aprendizaxe (como se aprende). Ademais, esta competencia incorpora o coñecemento que posúe o estudante sobre o seu propio proceso de aprendizaxe que se desenvolve en tres dimensións:

- **coñecemento que ten acerca do que sabe e descoñece, do que é capaz de aprender, do que lle interesa**, etcétera.
- **coñecemento da disciplina na que se localiza a tarefa de aprendizaxe e o coñecemento do contido concreto e das demandas da tarefa mesma.**
- **coñecemento sobre as distintas estratexias posibles para afrontar a tarefa.**

Respecto das actitudes e valores, a motivación e a confianza son cruciais para a adquisición desta competencia. Ambas se potencian desde a formulación de metas realistas a curto, medio e longo prazo. Ao alcanzarse as metas aumenta a percepción de auto-eficacia e a confianza, e con iso elévanse os obxectivos de aprendizaxe de forma progresiva. As persoas deben ser capaces de apoiarse en experiencias vitais e de aprendizaxe previas co fin de utilizar e aplicar os novos coñecementos e capacidades noutros contextos, como os da vida privada e profesional, a educación e a formación.

e) Competencias sociais e cívicas (CSC).

Levan a habilidade e capacidade para utilizar os coñecementos e actitudes sobre a sociedade, entendida desde as diferentes perspectivas, na súa concepción dinámica, cambiante e complexa, para interpretar fenómenos e problemas sociais.

➤ A **competencia social** relaciónase co **benestar persoal** e **colectivo**. Esixe entender o modo en que as persoas poden procurarse un estado de saúde física e mental óptimo, tanto para elas mesmas como para as súas familias e para a súa contorna social próxima, e saber como un estilo de vida saudable pode contribuír a iso.

Implica coñecementos que permitan comprender e analizar de maneira crítica os códigos de conduta e os usos xeralmente aceptados nas distintas sociedades e contornas, así como as súas tensións e procesos de cambio. A mesma importancia ten coñecer os conceptos básicos relativos ao individuo, ao grupo, á organización do traballo, a igualdade e a non discriminación entre homes e mulleres e entre diferentes grupos étnicos ou culturais, a sociedade e a cultura. Así mesmo, é esencial comprender as dimensións intercultural e socioeconómica das sociedades europeas e percibir as identidades culturais e nacionais como un proceso sociocultural dinámico e cambiante en interacción coa europea, nun contexto de crecente globalización.

Tamén se requiren destrezas como a capacidade de comunicarse dunha maneira construtiva en distintas contornas sociais e culturais, mostrar tolerancia, expresar e comprender puntos de vista diferentes, negociar sabendo inspirar confianza e sentir empatía. As persoas deben ser capaces de xestionar un comportamento de respecto ás diferenzas expresado de maneira construtiva.

E por último relaciónase con actitudes e valores como unha forma de colaboración, a seguridade nun mesmo e a integridade e honestidade. As persoas deben interesarse polo desenvolvemento socioeconómico e pola súa contribución a un maior benestar social de toda a poboación, así como a comunicación intercultural, a diversidade de valores e o respecto ás diferenzas, ademais de estar dispostas a superar os prexuízos e a comprometerse neste sentido.

➤ A **competencia cívica** baséase no **coñecemento crítico dos conceptos de democracia, xustiza, igualdade, cidadanía e dereitos humanos e civís**, así como da súa **formulación na Constitución española, a Carta dos Dereitos Fundamentais da Unión Europea e en declaracións internacionais**, e da súa **aplicación por parte de diversas institucións a escala local, rexional, nacional, europea e internacional**. Isto inclúe o **coñecemento dos acontecementos contemporáneos**, así como dos **acontecementos máis destacados e das principais tendencias nas historias nacional, europea e mundial**, así como a **comprensión dos procesos sociais e culturais de carácter migratorio que implican a existencia de sociedades multiculturais no mundo globalizado**.

As destrezas desta competencia están relacionadas coa habilidade para **interactuar eficazmente no ámbito público e para manifestar solidariedade e interese por resolver os problemas que afecten a contorna escolar e á comunidade**, xa sexa local ou máis ampla. Leva a **reflexión crítica e creativa e a participación construtiva nas actividades da comunidade ou do ámbito mediato e inmediato**, así como a **toma de decisións nos contextos local, nacional ou europeo e, en particular, mediante o exercicio do voto e da actividade social e cívica**.

As actitudes e valores inherentes a esta competencia son aqueles que se dirixen ao pleno respecto dos dereitos humanos e á vontade de participar na toma de decisións democráticas a todos os niveis, sexa cal for o sistema de valores adoptado. Tamén inclúe manifestar o sentido da responsabilidade e mostrar comprensión e respecto dos valores compartidos que son necesarios para garantir a cohesión da comunidade, baseándose no respecto dos principios democráticos. A participación construtiva inclúe tamén as actividades cívicas e o apoio á diversidade e a cohesión sociais e ao desenvolvemento sustentable, así como a vontade de respectar os valores e a intimidade dos demais e a recepción reflexiva e crítica da información procedente dos medios de comunicación.

Adquirir estas competencias supón ser capaz de poñerse no lugar do outro, aceptar as diferenzas, ser tolerante e respectar os valores, as crenzas, as culturas e a historia persoal e colectiva dos outros.

f) Sentido de iniciativa e espírito emprendedor (CSIEE).

Sentido da iniciativa e espírito emprendedor (CSIEE) necesaria para transformar as ideas en actos.

Entre os coñecementos que require esta competencia inclúese a **capacidade de recoñecer as oportunidades existentes para as actividades persoais, profesionais e comerciais**. Tamén inclúe aspectos de maior amplitude que proporcionan o contexto no que as persoas viven e traballan, tales como a **comprensión das liñas xerais que rexen o funcionamento das sociedades e as organizacións sindicais e empresariais**, así como as **económicas e financeiras**; a

organización e os procesos empresariais; o deseño e a implementación dun plan (a xestión de recursos humanos e/ou financeiros); así como a **postura ética das organizacións e o coñecemento de como estas poden ser un impulso positivo.**

Así mesmo, esta competencia require das seguintes destrezas ou habilidades esenciais: capacidade de análise; capacidades de planificación, organización, xestión e toma de decisións; capacidade de adaptación ao cambio e resolución de problemas; comunicación, presentación, representación e negociación efectivas; habilidade para traballar, tanto individualmente como dentro dun equipo; participación, capacidade de liderado e delegación; pensamento crítico e sentido da responsabilidade; autoconfianza, avaliación e auto-avaliación, xa que é esencial determinar os puntos fortes e débiles dun mesmo e dun proxecto, así como avaliar e asumir riscos cando estea xustificado (manexo da incerteza e asunción e xestión do risco).

Finalmente, require o desenvolvemento de actitudes e valores como: a **predisposición para actuar dunha forma creadora e imaxinativa; o autoconhecimento e a autoestima; a autonomía ou independencia, o interese e esforzo e o espírito emprendedor. Caracterízase pola iniciativa, a pro-actividade e a innovación, tanto na vida privada e social como na profesional. Tamén está relacionada coa motivación e a determinación á hora de cumprir os obxectivos, xa sexan persoais ou establecidos en común con outros, incluído o ámbito laboral.**

g) Conciencia e expresións culturais (CCEC).

A **competencia en conciencia e expresións culturais (CCEC)** implica coñecer, comprender, apreciar e valorar con espírito crítico, cunha actitude aberta e respectuosa, as diferentes manifestacións culturais e artísticas, utilízalas como fonte de enriquecemento e goce persoal e considéralas como parte da riqueza e patrimonio dos pobos.

Esta competencia incorpora tamén un compoñente expresivo referido á **propia capacidade estética e creadora e ao dominio daquelas capacidades relacionadas cos diferentes códigos artísticos e culturais, para poder utilízalas como medio de comunicación e expresión persoal. Implica igualmente manifestar interese pola participación na vida cultural e por contribuír á conservación do patrimonio cultural e artístico, tanto da propia comunidade como doutras comunidades.**

Así pois, a competencia para a conciencia e expresión cultural require de **coñecementos que permitan acceder ás distintas manifestacións sobre a herdanza cultural** (patrimonio cultural, histórico-artístico, literario, filosófico, tecnolóxico, ambiental, etcétera) a escala local, nacional e europea e o seu lugar no mundo. Comprende a concreción da cultura en diferentes autores e obras, así como en diferentes xéneros e estilos, tanto das belas artes (música, pintura, escultura, arquitectura, cinema, literatura, fotografía, teatro e danza) como doutras manifestacións artístico-culturais da vida cotiá (vivenda, vestido, gastronomía, artes aplicadas, folclore, festas...). Incorpora así mesmo o coñecemento básico das principais técnicas, recursos e convencións das diferentes linguaxes artísticas e a identificación das relacións existentes entre esas manifestacións e a sociedade, o cal supón tamén ter conciencia da evolución do pensamento, as correntes estéticas, as modas e os gustos, así como da importancia representativa, expresiva e comunicativa dos factores estéticos na vida cotiá.

Devanditos coñecementos son necesarios para poñer en funcionamento destrezas como a aplicación de diferentes habilidades de pensamento, perceptivas, comunicativas, de sensibilidade e sentido estético para poder comprendelas, valoralas, emocionarse e gozalas. A expresión cultural e artística esixe tamén desenvolver a iniciativa, a imaxinación e a creatividade expresadas a través de códigos artísticos, así como a capacidade de empregar distintos materiais e técnicas no deseño de proxectos.

O desenvolvemento desta competencia supón **actitudes e valores persoais de interese, recoñecemento e respecto polas diferentes manifestacións artísticas e culturais, e pola conservación do patrimonio.**

- **Orden ECD/65/2015. Anexo II. Orientacións para facilitar o desenvolvemento de estratexias metodolóxicas que permitan traballar por competencias na aula.**

Na Orden ECD/65/2015, de 21 de enero, por la que se describen las relaciones entre las competencias, los contenidos y los criterios de evaluación de la educación primaria, la educación secundaria obligatoria y el bachillerato, descríbense aspectos metodolóxicos a considerar na programación de acordo coas competencias clave.

O texto que segue é a tradución ao galego do contido:

ANEXO II

Orientacións para facilitar o desenvolvemento de estratexias metodolóxicas que permitan traballar por competencias na aula

Todo proceso de **ensino-aprendizaxe** debe partir dunha **planificación** rigorosa do que se pretende conseguir, tendo claro cales son os obxectivos ou metas, que recursos son necesarios, que **métodos didácticos** son os máis adecuados e como se avalía a aprendizaxe e se **retroalimenta** o proceso.

Os **métodos didácticos** débense elixir en función do que se sabe que é **óptimo** para alcanzar as **metas** propostas e en función dos **condicionantes** en que ten lugar o **ensino**.

A natureza da materia, as condicións socioculturais, a dispoñibilidade de recursos e as características dos alumnos e alumnas condicionan o proceso de ensino-aprendizaxe, polo que será necesario que o **método** seguido polo profesor se axuste a estes **condicionantes** co fin de **propiciar unha aprendizaxe competencial no alumnado**.

Os **métodos** deben partir da **perspectiva** do **docente** como **orientador, promotor e facilitador** do **desenvolvemento competencial** no alumnado; ademais, débense enfocar á realización de tarefas ou situacións-problema, formuladas cun obxectivo concreto, que o alumnado debe resolver facendo un uso adecuado dos distintos tipos de coñecementos, destrezas, actitudes e valores; así mesmo, deben ter en conta a atención á diversidade e o respecto polos distintos ritmos e estilos de aprendizaxe mediante prácticas de traballo individual e cooperativo.

No actual **proceso** de inclusión das **competencias** como elemento esencial do **currículo**, é preciso sinalar que calquera das **metodoloxías** seleccionadas polos docentes para favorecer o desenvolvemento competencial dos alumnos e alumnas se debe **axustar** ao **nivel competencial** inicial destes. Ademais, é necesario secuenciar o ensino de tal modo que se parta de aprendizaxes máis simples para avanzar gradualmente cara a outras máis complexas.

Un dos elementos clave no ensino por competencias é espertar e manter a motivación cara á aprendizaxe no alumnado, o que implica unha nova formulación do papel do alumno, activo e autónomo, consciente de ser o responsable da súa aprendizaxe.

Os **métodos docentes deberán favorecer a motivación** por aprender nos alumnos e alumnas e, para tal fin, os profesores deben ser quen de xerar neles a curiosidade e a necesidade por adquirir os coñecementos, as destrezas e as actitudes e valores presentes nas competencias. Así mesmo, co propósito de manter a motivación por aprender, é necesario que os profesores procuren todo tipo de axudas para que os estudantes comprendan o que aprenden, saiban para que o aprenden e sexan quen de usar o aprendido en distintos contextos dentro e fóra da aula.

Para potenciar a **motivación** pola **aprendizaxe** de **competencias** requírense, ademais, **metodoloxías activas** e **contextualizadas**. Aquelas que faciliten a **participación** e implicación do **alumnado** e a adquisición e uso de coñecementos en situacións reais serán as que xeren aprendizaxes máis transferibles e duradeiras.

As **metodoloxías activas** débense apoiar en **estruturas** de **aprendizaxe cooperativa**, de forma que, a través da resolución conxunta das tarefas, os membros do grupo coñezan as estratexias utilizadas polos seus compañeiros e poidan aplicarlas a situacións similares.

Para un proceso de **ensino-aprendizaxe competencial** as **estratexias interactivas** son as máis adecuadas, ao permitir compartir e construír o coñecemento e **dinamizar** a sesión de **clase** mediante o **intercambio verbal e colectivo de ideas**. As metodoloxías que contextualizan a aprendizaxe e permiten a aprendizaxe por proxectos, os centros de interese, o estudo de casos ou a aprendizaxe baseada en problemas favorecen a participación activa, a experimentación e unha aprendizaxe funcional que vai facilitar o desenvolvemento das competencias, así como a motivación dos alumnos e alumnas ao contribuír decisivamente á transferibilidade das aprendizaxes.

O **traballo por proxectos**, especialmente relevante para a aprendizaxe por **competencias**, baséase na proposta dun **plan de acción** co que se busca conseguir un determinado **resultadopráctico**. Esta metodoloxía pretende axudar o alumnado a organizar o seu pensamento favorecendo neles a **reflexión**, a **crítica**, a elaboración de **hipóteses** e a **tafeainvestigadora** a

través dun proceso en que cada un asume a responsabilidade da súa aprendizaxe, aplicando os seus coñecementos e habilidades a **proxectos reais**. Favorécese, por tanto, unha aprendizaxe orientada á acción na cal se integran varias áreas ou materias: os estudantes poñen en xogo un conxunto amplo de coñecementos, habilidades ou destrezas e actitudes persoais, é dicir, os elementos que integran as distintas competencias.

Así mesmo, resulta recomendable o uso do portfolio, que proporciona información extensa sobre a aprendizaxe do alumnado, reforza a avaliación continua e permite compartir resultados de aprendizaxe. O portfolio é unha ferramenta motivadora para o alumnado que potencia a súa autonomía e desenvolve o seu pensamento crítico e reflexivo.

A **selección e uso de materiais e recursos didácticos** constitúe un aspecto esencial da **metodoloxía**. O profesorado débese implicar na elaboración e deseño de diferentes tipos de materiais, adaptados aos distintos niveis e aos diferentes estilos e ritmos de aprendizaxe dos alumnos e alumnas, co obxecto de atender á diversidade na aula e personalizar os procesos de construción das aprendizaxes. Débese potenciar o uso dunha variedade de materiais e recursos, considerando especialmente a integración das tecnoloxías da información e a comunicación no proceso de ensino-aprendizaxe que permiten o acceso a recursos virtuais.

Finalmente, é necesaria unha adecuada **coordinación** entre os **docentes** sobre as **estratexias metodolóxicas e didácticas** que se utilicen. Os **equipos educativos** débense propor unha **reflexión común e compartida** sobre a **eficacia** das diferentes **propostas metodolóxicas** con criterios comúns e consensuados. Esta coordinación e a existencia de estratexias conexas permiten abordar con rigor o tratamento integrado das competencias e progresar cara a unha **construción colaborativa do coñecemento**.

➤ **En canto aos obxectivos xerais do Bacharelato temos o Decreto 86/2015. Decreto 86/2015/ Determinación dos Obxectivos do BACHARELATO:**

Artigo 26. Obxectivos

O **bacharelato** contribuirá a desenvolver no alumnado as capacidades que lle permitan:

a) **Exercer a cidadanía democrática, desde unha perspectiva global, e adquirir unha conciencia cívica responsable, inspirada polos valores da Constitución española e do Estatuto de autonomía de Galicia, así como polos dereitos humanos, que fomente a corresponsabilidade na construción dunha sociedade xusta e equitativa e favoreza a sustentabilidade.**

b) **Consolidar unha madurez persoal e social que lle permita actuar de forma responsable e autónoma e desenvolver o seu espírito crítico. Ser quen de prever e resolver pacificamente os conflitos persoais, familiares e sociais.**

c) **Fomentar a igualdade efectiva de dereitos e oportunidades entre homes e mulleres, analizar e valorar criticamente as desigualdades e discriminacións existentes e, en particular, a violencia contra a muller, e impulsar a igualdade real e a non discriminación das persoas por calquera condición ou circunstancia persoal ou social, con atención especial ás persoas con discapacidade.**

d) **Afianzar os hábitos de lectura, estudo e disciplina, como condicións necesarias para o eficaz aproveitamento da aprendizaxe e como medio de desenvolvemento persoal.**

e) **Dominar, tanto na súa expresión oral como na escrita, a lingua galega e a lingua castelá.**

f) **Expresarse con fluidez e corrección nunha ou máis linguas estranxeiras.**

g) **Utilizar con solvencia e responsabilidade as tecnoloxías da información e da comunicación.**

h) **Coñecer e valorar criticamente as realidades do mundo contemporáneo, os seus antecedentes históricos e os principais factores da súa evolución. Participar de xeito solidario no desenvolvemento e na mellora do seu contorno social.**

i) **Acceder aos coñecementos científicos e tecnolóxicos fundamentais, e dominar as habilidades básicas propias da modalidade elixida.**

l) **Comprender os elementos e os procedementos fundamentais da investigación e dos métodos científicos. Coñecer e valorar de forma crítica a contribución da ciencia e da tecnoloxía ao cambio das condicións de vida, así como afianzar a sensibilidade e o respecto cara ao medio ambiente e a ordenación sustentable do territorio, con especial referencia ao territorio galego.**

- m) Afianzar o espírito emprendedor con actitudes de creatividade, flexibilidade, iniciativa, traballo en equipo, confianza nun mesmo e sentido crítico.
- n) Desenvolver a sensibilidade artística e literaria, así como o criterio estético, como fontes de formación e enriquecemento cultural.
- ñ) Utilizar a educación física e o deporte para favorecer o desenvolvemento persoal e social, e impulsar condutas e hábitos saudables.
- o) Afianzar actitudes de respecto e prevención no ámbito da seguridade viaria.
- p) Valorar, respectar e afianzar o patrimonio material e inmaterial de Galicia, e contribuír á súa conservación e mellora no contexto dun mundo globalizado.

➤ En relación cos **principios metodolóxicos**, o art. 27 do mesmo decreto (Decreto 86/2015, do 25 de xuño), enumera os **principios metodolóxicos** aplicables ao BACHARELATO:

1.- Os centros docentes implementarán **metodoloxías** que teñan en conta os diferentes ritmos de aprendizaxe do alumnado e as súas **características individuais** e/ou estilos de aprendizaxe, co fin de conseguir que todo o alumnado alcance o máximo desenvolvemento das súas capacidades. Así mesmo, estas **metodoloxías** deberán favorecer a capacidade do alumnado para **aprender por si mesmo, para traballar en equipo** e promover o traballo en equipo, e para aplicar **métodos de investigación apropiados**.

2.- A **metodoloxía** que se utilice no bacharelato favorecerá o **traballo individual e en grupo, o pensamento autónomo, crítico e rigoroso, o uso de técnicas e hábitos de investigación en distintos campos do saber, a capacidade do alumnado de aprender por si mesmo, así como a transferencia e a aplicación do aprendido**.

3.- As **tecnoloxías da información e da comunicación** serán unha ferramenta necesaria para a aprendizaxe en todas as materias, tanto polo seu carácter imprescindible na educación superior como pola súa utilidade e relevancia para a vida cotiá e a inserción laboral.

4.- A consellería con competencias en materia de educación promoverá as medidas necesarias para que as **habilidades de comprensión de lectura e de uso da información, a expresión escrita e a capacidade de se expresar correctamente en público** se traballen polo profesorado en todas as materias. O alumnado de bacharelato debe adquirir, ademais, un manexo adecuado da información en diferentes soportes e procedente de distintas fontes, incluída a biblioteca escolar, en liña co concepto de alfabetizacións múltiples.

5.- Os centros docentes impartirán de xeito integrado o currículo de todas as **linguas** da súa oferta educativa, co fin de favorecer que todos os **coñecementos e as experiencias lingüísticas** do alumnado contribúan ao desenvolvemento da súa **competencia comunicativa plurilingüe**. No proxecto **lingüístico** do centro concretaranse as medidas tomadas para a impartición do currículo integrado das linguas. Estas medidas incluírán, polo menos, acordos sobre criterios metodolóxicos básicos de actuación en todas as linguas, acordos sobre a terminoloxía que se vaia empregar, e o tratamento que se lles dará aos contidos, aos criterios de avaliación e aos estándares de aprendizaxe similares nas materias lingüísticas, de xeito que se evite a repetición dos aspectos comúns á aprendizaxe de calquera lingua.

6.- A acción titorial e a orientación educativa e profesional terán un papel relevante nesta etapa. O/a profesor/a titor/a coordinará a **intervención educativa**

do equipo docente e manterá unha relación permanente cos pais, coas nais ou cos titores e coas titoras legais, co fin de garantir o exercicio dos dereitos recoñecidos no artigo 4.1.d) e g) da Lei orgánica 8/1985, do 3 de xullo, reguladora do dereito á educación.

PROGRAMACIÓN Hª DA ARTE

2º CURSO de BACHARELATO CURSO 2018-19

INTRODUCCIÓN E CONTEXTUALIZACIÓN

O Concello de Noia

Superficie: 37,2 km²

Poboación: 14.337 habitantes (Fonte: INE - 2016)

Parroquias de Noia: Seguindo o nomenclátor de 2011, o municipio comprende a vila de Noia e 5 parroquias:

- Santa María de Argalo
- Santa Cristina de Barro
- San Pedro de Boa
- Santa Marina de Obre
- Santa María de Roo

Economía do concello:

En canto á **estruturasocio-económica** de Noia, débese destacar que se trata dunha **comarca** de eminente carácter **urbano**, na que as **actividades agropecuarias** de subsistencia tenden a **desaparecer** fronte a un **sector industrial, pesqueiro** e, sobre todo **terciario**, en franco **crecemento**. O **motoreconómico** da vila noíesa está centrado en dous sectores: o sector **servizos** e o sector **primario**. No sector **servizos** destaca o **comercio**, xa que Noia é un pobo de **tradicíoncomercial**: antigamente a **Noia** se a coñecía pola **calidade** das súas **peles** e os seus **zapatos**.

- No **sector primario** a actividade económica por excelencia é o **marisqueo**, do cal viven numerosas familias. A actividade pesqueira da comarca localízase fundamentalmente nos **portos** de **Noia, O Freixo, Portosín e Porto do Son**, nos que ten a súa base unha importante flota artesanal e de litoral dedicada ao marisqueo e á pesca. En **Noia**, esta actividade concéntrase no porto de **Testal**, situado xunto á praia do mesmo nome, onde se encontran varios **bancos marisqueiros**. Os principais bivalvos que se capturan na ría son o **berberecho** e a **ameixa**, tanto a **fina** coma a **babosa**.

- É o **sector terciario** o que maior porcentaxe de poboación ocupa, próximo xa ao 50%. A oferta de **servizos** localízase fundamentalmente na **vila de Noia**, seguida das de Porto de Son e Outes. A actividade **comercial**, os transportes e, sobre todo, as relacionadas co **sectorturístico** son as que teñen unha **maior importancia** na **economía** da comarca, especialmente durante os meses de verán nos que se incrementa notablemente a súa poboación. A pesar dá crecente importancia que o **turismo** está a ter nos últimos anos, este sector aínda non monopoliza a economía da localidade. Non obstante, existen **diversos establecementos hoteleiros dispersos** pola vila, así como numerosos **bares e restaurantes**.
- ❖ **Perspectivassocioeconómicas:** As **perspectivassocioeconómicas** deberían pasar por se-las dun concello situado no entorno dun **territorioprivilexiado**: o **eixoatlántico**, vertebrado pola **autoestrada** entre **Ferrol e Tui**. A Galicia moderna e do S. XXI tenderá a concentrarse nesa extensa conturbación excelentemente comunicada externa e internamente, na que se situarán as dinámicas creativas máis importantes. Esta **situación de privilexio** debería influír de forma positiva no devir noiés, xa que o máis dinámico dos nodos do eixo, **Santiago de Compostela**, está situado a menos de 35 quilómetros de Noia. A nova vía de alta capacidade Brión-Noia, de máis de 17 Km. de lonxitude, constitúe o principal eixo de comunicación entre Noia e Santiago de Compostela.

A mellora das **comunicacións** e da **infraestrurahoteleira**; a xestión e posta en valor do **patrimonio** cultural e da continuación do camiño de Santiago ata o mar, seguindo en sentido inverso o percorrido de romeiros medievais; a rehabilitación racional do casco histórico, cunha oferta de vivendas para primeira residencia e a recuperación e revitalización do espazo natural da ría e o seu entorno, son os primeiros pasos para desenvolver unha industria da cultura e do lecer, cun tecido empresarial dinámico e moderno, foco de atracción para reter ás novas xeracións e frea-la tendencia migratoria.

Asemade, será preciso deseñar e aplicar programas para manter un **turismo continuo** e de calidade ao longo de todo o ano, máis aló da temporada de verán.

O carácter de **centro comarcal tradicional** con clara especialización **comercial** terá que afrontar as novas formas de comercialización con diversas alternativas de consumo, novas canles de comunicación, novas tecnoloxías e modalidades de compra.

Un pouco de Historia e Arte en Noia:

Noia é unha vila que conserva un dous **mellores cascos antigos** de **Galicia**. En documentos antigos figura a cidade de Noia coas súas dúas localidades ou barrios: o de **Noela**, onde agora está o barrio de Campo e o **Novium**, novo burgo amurallado coincidente co actual casco histórico. Ao converterse en residencia habitual do arcebispo Berenguel de Lendoira, recibiu favores como a construción da igrexa de Santa María e fortificación cunha muralla de doce portas con arcos oxivais e torres grandes. Todo iso foi demolido na súa maior parte durante o século XVIII. A Porta da Vila introdúcenos no conxunto histórico. A súa visita pode comezar polo templo de Santa María a Nova co seu cemiterio gremial e continuar polos templos de San Martiño e San Francisco. San Martiño, gótico galego da primeira metade do século XV, destaca pola súa fachada cun gran rosetón e porta ao estilo compostelán, con arquivoltas e xambas decoradas ricamente con esculturas como os doce anciáns con instrumentos musicais. No seu interior a capela de Valderrama cóbrese con bóveda estrelada. No

soar do antigo convento de San Francisco, edificio renacentista, construíuse a Casa Consistorial, aproveitando pezas doutros pazos e partes do convento.

A importancia do seu pasado queda reflectida na abundancia de pazos e casas señoriais. Fronte á igrexa de Santa María está o pazo barroco dos **García Suárez ou Senra**. Paga a pena contemplar a Casa dá Xouba, o pazo Dacosta e Fornodo Rato. Na Praza do Curro, áchase o *Hospital de Sancti Spíritus*, que foi Colexio de Gramática no S.XVII.

Modernista é o **Coliseo Noela**.

De forte sabor mariñeiro son as rúas de soportais, usadas antano para gardar barcas.

Fontes:

- Webs do Concello de Noia
- “PLAN XERAL DE ORDENACIÓN MUNICIPAL DE NOIA. Documento de Aprobación Inicial”

Datos identificadores do centro. Titularidade

Nome: **IES Campo de San Alberto**

Enderezo: Rúa Egas Moniz s/n

Localidade: Noia

Provincia: A Coruña

Código do Centro: 15026731

O **IES Campo de San Alberto** é un centro de titularidade pública, dependente da Consellería de Educación (Xunta de Galicia). No mesmo concello contamos con outros centros educativos: o *IES Virxe do Mar*, o *CEIP Felipe de Castro*; o *CPR Plurilingüe María Assumpta*; o *CPR Jaime Balmes* e o *CEIP plurilingüe Alexandre Rodriguez Cadarso* que é o noso centro adscrito situado en Santa Cristina (Barro).

En relación coa **poboación**, sinalar que o centro conta cun **colectivo** de **alumnos maioritariamente** de **clase media e baixa (traballadora)**, con **problemáticas familiares**, **paro** e alumnado de **procedencia diversa** –colectivo **xitano**, alumnos de **cor**, de **migracións: interior**, ou de **América e África**–.

Alumnado:

O **alumnado de Bacharelato** do IES procede de **varios concellos** do entorno ademais de Noia: **Muros, Pino do Val, Mazaricos, Outes**, Parte do alumnado procedente **doutros centros da ESO de Noia**; tamén contamos con algúns **repetidores**.

Esta composición nos sitúa ante un **colectivo académicamente** de **distintos niveis**. A **conflitividade** en **bacharelato**, no centro, é e **percíbese como baixa**.

O **nivel social** do **alumnado** en **bacharelato** é como o do centro en xeral: **medio e medio / baixo**.

A maioría dos pais/nais posúen estudos primarios ou básicos, e o pouco tempo que poden dedicar aos seus fillos e fillas, xunto co **escaso control do seu traballo escolar**, é un **hándicap** para a boa marcha do alumnado..

Ensinanzas que oferta o centro:

- **Oferta formativa en ESO.**
- **Bacharelato** que pode elixirse entre dúas opcións (Ciencia e Tecnoloxía, Humanidades e Ciencias Sociais).
- **Educación secundaria de adultos. ESA**

- **Formación Profesional:** consta do **FP Básica, FP de nivel Medio e Superior.**
 - **F.P. Básica:** Electrónica e electricidade.
 - **Ciclos Medios:**
 - Xestión Administrativa
 - Instalación de Telecomunicacións
 - **Ciclos Superiores:**
 - Laboratorio Clínico e Biomédico
 - Administración e Finanzas

Características singulares: Temos alumnado de familias **desestruturadas** de difícil comunicación familiar. Hai un considerable **fracaso escolar** en 1º de BAC

A **programación** das **materias** do departamento de **Xeografía e Historia** ha de tentar **adaptarse** as circunstancias específicas destes alumnos e **revisada** periodicamente coa finalidade de lograr **obxectivos básicos** e poder **motivar** a todo o alumnado, procurando dar **atención á diversidade** que temos

INTRODUCCIÓN E CONTEXTUALIZACIÓN XERAL DAS MATERIAS DE XEOGRAFÍA E HISTORIA PROPIAS DESTE DEPARTAMENTO

As **materias** do **DEPARTAMENTO DE XEOGRAFÍA E HISTORIA (e Arte)**, teñen **recoñecida** a súa **especificidade** nas **últimas construcións curriculares**. É innegable a súa **contribución** na **formación integral** do **alumnado** na **ESO** -e no **Bacharelato**-.

Con estas **materias** **preténdese** profundizar no **coñecemento** da **sociedade**, da súa **organización** e **funcionamento** nun **territorio**, a través do **tempo** e na **actualidade**, **utilizando** o **aprendido** polo **alumnado** na **etapa anterior de Secundaria** na **MATERIA** de **XEOGRAFÍA e HISTORIA**.

A **atención á Xeografía, á Historia e á Hª do Arte** como referentes, queda **xustificada** polo seu **acusado** carácter **integrador** e **globalizador** e pola súa **sensibilidade** ao interpretar o **espazo natural e social** e a súa **evolución** a través do **tempo**.

A **complexidade** das **sociedades actuais** e a **aparición** de novas **temáticas** como a **educación ambiental, cívica, para o consumo, a paz ou o lecer**, **obrigan** a **incorporación** de **contidos** doutras **disciplinas**: **Socioloxía, Antropoloxía, Economía, Ecoloxía, ...** que inciden en **perspectivas** de **estudo, observación e análise diferentes** para lograr o **obxectivo común**, que é o **coñecemento da realidade social**.

Na **análise** do fondo **espacial** é axeitado o **enfoque eco-xeográfico**, xa que permite **considerar** as múltiples **variables** -**naturais** e **antrópicas**- que conforman un **espazo** e, ademais, **atende** o **dinamismo interno** de cada **variable** e das súas

interaccións. A **paisaxe**, **unidade espacial** de **análise**, ten especial **relevancia** e permite **abordar** o **estudio** dos **problemas** aos que a **XEOGRAFÍA** debe responder.

A **HISTORIA** proporciona ao **alumnado** o **coñecemento global** necesario para **entender** o **presente** e mellorar o **futuro**. Será **obrigado FACEREMERXER**, na práctica diaria, os **suxeitos históricos**, ata hai pouco, **silenciados**: as **mulleres**, a **clase obreira**, os **pobres**, os **emigrantes**... dándolles o papel que lles corresponde e que vai permitir unha **renovación** do **discurso histórico**.

Non se pode **esquecer** adquirir e **dominar** un **vocabulario conceptual** propio e a **capacidade** para **utilízalo** e **xeneralizalo** **correctamente**.

As **materias** permiten **desenvolver** unha **metodoloxía** que **compare** o **inmediato** e o **afastado**; o **propio** e o **alleo**; o **concreto** e o **abstracto**; xustificando así a **importancia** que no **currículo** debe concederse aos aspectos da **xeografía**, a **historia** e a **cultura** de **GALICIA**.

Terase presente, ao introducir **contidos METODOLÓXICOS**, a **importancia** de saber **interpretar FONTES** de **diversa tipoloxía**, a **comprensión** da **multi-causalidade** e a **intencionalidade** na **interpretación** dos **procesos**, o **uso adecuado** da **información** e o **manexo** da **documentación**.

A **FINALIDADE** das **materias** concretaríase en **dar unha visión global do mundo e dotar dun conxunto de valores cívicos** para que o **alumnado** adopte unha **actitude ética, crítica e comprometida** dentro dunha **sociedade complexa, plural e solidaria**.

Da **contextualización DESTACAREMOS**, que o **IES CAMPO DE SAN ALBERTO** inscríbese nunha **contorna** de **pequena vila marítima** preto da cidade de **Santiago de Compostela**. Os **alumnos** proceden de **familias** de **clases medias e traballadoras** (*profesións liberais, comerciantes, funcionarios, hostaleiros, mariscadores, empregados en xeral, etc.*). En xeral son familias que, coas súas problemáticas, **valoran** os **estudios** como **proxección** de **futuro** para os seus fillos.

I-A MATERIA de HISTORIA da ARTE de 2º DE BACHARELATO no CONTEXTO EDUCATIVO do CENTRO:

Atendendo ao marco xurídico establecido pola **Consellería de educación** (*Consellería de Cultura, Educación e Ordenación Universitaria*) é preciso reproducir o texto do **ANEXO** do **DECRETO 86/2015, do 25 de xuño, polo que se establece o currículo da educación secundaria obrigatoria e do bacharelato na Comunidade Autónoma de Galicia**, en relación coa materia de **Historia da Arte** que **asumimos na súa totalidade**.

O mencionado **texto** sinala:

“Historia da Arte ten por obxecto de estudo a obra de arte como produto resultante da intelixencia, da creatividade e da actuación humanas—engadiríamostamén das crenzas e sentimentos individuais e colectivos—, que se manifestaron de xeito diferente nas diversas sociedades e culturas ao longo do tempo.

O estudo da historia da arte débelle achegar ao alumnado os coñecementos necesarios para a **análise**, a **interpretación** e a **valoración** da arte a través da **linguaxe** das **formas** e do **pensamento** visual. A obra de arte, xunto con outras fontes de coñecemento histórico, constitúe un valioso testemuño para coñecer a mentalidade, a cultura e a evolución das sociedades: é, daquela, imprescindible estudala no seu contexto histórico, social e cultural, incidindo á vez no feito de que as **obrasartísticas** poden perdurar a través do tempo con usos e **funciónssociaisdiferentes** en cada **época**. Tampouco hai que esquecer que na sociedade actual, altamente tecnificada, o ámbito das artes plásticas tradicionais se viu agrandado coa achega doutras manifestacións procedentes das **novastecnoloxías** e dos medios de comunicación visual, de maneira que o universo da imaxe forma parte da nosa realidade cotiá.

Propónse unha **selección** que permita unha aproximación xeral ao desenvolvemento da arte occidental, desde o nacemento do **clasicismo** na **antigüidadegregorromana** ata a arte **contemporánea**. Neste sentido, resulta preferible centrar o estudo nas características esenciais dos períodos, estilos ou correntes máis significativos da arte occidental, así como na súa evolución, a través da análise dun número limitado de **obrasrepresentativas** ou nomeadamente salientables, aínda que iso obrigue a renunciar de antemán a certos/as artistas e obras de interese indiscutible.

A **complexidade** dos factores que interveñen na creación da obra de arte e a **especificidade** de cada linguaxe artística esixen utilizar un **método** de **análise** que integre distintas **perspectivas**, entre as que poden sinalarse, polo menos, a formal, a **sociolóxica** e a **iconolóxica**. A perspectiva formal oríentase a ver, recoñecer e **valorar** a **materialidade** das **formasartísticas** como unha linguaxe específica, a descubrir os seus procesos e as técnicas de creación, a función ou as funcións para as que foron creadas, así como as concepcións estéticas que manifestan. A perspectiva sociolóxica aborda a relación entre os/as artistas e a os/as clientes, as persoas destinatarias da obra, as formas de patrocinio, a consideración social do/da artista, ou a demanda e o consumo de arte. Canto á perspectiva iconolóxica, parte da análise iconográfica para indagar no significado último que o/a autor/a da obra pretende transmitir.

O **coñecemento** da historia da arte **consolida** nos alumnos e nas alumnas certos **valores** e **actitudesfundamentais**, como a **tolerancia** e o **respecto** polos valores e as crenzas das demais persoas, a capacidade de **satisfacción** ante a **contemplación** da arte, o **respecto** pola creación artística, aínda que non exento de **espíritocrítico**, e de forma moi especial a **valoración** do **patrimonioartístico** e a responsabilidade da súa **conservación**, xa que se trata dun legado que se lles debe transmitir ás xeracións futuras. A materia é, xa que logo, rica en achegas ao coñecemento competenciais.

- ❖ A **competenciaclave** de **conciencia e expresións culturais** recibe un tratamento moi específico, relacionado cos contidos que son propios da historia da arte.
- ❖ A **competenciasocial e cidadá** desenvólvese tamén en tanto que a arte reflicte as **ideoloxías**, as **estruturaseconómicas** e **políticas** e as formas de **organización** social que conforman as sociedades.
- ❖ Ademais, as **competenciaslingüística**, **dixitaledede aprender a aprender** están presentes de maneira constante na súa vertente máis **instrumental**, e deben impregnar todo o que sexa posible o desenvolvemento curricular da materia.

- ❖ A **competencia clave** de **sentido de iniciativa e espírito emprendedor** debe estar moi presente nas vertentes máis **actitudinais e procedementais** da materia.

O tratamento **metodolóxico** da materia débese axustar ao nivel **competencial inicial do alumnado**, respectando os distintos ritmos e estilos de aprendizaxe e tendo en conta a atención á **diversidade**. **Historia da Arte** permite desenvolver **metodoloxías activas**, nas que o traballo individual e cooperativo estean permanentemente presentes, **con elaboración de diferentes tipos de materiais, e integrando de xeito especial as TIC**".

Historia da arte: pretensións e obxectivos.

Historia da arte é unha materia de opción do bloque de **materiastroncais** que se imparte na **modalidade** de **Ciencias Sociais e Humanidades** de **2º de Bacharelato**.

A materia de **Historia da arte** deberá contribuír á sensibilización do alumnado na **análise, coñecemento e estudocrítico e razoado** dunha **linguaxe** tan **universal** como a da **obraartística**. Este obxectivo básico fai necesario que o alumnado coñeza os aspectos **estilísticos, formais ou técnicos** que caracterizan ás obras de arte, pero tamén que profunde no devandito coñecemento incluíndo unha **perspectivahumanística** na análise da obra de arte. Iso implica que tamén se estude o **contextohistórico, ideolóxico, económico, relixioso/mitolóxico das crenzas**, que en todo momento e lugar condiciona e dá sentido a calquera aspecto do devir humano, e neste caso ao significado do proceso da creación artística en todos os seus campos.

O estudo de Historia da arte debe permitir ao alumnado adquirir unha serie de **coñecementos** relacionados con **conceptos,contenidos,procedementos, competencias, capacidades, actitudes, valores e capacidade crítica**, proporcionándolle así unha **formación xeral e integradora** da concepción da arte como linguaxe de carácter universal cuxas funcións evolucionan, dentro dos distintos contextos históricos, no espazo e no tempo.

Así mesmo, é importante que o alumnado teña oportunidade de desenvolver a comprensión razoada e a análise crítica dos conceptos humanísticos e estéticos que lle permitan interpretar as imaxes e teorías artísticas con pracer, rigor e sensibilidade.

A **Historia da arte**, pola súa índole **humanística**, inclúe a maioría dos **elementostransversais** no seu currículo, contendo polos seus valores intrínsecos, un elevado potencial para contribuír á **formaciónintegral** do **alumnado** xa que a través da **análise** da obra de arte o alumnado comprenderá o espírito da sociedade que as produciu, a súa mentalidade, a súa forma de vida e pensamento e analizando criticamente eses valores, contribuirá ao fortalecemento dos elementos transversais, desenvolvendo actitudes de rexeitamento ante as desigualdades sociais e económicas dos pobos, actitudes de tolerancia e respecto por ideas e crenzas que non coincidan coa propia, valorando o papel das manifestacións artísticas como vehículo de convivencia pacífica e intercambios culturais, os momentos nos que a produción artística realizouse nun ambiente de **liberdade** fomentando a **creatividade**, **valorandonegativamente** a **marxinación** da **muller** nas **sociedades do pasado e do presente**, o impacto ambiental de arquitectura e urbanismo e de forma moi especial a valoración do patrimonio artístico e a responsabilidade da súa conservación, pois se

trata dun legado que ha de transmitirse ás xeracións futuras. Todo iso require loxicamente que o alumnado poida abordar os temas de estudo de forma que se consideren os aspectos citados ata agora, dándolle ademais oportunidade de analizar, razoar, investigar, valorar, opinar, expoñer aos demais argumentos en apoio das propias opinións e, en definitiva, aprender e aplicar os procedementos asociados ao estudo dunha materia como esta.

Ante a amplitude de épocas, estilos, obras e artistas, é precisa unha **selección equilibrada** que permita unha aproximación xeral ao desenvolvemento da arte occidental, desde o nacemento do clasicismo na Antigüidade grecorromana ata a arte contemporánea e actual.

Neste sentido, resulta preferible centrar o estudo nas **características esenciais** dos períodos, estilos ou correntes máis significativos da arte occidental, así como na súa evolución, a través da **análise** de **obras representativas** ou especialmente **relevantes**, **paradigmáticas** onde a **representación** da **arte** realizado en **Galicia**, na **comarca** e no concello de **NOIA** xogue un papel importante.

II- RELACIÓN E CONCRECIÓN DOS: OBXECTIVOS; CONTIDOS; CRITERIOS DE AVALIACIÓN; ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE; COMPETENCIAS CLAVE:

- Como sinalábamos as competencias clave do currículo serán as seguintes:

- a) **Comunicación lingüística (CCL).**
- b) **Competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía (CMCCT).**
- c) **Competencia dixital (CD).**
- d) **Aprender a aprender (CAA).**
- e) **Competencias sociais e cívicas (CSC).**
- f) **Sentido de iniciativa e espírito emprendedor (CSIEE).**
- g) **Conciencia e expresións culturais (CCEC).**

CONTRIBUCIÓN AO DESENVOLVEMENTO DAS COMPETENCIAS en BACHARELATO:

- **Competencia en comunicación lingüística CCL**
Incide no desenvolvemento desta **competencia:**
 - **A utilización da terminoloxía formal propia das materias de Xª de Hª o que permitirá ao alumnado incorporar esta linguaxe ao seu vocabulario e utilízalo nos momentos axeitados coa suficiente propiedade.**
 - **Ler e interpretar textos de tipoloxía diversa, linguaxes icónicas, simbólicas e de representación.**
 - **Redactar textos sobre as materias de Historia e Xª a partir do coñecemento das tipoloxías textuais e da aplicación de pautas.**
 - **Identificar e aplicar os aspectos básicos da lingua.**
 - **Desenvolver a capacidade e o interese para expresarse en diversas linguas.**

- Utilizar diferentes variantes do discurso, en especial a descrición, a narración e a argumentación.
- Valorar positivamente a realidade plurilingüe.
- Asumir a importancia de coñecer e empregar correctamente as normas ortográficas.
- Coñecer os elementos da comunicación
- Expoñer en público a comunicación dos resultados de investigacións, as presentacións na aula e outros traballos que realicen tamén favorecen o desenvolvemento desta competencia.

- **Competencia matemática e Competencias Clave en ciencia e tecnoloxía CMCCT**

Incide no desenvolvemento desta **competencia**:

- Utilizar datos, táboas estatísticas, timelines ou eixos cronolóxicos. - Elaborar e analizar os datos cuantitativos recollidos en táboas, gráficos e diagramas.
- Facer cálculos matemáticos de números enteiros e porcentaxes para chegar a conclusións cuantitativas, que permitan ilustrar as variables económicas, demográficas, etc.,
- Analizar e comprender os datos cuantitativos recollidos en táboas, gráficos e diagramas.
- Facer cálculos matemáticos de números enteiros e porcentaxes para chegar a conclusións cuantitativas que axuden a explicar procesos económicos e comportamento sociais (crise económica dos anos trinta e incremento do número de votos ao partido nazi, por exemplo), etc.
- Utilizar conceptos e procedementos matemáticos para resolver problemas cotiáns ou de diferentes áreas de coñecemento
- Expresarse con propiedade na linguaxe matemática.
- Empregar escalas e sistemas de representación.
- Establecer relacións de proporcionalidade directa e inversa.
- Aplicar técnicas de orientación en mapas e planos.
- Elaborar e interpretar eixes cronolóxicos da Xeomorfoloxía.
- Analizar e comprender os datos cuantitativos recollidos en táboas, gráficos e diagramas.
- Coñecer e empregar elementos matemáticos básicos: magnitudes, porcentaxes, proporcións, formas xeométricas, criterios de medición e codificación numérica, etc.
- Desenvolver o razoamento lóxico-matemático.

- **Competencia dixital e do tratamento da información CD**

A **capacidade** de **buscar, seleccionar, procesar, relacionar e comparar** información de **diversas fontes** –*escritas, gráficas, audiovisuais, etc.*– utilizando **tecnoloxías da información** e a **comunicación** permitirá que o alumnado se familiarice cos **diferentes códigos, formatos e linguaxes** que presenta a **información** (*táboas e datos estatísticos, representacións gráficas, mapas...*) servirá nesta materia para **fomentar** esta **competencia**.

Incide no desenvolvemento desta **competencia** **actividades** como:

- **Contrastar a información obtida e desenvolver un pensamento crítico e creativo.**
- **Interpretar a información obtida por diversos medios e transformala en coñecemento**

- Utilizar correctamente as TIC e as súas linguaxes
- Familiarizarse de forma crítica cos medios de comunicación.
- Empregar correctamente diferentes procesadores de texto.
- Empregar presentacións dixitais como medio de apoio na transmisión de coñecementos.
- Editar información en follas de cálculo para organizar a información.

- **Competencias sociais e cívicas CSC**

A realización de **traballos en grupo** e **debates** axudará a fomentar o **desenvolvemento** de **actitudes** como a cooperación, a solidariedade e o respecto cara ás opinións dos demais, o que **contribúe** á **adquisición** das **competenciassociais** e **cívicas**.

Incide no desenvolvemento desta **competencia actividades** como:

- **Desenvolver actitudes e estratexias de comunicación asertiva.**
- **Desenvolver as habilidades básicas de relación social.**
- **Asumir capacidades e sentimentos de solidariedade.**
- **Realizar traballos e actividades de forma colaborativa.**
- **Desenvolver actitudes respectuosas cara ás opinións alleas.**
- **Desenvolver o exercicio activo da cidadanía.**
- **Identificar as implicacións que ten vivir nun Estado social e democrático de dereito.**

- **Competencia de aprender a aprender CAA**

Incide no desenvolvemento desta **competencia actividades** como:

- **Buscar explicacións multicausais para comprender os fenómenos sociais e avaliar as súas consecuencias**
- **Utilizar distintas estratexias para organizar, memorizar e recuperar a información: esquemas, resumos etc.,**
- **Participar en debates e contrastar as opinión persoais coas do resto de compañeiros.**
- **Desenvolver o gusto pola aprendizaxe continua e mais a actualización permanente e operar con modelos teóricos, o que fomenta a imaxinación, a análise, as dotes de observación, a iniciativa, a creatividade e o espírito crítico, o que favorece a aprendizaxe autónoma.**
- **Participar en debates e contrastar as opinións persoais coas do resto de compañeiros.**
- **Regular as propias capacidades académicas e de aprendizaxe.**
- **Identificar e estimular as propias capacidades intelectuais e persoais.**
- **Organizar os espazos e os tempos dedicados ao estudio e ao traballo de forma autónoma.**
- **Realizar unha autoavaliación dos procesos de aprendizaxe e dos seus resultados.**

- **Competencia de Sentido de Iniciativa e Espírito Emprendedor CSIEE**

Incide no desenvolvemento desta **competencia actividades** como:

- **Interpretar adecuadamente as particularidades de cada situación e de cada problema estudiado.**
- **-Facer exercicios de autoavaliación da propia aprendizaxe mediante a autocorrección de exames e traballos.**
- **Asumir responsabilidades e tomar decisións con respecto á planificación e a resolución das actividades.**

- Saber argumentar de forma lóxica e coherente as explicacións dos conceptos e fenómenos estudados.
- Desenvolver a propia autonomía persoal.
- Asumir e potenciar a propia creatividade.
- Tomar conciencia das propias capacidades e das estratexias para potencialas.
- Optimizar o uso de recursos materiais e persoais para a consecución de obxectivos.
- Amosar iniciativa persoal para iniciar ou promover accións novas.
- Asumir riscos no desenvolvemento das tarefas ou proxectos.
- Adoptar unha actitude de curiosidade e procura de solucións imaxinativas ante problemas diversos.
- Realizar investigacións e proxectos de forma autónoma e creativa.
- Asumir responsabilidades e tomar decisións respecto á planificación e resolución de actividades.
- Argumentar de forma lóxica e coherente as explicacións dos conceptos e fenómenos estudados.
- Asumir as responsabilidades encomendadas e dar conta delas
- Esta é unha competencia básica á hora de levar a cabo traballos de investigación e participacións nos debates de aula
- **Competencia de Conciencia e expresións Culturais e Artísticas CCECA**
Incide no desenvolvemento desta **competencia actividades** como:
 - Elaborar modelos representativos das sociedades contemporáneas e as súas sensibilidades e estéticas
 - Usar fotografías que ilustren as manifestacións artísticas de cada período histórico –arquitectura, escultura, etc.– e a función que as artes tiveron na vida dos seres humanos.
 - Fomentar a sensibilidade e a capacidade estética do alumnado e desenvolver unha actitude activa en relación coa conservación e a protección do patrimonio histórico.
 - Coñecer e apreciar diferentes manifestacións artísticas.
 - Identificar a relación que teñen as obras de arte co seu contexto histórico.
 - Desenvolver unha actitude activa en relación coa conservación e a protección do patrimonio histórico.
 - Describir o contido ou a intencionalidade dunha obra artística.
 - Empregar correctamente diferentes linguaxes artísticas na elaboración das propias producións.
 - Apreciar a beleza das expresións artísticas e das manifestacións de creatividade e gusto pola estética no ámbito cotián.
 - Elaborar traballos e presentacións con sentido estético.
 - Apreciar a beleza do Patrimonio Natural.
 - Desenvolver unha actitude activa en relación coa conservación e a protección do patrimonio histórico.
 - Elaborar traballos e presentacións con sentido estético.

A Consellería de Educación, no seu *Decreto 86/2015, do 25 de xuño, polo que se establece o currículo da educación secundaria obrigatoria e do bacharelato na*

Comunidade Autónoma de Galicia (DOG do 29), establece o currículo da materia de Hª da Arte .

Reproducimos o **contido**:

Historia da Arte. 2º de bacharelato IES CAMPO DE SAN ALBERTO - NOIA				
Obxectivos	Contidos	Critérios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
Bloque 1. Raíces da arte europea: o legado da arte clásica				
▪ n	▪ B1.1. Grecia, creadora da linguaxe clásica: principais manifestacións .	▪ B1.1. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte grega, en relación co seu contexto histórico e cultural.	▪ HAB1.1.1. Explica as características esenciais da arte grega e a súa evolución no tempo a partir de fontes históricas ou historiográficas.	▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
			▪ HAB1.1.2. Define o concepto de orde arquitectónica e compara as tres ordes da arquitectura grega.	▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
			▪ HAB1.1.3. Describe os tipos de templo grego, con referencia ás características arquitectónicas e a decoración escultórica.	▪ CCEC ▪ CCL
			▪ HAB1.1.4. Describe as características do teatro grego e a función das súas partes.	▪ CCEC ▪ CCL
			▪ HAB1.1.5. Explica a evolución da figura humana masculina na escultura grega a partir do "Kouros" de Anavysos, o "Doríforo" (Policleto) e o "Apoxiomenos" (Lisipo).	▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
▪ n	▪ B1.2. A función social da arte en Grecia.	▪ B1.2. Explicar a función social da arte grega, especificando o papel desempeñado polos/as clientes e artistas, e as relacións entre eles.	▪ HAB1.2.1. Especifica quen eran os/as principais clientes da arte grega, e a consideración social da arte e dos/das artistas.	▪ CCEC ▪ CCL ▪ CSC
▪ d ▪ e ▪ m ▪ n	▪ B1.3. Comentario de obras de arte: Grecia.	▪ B1.3. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arte grega, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).	▪ HAB1.3.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras arquitectónicas gregas: Partenón, Tribuna das Cariátides do Erecteion, templo de Atenea Niké e teatro de Epidauro.	▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
			▪ HAB1.3.2. Identifica, analiza e comenta as seguintes esculturas gregas: Kouros de Anavysos, Auriga de Delfos, Discóbolo (Mirón), Doríforo (Policleto), unha metopa do Partenón (Fidias), Hermes con Dioniso neno (Praxíteles), Apoxiomenos (Lisipo), Vitoria de Samotracia, Venus de Milo e friso do altar de Zeus en Pérgamo (detalle de Atenea e Gea).	▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA

Historia da Arte. 2º de bacharelato IES CAMPO DE SAN ALBERTO - NOIA				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
<ul style="list-style-type: none"> ▪ n ▪ p 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.4. Visión do clasicismo en Roma. A arte na Hispania romana e na Gallaecia. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.4. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte romana, en relación co seu contexto histórico e cultural. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB1.4.1. Explica as características esenciais da arte romana e a súa evolución no tempo a partir de fontes históricas ou historiográficas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB1.4.2. Especifica as achegas da arquitectura romana en relación coa grega. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB1.4.3. Describe as características e funcións dos principais tipos de edificio romanos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB1.4.4. Compara o templo e o teatro romanos cos respectivos gregos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB1.4.5. Explica os trazos principais da cidade romana a partir de fontes históricas ou historiográficas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB1.4.6. Especifica as innovacións da escultura romana en relación coa grega. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB1.4.7. Describe as características xerais dos mosaicos e a pintura en Roma a partir dunha fonte histórica ou historiográfica. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
<ul style="list-style-type: none"> ▪ n 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.5. Función social da arte en Roma. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.5. Explicar a función social da arte romana, especificando o papel desempeñado polos/as clientes e artistas, e as relacións entre eles. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB1.5.1. Especifica quen eran os/as principais clientes da arte romana, e a consideración social da arte e dos/das artistas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CSC
<ul style="list-style-type: none"> ▪ d ▪ e ▪ m ▪ n 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.6. Comentario de obras de arte: Roma. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.6. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arte romana, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico). 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB1.6.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras arquitectónicas romanas: Maison Carrée de Nimes, Panteón de Roma, teatro de Mérida, Coliseo de Roma, basílica de Maxencio e Constantino en Roma, ponte de Alcántara, acueduto de Segovia, arco de Tito en Roma e columna de Traxano en Roma. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB1.6.2. Identifica, analiza e comenta as seguintes esculturas romanas: Augusto de Prima Porta, estatua ecuestre de Marco Aurelio, relevo do Arco de Tito (detalle dos soldados co candelabro e outros obxectos do Templo de Xerusalén) e relevo da 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA

Historia da Arte. 2º de bacharelato IES CAMPO DE SAN ALBERTO - NOIA				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
			columna de Traxano.	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ d ▪ e ▪ g ▪ m ▪ n 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.7. Traballo de investigación sobre historia da arte. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.7. Realizar e expor, individualmente ou en grupo, traballos de investigación, utilizando tanto medios tradicionais como as novas tecnoloxías. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB1.7.1. Realiza un traballo de investigación sobre Fidas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA ▪ CD ▪ CSIEE
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB1.7.2. Realiza un traballo de investigación sobre o debate acerca da autoría grega ou romana do grupo escultórico de "Laocoonte e os seus fillos". 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA ▪ CD ▪ CSIEE
<ul style="list-style-type: none"> ▪ h ▪ n ▪ p 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.8. Conservación do patrimonio: arte grecorromana 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.8. Respectar as creacións artísticas da Antigüidade grecorromana, valorando a súa calidade en relación coa súa época e a súa importancia como patrimonio escaso e insubstituíble que cómpre conservar. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB1.8.1. Confecciona un catálogo, con breves comentarios, das obras máis salientables da arte antiga que se conservan en Galicia. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA ▪ CSIEE
Bloque 2. Nacemento da tradición artística occidental: a arte medieval				
<ul style="list-style-type: none"> ▪ n 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.1. Achega cristiá na arquitectura e na iconografía. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.1. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte paleocristiá, en relación co seu contexto histórico e cultural. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB2.1.1. Explica as características esenciais da arte paleocristiá e a súa evolución no tempo a partir de fontes históricas ou historiográficas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB2.1.2. Describe a orixe, a características e a función da basilica paleocristiá. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CSC
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB2.1.3. Describe as características e función dos baptisterios, mausoleos e "martiría" paleocristiáns, e as súas partes. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB2.1.4. Explica a evolución da pintura e o mosaico na arte paleocristiá, con especial referencia á iconografía. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
<ul style="list-style-type: none"> ▪ n 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.2. Arte bizantina. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.2. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte bizantina, en relación co seu contexto 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB2.2.1. Explica as características esenciais da arte bizantina a partir de fontes históricas ou historiográficas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA

Historia da Arte. 2º de bacharelato IES CAMPO DE SAN ALBERTO - NOIA				
Obxectivos	Contidos	Crterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
		histórico e cultural.	<ul style="list-style-type: none"> HAB2.2.2. Explica a arquitectura bizantina a través da igrexa de Santa Sofía de Constantinopla. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
			<ul style="list-style-type: none"> HAB2.2.3. Describe as características do mosaico bizantino e dos temas iconográficos do Pantocrátor e a Virxe e a Déesis, así como a súa influencia na arte occidental. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
<ul style="list-style-type: none"> d e m n 	<ul style="list-style-type: none"> B2.3. Comentario de obras de arte bizantina 	<ul style="list-style-type: none"> B2.3. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arte bizantina, aplicando un método que abranca diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico). 	<ul style="list-style-type: none"> HAB2.3.1. Identifica, analiza e comenta o mosaico do Cortexo da emperatriz Teodora en San Vital de Rávena. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
<ul style="list-style-type: none"> n p 	<ul style="list-style-type: none"> B2.4. Arte prerrománica. 	<ul style="list-style-type: none"> B2.4. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte prerrománica, relacionando cada un dos seus estilos cos seus respectivos contextos históricos e culturais. 	<ul style="list-style-type: none"> HAB2.4.1. Define o concepto de arte prerrománica e especifica as súas manifestacións en España e en Galicia. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL
			<ul style="list-style-type: none"> HAB2.4.2. Identifica e clasifica razoadamente no seu estilo as seguintes obras: San Pedro da Nave (Zamora), Santa María do Naranco (Oviedo), San Miguel da Escalada (León), Santa Comba de Bande e San Miguel de Celanova (Ourense). 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
<ul style="list-style-type: none"> n 	<ul style="list-style-type: none"> B2.5. Configuración e desenvolvemento da arte románica. Igrexas e mosteiros. Iconografía románica. 	<ul style="list-style-type: none"> B2.5. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte románica, en relación co seu contexto histórico e cultural. 	<ul style="list-style-type: none"> HAB2.5.1. Describe as características xerais da arte románica a partir de fontes históricas ou historiográficas. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
			<ul style="list-style-type: none"> HAB2.5.2. Describe as características e as función das igrejas e dos mosteiros na arte románica. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CSC
			<ul style="list-style-type: none"> HAB2.5.3. Explica as características da escultura e a pintura románicas, con especial referencia á iconografía. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL
<ul style="list-style-type: none"> n 	<ul style="list-style-type: none"> B2.6. Función social da arte románica. 	<ul style="list-style-type: none"> B2.6. Explicar a función social da arte románica, especificando o papel de clientes e artistas, e as relacións entre eles. 	<ul style="list-style-type: none"> HAB2.6.1. Especifica as relacións entre artistas e clientes da arte románica. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CSC
<ul style="list-style-type: none"> d e m n 	<ul style="list-style-type: none"> B2.7. Comentario de obras de arte románica. 	<ul style="list-style-type: none"> B2.7. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arte románica, aplicando un método que abranca diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico). 	<ul style="list-style-type: none"> HAB2.7.1. Identifica, analiza e comenta as esculturas románicas do Xuízo Final no tímpano de Santa Fe de Conques (Francia). 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA

Historia da Arte. 2º de bacharelato IES CAMPO DE SAN ALBERTO - NOIA				
Obxectivos	Contidos	Craterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
▪ n	▪ B2.8. Achega do Gótico: expresión dunha cultura urbana. A catedral e a arquitectura civil. Modalidades escultóricas. Pintura italiana e flamenga, orixe da pintura moderna.	▪ B2.8. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte gótica, en relación co seu contexto histórico e cultural.	▪ HAB2.8.1. Describe as características xerais da arte gótica a partir de fontes históricas ou historiográficas.	▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
			▪ HAB2.8.2. Describe as características e a evolución da arquitectura gótica e especifica os cambios introducidos respecto á románica.	▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
			▪ HAB2.8.3. Describe as características e a evolución da escultura gótica, e especifica as súas diferenzas tipolóxicas, formais e iconográficas respecto á escultura románica.	▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
			▪ HAB2.8.4. Recoñece e explica as innovacións da pintura de Giotto e do Trecento italiano respecto á pintura románica e bizantina.	▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
			▪ HAB2.8.5. Explica as innovacións da pintura flamenga do século XV e cita algunhas obras dos seus principais representantes.	▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
▪ n	▪ B2.9. Función social da arte gótica.	▪ B2.9. Explicar a función social da arte gótica, especificando o papel desempeñado por clientes e artistas, e as relacións entre eles.	▪ HAB2.9.1. Especifica as relacións entre artistas e clientes da arte gótica, e a súa variación respecto ao románico.	▪ CCEC ▪ CCL ▪ CSC ▪ CAA
▪ d ▪ e ▪ m ▪ n	▪ B2.10. Comentario de obras de arte gótica.	▪ B2.10. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arte gótica, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).	▪ HAB2.10.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras arquitectónicas góticas: fachada occidental da catedral de Reims, interior da planta superior da Sainte Chapelle de Paris.	▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
			▪ HAB2.10.2. Identifica, analiza e comenta o grupo da Anunciación e a Visitación da catedral de Reims.	▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
			▪ HAB2.10.3. Identifica, analiza e comenta as seguintes pinturas góticas: escena de "A fuxida a Exipto", de Giotto, na Capela Scrovegni de Padua, "Matrimonio Arnolfini", de Jan Van Eyck, "O descendemento da cruz", de Roger van der Weyden, e o "Xardín das Delicias, de Hieronymus Bosch.	▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
▪ n ▪ p	▪ B2.11. O peculiar	▪ B2.11. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as	▪ HAB2.11.1. Explica as características e evolución da arte románica e gótica en	▪ CCEC ▪ CCL

Historia da Arte. 2º de bacharelato IES CAMPO DE SAN ALBERTO - NOIA				
Obxectivos	Contidos	Crterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
	desenvolvemento artístico da Península Ibérica. Arte hispanomusulmá. O Románico no Camiño de Santiago. O Gótico e a súa longa duración.	características esenciais da arte románica e gótica española e hispanomusulmá, relacionando cada un dos seus estilos cos seus respectivos contextos históricos e culturais.	España.	CAA
			<ul style="list-style-type: none"> HAB2.11.2. Explica as características xerais da arte islámica a partir de fontes históricas ou historiográficas. 	CCEC CCL CAA
			<ul style="list-style-type: none"> HAB2.11.3. Describe os trazos esenciais da mesquita e o pazo islámico. 	CCEC CCL CSC
			<ul style="list-style-type: none"> HAB2.11.4. Explica a evolución da arte hispanomusulmá. 	CCEC CCL CAA
			<ul style="list-style-type: none"> HAB2.11.5. Explica as características da arte mudéjar e específica, con exemplos de obras concretas, as diferenzas entre o mudéjar popular e o cortesán. 	CCEC CCL CAA
<ul style="list-style-type: none"> d e m n p 	B2.12. Comentario de obras de arte medieval española.	B2.12. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arte medieval española, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).	<ul style="list-style-type: none"> HAB2.12.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras arquitectónicas románicas: San Vicente de Cardona (Barcelona), San Martín de Frómista e a catedral de Santiago de Compostela. 	CCEC CCL CAA
			<ul style="list-style-type: none"> HAB2.12.2. Identifica, analiza e comenta as seguintes esculturas románicas: "A dúbida de San Tomé", no ángulo do claustro de San Domingos de Silos (Burgos), "Última cea" do capitel historiado do claustro de San Xoán da Peña (Huesca) e fachada de Praterías e Pórtico da Gloria da catedral de Santiago. 	CCEC CCL CAA
			<ul style="list-style-type: none"> HAB2.12.3. Identifica, analiza e comenta as seguintes pinturas murais románicas: bóveda da Anunciación aos pastores no Panteón Real de San Isidoro de León, e ábsida de San Clemente de Tahull (Lleida). 	CCEC CCL CAA
			<ul style="list-style-type: none"> HAB2.12.4. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras arquitectónicas góticas: fachada occidental e interior da catedral de León, interior da catedral de Barcelona, e interior da igrexa de San Xoán dos Reis, de Toledo. 	CCEC CCL CAA

Historia da Arte. 2º de bacharelato IES CAMPO DE SAN ALBERTO - NOIA				
Obxectivos	Contidos	Crterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
			<ul style="list-style-type: none"> HAB2.12.5. Identifica, analiza e comenta as seguintes esculturas góticas: tímpano da Portada do Sarmental da catedral de Burgos, e retablo de Gil de Siloé, na Cartuxa de Miraflores (Burgos). 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
			<ul style="list-style-type: none"> HAB2.12.6. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras hispanomusulmás: Mesquita de Córdoba, Aljafería de Zaragoza, Giralda de Sevilla e Alhambra de Granada. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
<ul style="list-style-type: none"> d e g m n 	<ul style="list-style-type: none"> B2.13. Traballo de investigación sobre historia da arte. 	<ul style="list-style-type: none"> B2.13. Realizar e expor, individualmente ou en grupo, traballos de investigación, utilizando tanto medios tradicionais como as novas tecnoloxías. 	<ul style="list-style-type: none"> HAB2.13.1. Realiza un traballo de investigación sobre o tratamento iconográfico e o significado da visión apocalíptica de Cristo e o Xuízo Final na arte medieval. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA CD CSIEE
<ul style="list-style-type: none"> h n p 	<ul style="list-style-type: none"> B2.14. Conservación do patrimonio: arte medieval. 	<ul style="list-style-type: none"> B2.14. Respectar as creacións da arte medieval, valorando a súa calidade en relación coa súa época e a súa importancia como patrimonio que hai que conservar. 	<ul style="list-style-type: none"> HAB2.14.1. Explica a importancia da arte románica no Camiño de Santiago. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CSC
			<ul style="list-style-type: none"> HAB2.14.2. Confecciona un catálogo, con breves comentarios, das obras máis salientables de arte medieval que se conservan en Galicia. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA CSIEE
Bloque 3. Desenvolvemento e evolución da arte europea no mundo moderno				
<ul style="list-style-type: none"> n 	<ul style="list-style-type: none"> B3.1. Renacemento. Patróns e artistas. Orixe e desenvolvemento da nova linguaxe en arquitectura, escultura e pintura. Achegas de grandes artistas do Renacemento italiano. 	<ul style="list-style-type: none"> B3.1. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte do Renacemento, en relación co seu contexto histórico e cultural. 	<ul style="list-style-type: none"> HAB3.1.1. Explica as características esenciais do Renacemento italiano e a súa periodización a partir de fontes históricas ou historiográficas. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
			<ul style="list-style-type: none"> HAB3.1.2. Especifica as características da arquitectura renacentista italiana e explica a súa evolución, desde o Quattrocento ao manierismo. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
			<ul style="list-style-type: none"> HAB3.1.3. Especifica as características da escultura renacentista italiana e explica a súa evolución, desde o Quattrocento ao manierismo. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
			<ul style="list-style-type: none"> HAB3.1.4. Especifica as características da pintura renacentista italiana e explica a súa evolución, desde o Quattrocento ao manierismo. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA

Historia da Arte. 2º de bacharelato IES CAMPO DE SAN ALBERTO - NOIA				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
			<ul style="list-style-type: none"> HAB3.1.5. Compara a pintura italiana do Quattrocento coa dos pintores góticos flamengos contemporáneos. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
			<ul style="list-style-type: none"> HAB3.1.6. Explica a peculiaridade da pintura veneciana do Cinquecento e cita os artistas máis representativos. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
<ul style="list-style-type: none"> n 	<ul style="list-style-type: none"> B3.2. Función social da arte no Renacemento 	<ul style="list-style-type: none"> B3.2. Explicar a función social da arte especificando o papel desempeñado por patróns, academias, clientes e artistas, e as relacións entre eles. 	<ul style="list-style-type: none"> HAB3.2.1. Describe a práctica do patrocinio no Renacemento italiano e as novas reivindicacións dos artistas en relación co seu recoñecemento social e a natureza do seu labor. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CSC
<ul style="list-style-type: none"> d e m n 	<ul style="list-style-type: none"> B3.3. Comentario de obras de arte: arte do Renacemento. 	<ul style="list-style-type: none"> B3.3. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arte do Renacemento, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico). 	<ul style="list-style-type: none"> HAB3.3.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras arquitectónicas do Renacemento italiano: cúpula de Santa María das Flores e interior da igrexa de San Lorenzo, ambas en Florencia e de Brunelleschi; pazo Médici-Riccardi en Florencia, de Michelozzo; fachada de Santa María Novella e do pazo Rucellai, ambos en Florencia e de Alberti; templo de San Pietro in Montorio en Roma, de Bramante; cúpula e proxecto de planta de San Pedro do Vaticano, de Michelangelo; Il Gesù en Roma, de Giacomo della Porta e Vignola; Villa Capra (Villa Rotonda) en Vicenza, de Palladio. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
			<ul style="list-style-type: none"> HAB3.3.2. Identifica, analiza e comenta as seguintes esculturas do Renacemento italiano: primeiro panel da "Porta do Paraíso" (da creación do mundo á expulsión do Paraíso), de Ghiberti; "Gattamelata", de Donatello; "Piedade" do Vaticano, "David", "Moisés" e as tumbas mediceas, de Michelangelo; "O rapto das sabinas", de Giambologna. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
			<ul style="list-style-type: none"> HAB3.3.3. Identifica, analiza e comenta as seguintes pinturas do Renacemento italiano: "O tributo da moeda" e "A Trindade", de Masaccio; "Anunciación" do Convento de San Marcos en Florencia, de Fra Angelico; "Madonna do Duque de Urbino", de Piero della Francesca; "A Virxe das rochas", "A última cea" e "A Gioconda", de Leonardo da Vinci; "A Escola de Atenas" de Rafael; a bóveda e o "Xuízo Final" da Capela Sixtina, de Michelangelo; "A tempestade", de Giorgione; "Venus de Urbino" e 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA

Historia da Arte. 2º de bacharelato IES CAMPO DE SAN ALBERTO - NOIA				
Obxectivos	Contidos	Crterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
			"Carlos V en Mühlberg", de Tiziano; "O lavatorio", de Tintoretto; "As vodas de Caná", de Veronés.	
▪ n	▪ B3.4. A recepción da estética renacentista na Península Ibérica.	▪ B3.4. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte española do Renacemento, en relación co seu contexto histórico e cultural.	▪ HAB3.4.1. Especifica as características peculiares do Renacemento español en comparación co italiano.	▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
			▪ HAB3.4.2. Describe a evolución da arquitectura renacentista española.	▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
			▪ HAB3.4.3. Explica a peculiaridade da escultura renacentista española.	▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
			▪ HAB3.4.4. Explica as características da pintura de El Greco a través dalgunhas das súas obras máis representativas.	▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
▪ d ▪ e ▪ m ▪ n	▪ B3.5. Comentario de obras de arte: arte española do Renacemento.	▪ B3.5. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arte española do Renacemento, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).	▪ HAB3.5.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras arquitectónicas do Renacemento español: fachada da Universidade de Salamanca; pazo de Carlos V na Alhambra de Granada, de Pedro Machuca; mosteiro de San Lorenzo de El Escorial, de Juan de Herrera.	▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
			▪ HAB3.5.2. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras escultóricas do Renacemento español: "Sacrificio de Isaac" do retablo de San Bieito de Valladolid, de Alonso Berruguete; "Santo enterro", de Juan de Juni.	▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
			▪ HAB3.5.3. Identifica, analiza e comenta as seguintes pinturas de El Greco: "O expolio", "A Santa Liga" ou "Adoración do nome de Xesús", "O martirio de San Mauricio", "O enterro do Señor de Orgaz", "A adoración dos pastores", "O cabaleiro da man no peito".	▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
▪ n	▪ B3.6. Unidade	▪ B3.6. Recoñecer e explicar as	▪ HAB3.6.1. Explica as características	▪ CCEC

Historia da Arte. 2º de bacharelato IES CAMPO DE SAN ALBERTO - NOIA				
Obxectivos	Contidos	Critérios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
	e diversidade do Barroco. Linguaxe artística ao servizo do poder civil e eclesiástico. Urbanismo barroco. Igrexas e pazos. Principais tendencias.	concepcións estéticas e as características esenciais da arte do Barroco, en relación co seu contexto histórico e cultural.	<p>esenciais do Barroco.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB3.6.2. Especifica as diferenzas entre a concepción barroca da arte e a renacentista. ▪ HAB3.6.3. Compara a arquitectura barroca coa renacentista. ▪ HAB3.6.4. Explica as características xerais do urbanismo barroco. ▪ HAB3.6.5. Compara a escultura barroca coa renacentista a través da representación de "David" por Michelangelo e por Bernini. ▪ HAB3.6.6. Describe as características xerais da pintura barroca e especifica as diferenzas entre a Europa católica e a protestante. ▪ HAB3.6.7. Distingue e caracteriza as grandes tendencias da pintura barroca en Italia e os seus principais representantes. ▪ HAB3.6.8. Especifica as peculiaridades da pintura barroca flamenga e holandesa. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
▪ n	▪ B3.7. Función social da arte no Barroco.	▪ B3.7. Explicar a función social da arte especificando o papel desempeñado por patróns, academias, clientes e artistas, e as relacións entre eles.	▪ HAB3.7.1. Describe o papel desempeñado no século XVIII polas academias en toda Europa e, en particular, polo Salón de París.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CSC
▪ d ▪ e ▪ m ▪ n	▪ B3.8. Comentario de obras de arte: arte do Barroco.	▪ B3.8. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arte do Barroco, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB3.8.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras arquitectónicas do Barroco europeo do século XVII: fachada de San Pedro do Vaticano, de Carlo Maderno; columnata da praza de San Pedro do Vaticano, de Bernini; San Carlos das Catro Fontes en Roma, de Borromini; Pazo de Versalles, de Le Vau, J.H. Mansart e Le Nôtre. ▪ HAB3.8.2. Identifica, analiza e comenta as seguintes esculturas de Bernini: "David", "Apolo" e "Dafne", "A éxtase 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA ▪ CCEC ▪ CCL

Historia da Arte. 2º de bacharelato IES CAMPO DE SAN ALBERTO - NOIA				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
			de Santa Teresa", "Cátedra de San Pedro".	<ul style="list-style-type: none"> CAA
			<ul style="list-style-type: none"> HAB3.8.3. Identifica, analiza e comenta as seguintes pinturas do Barroco europeo do século XVII: "Vocación de San Mateo" e "Morte da Virxe", de Caravaggio; "Triunfo de Baco e Ariadna", na bóveda do pazo Farnese de Roma, de Annibale Carracci; "Adoración do nome de Xesús", bóveda de Il Gesù en Roma, de Gaulli (Il Baciccia); "Adoración dos Magos", "As tres Grazas" e "O xardín do Amor", de Rubens; "A lección de anatomía do doutor Tulpy", "A rolda nocturna", de Rembrandt. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
<ul style="list-style-type: none"> n 	<ul style="list-style-type: none"> B3.9. Barroco hispánico. Urbanismo e arquitectura. Imaxinaria barroca. Achega da pintura española: grandes figuras do Século de Ouro. 	<ul style="list-style-type: none"> B3.9. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte española do Barroco, en relación co seu contexto histórico e cultural. 	<ul style="list-style-type: none"> HAB3.9.1. Explica as características do urbanismo barroco en España e a evolución da arquitectura española durante o século XVII. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
			<ul style="list-style-type: none"> HAB3.9.2. Explica as características da imaxinaria barroca española do século XVII e compara a escola castelá coa andaluza. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
			<ul style="list-style-type: none"> HAB3.9.3. Explica as características xerais da pintura española do século XVII. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL
			<ul style="list-style-type: none"> HAB3.9.4. Describe as características e evolución da pintura de Velázquez a través dalgunhas das súas obras máis significativas. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
<ul style="list-style-type: none"> d e m n 	<ul style="list-style-type: none"> B3.10. Comentario de obras de arte: arte española do Barroco. 	<ul style="list-style-type: none"> B3.10. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arte española do Barroco, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico). 	<ul style="list-style-type: none"> HAB3.10.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras arquitectónicas do Barroco español do século XVII: Praza Maior de Madrid, de Xoán Gómez de Mora; Retablo de Santo Estevo de Salamanca, de Churriguera. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
			<ul style="list-style-type: none"> HAB3.10.2. Identifica, analiza e comenta as seguintes esculturas do Barroco español do século XVII: "Piedad", de Gregorio Fernández; "Inmaculada do facistol", de Alonso Cano; "Magdalena penitente", de Pedro de Mena. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA

Historia da Arte. 2º de bacharelato IES CAMPO DE SAN ALBERTO - NOIA				
Obxectivos	Contidos	Critérios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
			<ul style="list-style-type: none"> HAB3.10.3. Identifica, analiza e comenta as seguintes pinturas españolas do Barroco español do século XVII: "Martirio de San Filipe", "O soño de Xacob" e "O zambro", de Ribera; "Bodegón" do Museo do Prado, de Zurbarán; "O augador de Sevilla, "Os borrachos", "A fragua de Vulcano", "A rendición de Breda", "O Príncipe Baltasar Carlos a cabalo", "A Venus do espello", "As meninas" e "As fiandeiras", de Velázquez; "A Sagrada Familia do paxariño", "A Inmaculada de El Escorial", "Os nenos da concha" e "Nenos xogando aos dados", de Murillo. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
<ul style="list-style-type: none"> n 	<ul style="list-style-type: none"> B3.11. Século XVIII. Mantemento do Barroco. Refinamento rococó. Neoclasicismo e Romanticismo. 	<ul style="list-style-type: none"> B3.11. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte do século XVIII, relacionando cada un dos seus estilos cos seus respectivos contextos históricos e culturais. 	<ul style="list-style-type: none"> HAB3.11.1. Explica o século XVIII como época de coexistencia de vellos e novos estilos artísticos nun contexto histórico de cambios profundos. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA CSC
			<ul style="list-style-type: none"> HAB3.11.2. Compara o Barroco tardío e o Rococó, e especifica a diferente concepción da vida e a arte que encerran. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA CSC
			<ul style="list-style-type: none"> HAB3.11.3. Explica as razóns do xurdimento do Neoclasicismo e as súas características xerais en arquitectura, escultura e pintura. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CSC
			<ul style="list-style-type: none"> HAB3.11.4. Comenta a escultura neoclásica a través da obra de Canova. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
			<ul style="list-style-type: none"> HAB3.11.5. Especifica as posibles coincidencias entre o Neoclasicismo e o Romanticismo na pintura de David. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
			<ul style="list-style-type: none"> HAB3.11.6. Distingue entre a corrente tradicional e a clasicista da arquitectura barroca española do século XVIII. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
			<ul style="list-style-type: none"> HAB3.11.7. Explica a figura de Salzillo como derradeiro representante da imaxinaria relixiosa española en madeira policromada. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA

Historia da Arte. 2º de bacharelato IES CAMPO DE SAN ALBERTO - NOIA				
Obxectivos	Contidos	Craterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
<ul style="list-style-type: none"> ▪ d ▪ e ▪ m ▪ n ▪ p 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.12. Comentario de obras de arte: arte do século XVIII. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.12. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arte do século XVIII, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico). 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB3.12.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras arquitectónicas do século XVIII: fachada do Hospicio de San Fernando de Madrid, de Pedro de Ribera; fachada do Obradoiro da catedral de Santiago de Compostela, de Casas e Novoa; Pazo Real de Madrid, de Juvara e Sacchetti; Panteón de Paris, de Soufflot; Museo do Prado en Madrid, de Juan de Villanueva. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB3.12.2. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras escultóricas do século XVIII: "A oración no horto", de Salzillo; "Eros e Psique" e "Paulina Bonaparte", de Canova. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB3.12.3. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras de David: "O xuramento dos Horacios" e "A morte de Marat". 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
<ul style="list-style-type: none"> ▪ d ▪ e ▪ g ▪ m ▪ n 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.13. Traballo de investigación en historia da arte. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.13. Realizar e expor, individualmente ou en grupo, traballos de investigación, utilizando tanto medios tradicionais como as novas tecnoloxías. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB3.13.1. Realiza un traballo de investigación sobre o proceso de construción da nova basílica de San Pedro do Vaticano ao longo dos séculos XVI e XVII. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA ▪ CD ▪ CSIEE
<ul style="list-style-type: none"> ▪ h ▪ n ▪ p 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.14. Conservación do patrimonio: arte moderna. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.14. Respectar as creacións da arte da Idade Moderna, valorando a súa calidade en relación coa súa época e a súa importancia como patrimonio que hai que conservar. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB3.14.1. Confecciona un catálogo, con breves comentarios, das obras máis salientables da arte dos séculos XVI ao XVIII que se conservan en Galicia. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA ▪ CSIEE
Bloque 4. O século XIX: a arte dun mundo en transformación				
<ul style="list-style-type: none"> ▪ n 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B4.1. A figura de Goya. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B4.1. Analizar a obra de Goya e identificar nela os trazos propios das correntes da súa época e os que anticipan diversas vangardas posteriores. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB4.1.1. Analiza a evolución da obra de Goya como pintor e gravador, desde a súa chegada á Corte ata o seu exilio final en Bordeos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB4.1.2. Compara a visión de Goya nas series de gravados "Os caprichos" e "Os disparates ou proverbios". 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
<ul style="list-style-type: none"> ▪ d ▪ e ▪ m ▪ n 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B4.2. Comentario de obras de arte: Goya. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B4.2. Clasificar, analizar e comentar obras significativas de Goya, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico). 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB4.2.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras de Goya: "O parasol", "A familia de Carlos IV", "O 2 de maio de 1808 en Madrid" ("A loita cos mamelucos"), "Os fusilamentos do 3 de maio de 1808"; desastre nº 15 ("E 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA

Historia da Arte. 2º de bacharelato IES CAMPO DE SAN ALBERTO - NOIA				
Obxectivos	Contidos	Craterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
			<i>non hai remedio") da serie "Os desastres da guerra"; "Saturno devorando un fillo" e "A leiteira de Bordeos".</i>	
n	B4.3. A Revolución Industrial e o impacto dos novos materiais na arquitectura. Do Historicismo ao Modernismo. A Escola de Chicago. Nacemento do urbanismo moderno.	B4.3. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arquitectura do século XIX, relacionando cada un dos seus estilos cos seus respectivos contextos históricos e culturais.	HAB4.3.1. Describe as características e a evolución da arquitectura do ferro no século XIX, en relación cos avances e as necesidades da revolución industrial.	CCEC CCL CAA CSC CMCCT
			HAB4.3.2. Explica as diferenzas entre enxeñeiros e arquitectos na primeira metade do século XIX.	CCEC CCL CAA
			HAB4.3.3. Explica as características do neoclasicismo arquitectónico durante o Imperio de Napoleón.	CCEC CCL
			HAB4.3.4. Explica as características do historicismo en arquitectura e a súa evolución cara ao eclecticismo.	CCEC CCL CAA
			HAB4.3.5. Explica as características e principais tendencias da arquitectura modernista.	CCEC CCL
			HAB4.3.6. Especifica as achegas da Escola de Chicago á arquitectura.	CCEC CCL
			HAB4.3.7. Describe as características e os obxectivos das remodelacións urbanas de París, Barcelona e Madrid na segunda metade do século XIX.	CCEC CCL
d e m n	B4.4. Comentario de obras de arte: arquitectura do século XIX.	B4.4. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arquitectura do século XIX, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).	HAB4.4.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras arquitectónicas: templo da Madalena en París, de Vignon; Parlamento de Londres, de Barry e Pugin; Auditorio de Chicago, de Sullivan e Adler; torre Eiffel de París; templo da Sagrada Familia en Barcelona, de Gaudí.	CCEC CCL CAA
n	B4.5. Evolución da pintura: Romanticismo, Realismo,	B4.5. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da pintura do século XIX, relacionando cada un dos seus estilos cos seus respectivos	HAB4.5.1. Describe as características do Romanticismo na pintura e distingue entre o romanticismo da liña de Ingres e o romanticismo da cor de Gericault e Delacroix.	CCEC CCL CAA

Historia da Arte. 2º de bacharelato IES CAMPO DE SAN ALBERTO - NOIA				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
	Impresionismo e Simbolismo. Os postimpresionistas, xerme das vangardas pictóricas do século XX.	contextos históricos e culturais.	<ul style="list-style-type: none"> HAB4.5.2. Compara as visións románticas da paisaxe en Constable e Turner. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
			<ul style="list-style-type: none"> HAB4.5.3. Explica o Realismo e a súa aparición no contexto dos cambios sociais e culturais de mediados do século XIX. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CSC
			<ul style="list-style-type: none"> HAB4.5.4. Compara o Realismo co Romanticismo. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
			<ul style="list-style-type: none"> HAB4.5.5. Describe as características xerais do Impresionismo e o Neoimpresionismo. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL
			<ul style="list-style-type: none"> HAB4.5.6. Define o concepto de postimpresionismo e especifica as achegas de Cézanne e Van Gogh como precursores das grandes correntes artísticas do século XX. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
			<ul style="list-style-type: none"> HAB4.5.7. Explica o Simbolismo de finais do século XIX como reacción fronte ao Realismo e ao Impresionismo. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
<ul style="list-style-type: none"> n 	<ul style="list-style-type: none"> B4.6. Función social da arte no século XIX. 	<ul style="list-style-type: none"> B4.6. Explicar a evolución cara á independencia dos artistas respecto aos clientes, especificando o papel desempeñado polas academias, os salóns, as galerías privadas e os marchantes. 	<ul style="list-style-type: none"> HAB4.6.1. Explica os cambios que se producen no século XIX nas relacións entre artistas e clientes, referidos á pintura. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CSC
<ul style="list-style-type: none"> d e m n 	<ul style="list-style-type: none"> B4.7. Comentario de obras de arte: o século XIX. 	<ul style="list-style-type: none"> B4.7. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da pintura do século XIX, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico). 	<ul style="list-style-type: none"> HAB4.7.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes pinturas do século XIX: "O baño turco", de Ingres; "A balsa da Medusa", de Gericault; "A liberdade guiando o pobo", de Delacroix; "O carro de feo", de Constable; "Chuvia, vapor e velocidade", de Turner; "O enterro de Ornans", de Courbet; "O ánxelus", de Millet; "Almorzo sobre a herba", de Manet; "Impresión, sol nacente" e a serie sobre a Catedral de Ruán, de Monet; "Le Moulin de la Galette", de Renoir; "Unha tarde de domingo na Grande Jatte", de Seurat; "Xogadores de cartas" e "Mazás e laranxas", de Cézanne; "A noite estrelada" e "O segador", de Van Gogh; "Visión despois do sermón" e "O mercado" ("Ta matete"), de Gauguin. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA

Historia da Arte. 2º de bacharelato IES CAMPO DE SAN ALBERTO - NOIA				
Obxectivos	Contidos	Craterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
▪ n	▪ B4.8. Escultura: mantemento do clasicismo. Rodin.	▪ B4.8. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da escultura do século XIX, relacionando cada un dos seus estilos cos seus respectivos contextos históricos e culturais.	▪ HAB4.8.1. Relaciona a produción e o academicismo dominante na escultura do século XIX coas transformacións levadas a cabo nas cidades (monumentos conmemorativos en prazas, parques e avenidas, e esculturas funerarias nos novos cemiterios).	▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA ▪ CSC
			▪ HAB4.8.2. Explica as características da renovación escultórica emprendida por Rodin.	▪ CCEC ▪ CCL
▪ d ▪ e ▪ m ▪ n	▪ B4.9. Comentario de obras de arte: século XIX.	▪ B4.9. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da escultura do século XIX, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).	▪ HAB4.9.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras de Rodin: "O pensador" e "Os burgueses de Calais".	▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
▪ d ▪ e ▪ g ▪ m ▪ n	▪ B4.10. Traballo de investigación en historia da arte.	▪ B4.10. Realizar e expor, individualmente ou en grupo, traballos de investigación, utilizando tanto medios tradicionais como as novas tecnoloxías.	▪ HAB4.10.1. Realiza un traballo de investigación sobre as exposicións universais do século XIX e a súa importancia desde o punto de vista arquitectónico.	▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA ▪ CD ▪ CSIEE
			▪ HAB4.10.2. Realiza un traballo de investigación sobre a influencia da fotografía e o gravado xaponés no desenvolvemento do Impresionismo, con referencias a obras concretas.	▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA ▪ CD ▪ CSIEE
▪ h ▪ n ▪ p	▪ B4.11. Conservación do patrimonio: arte do século XIX.	▪ B4.11. Respectar as creacións da arte do século XIX, valorando a súa calidade en relación coa súa época e a súa importancia como patrimonio que hai que conservar.	▪ HAB4.11.1. Confecciona un catálogo, con breves comentarios, das obras máis salientables da arte do século XIX que se conservan en Galicia.	▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA ▪ CSIEE
Bloque 5. A ruptura da tradición: a arte na primeira metade do século XX				
▪ n	▪ B5.1. O fenómeno das vangardas nas artes plásticas: Fauvismo, Cubismo, Futurismo, Expresionismo, pintura abstracta,	▪ B5.1. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais das vangardas artísticas das artes plásticas na primeira metade do século XX, relacionando cada unha delas cos seus respectivos contextos históricos e culturais.	▪ HAB5.1.1. Define o concepto de vangarda artística en relación co acelerado ritmo de cambios na sociedade da época e a liberdade creativa dos/das artistas iniciada na centuria anterior.	▪ CCEC ▪ CCL ▪ CSC
			▪ HAB5.1.2. Describe a orixe e as características do Fauvismo.	▪ CCEC ▪ CCL

Historia da Arte. 2º de bacharelato IES CAMPO DE SAN ALBERTO - NOIA				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
	Dadaísmo e Surrealismo.		<ul style="list-style-type: none"> HAB5.1.3. Describe o proceso de xestación e as características do Cubismo, distinguindo entre o Cubismo analítico e o sintético. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA CSC
			<ul style="list-style-type: none"> HAB5.1.4. Describe o ideario e os principios do futurismo. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL
			<ul style="list-style-type: none"> HAB5.1.5. Identifica os antecedentes do expresionismo no século XIX, explica as súas características xerais e especifica as diferenzas entre os grupos alemáns "A ponte" e "O xinete azul". 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
			<ul style="list-style-type: none"> HAB5.1.6. Describe o proceso de xestación e as características da pintura abstracta, distingue a vertente cromática e a xeométrica, e especifica algunhas das súas correntes máis significativas, como o Suprematismo ruso ou o Neoplasticismo. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
			<ul style="list-style-type: none"> HAB5.1.7. Describe as características do Dadaísmo como actitude provocadora nun contexto de crise. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CSC
			<ul style="list-style-type: none"> HAB5.1.8. Explica a orixe, as características e os obxectivos do Surrealismo. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL
			<ul style="list-style-type: none"> HAB5.1.9. Explica a importancia dos pintores españois Picasso, Miró e Dalí no desenvolvemento das vangardas artísticas. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL
			<ul style="list-style-type: none"> HAB5.1.10. Explica a renovación temática, técnica e formal da escultura na primeira metade do século XX, distinguindo as obras relacionadas coas vangardas pictóricas e as que utilizan recursos ou linguaxes independentes. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA

Historia da Arte. 2º de bacharelato IES CAMPO DE SAN ALBERTO - NOIA				
Obxectivos	Contidos	Crterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
<ul style="list-style-type: none"> ▪ n ▪ e 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B5.2. Comentario de obras de arte: a plástica na primeira metade do século XX. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B5.2. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da plástica da primeira metade do século XX, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico). 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB5.2.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras: "A alegría de vivir", de Matisse; "As señoritas de Aviñón", "Retrato de Ambroise Vollard", "Natureza morta con cadeira de reixa de cana" e "Guernica", de Picasso; "A cidade que emerge", de Boccioni; "O berro", de Munch; "A rúa", de Kirchner; "Lírica" e "Sobre branco II", de Kandinsky; "Cadrado negro", de Malevich; "Composición II", de Mondrian; "L.H.O.O.Q.", de Duchamp; "O elefante das Celebes", de Ernst; "A chave dos campos", de Magritte; "O entroido de Arlequín" e "Mulleres e paxaros á luz da lúa", de Miró; "O xogo lúgubre" e "A persistencia da memoria", de Dalí. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB5.2.2. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras escultóricas: "O profeta", de Gargallo; "Formas únicas de continuidade no espazo", de Boccioni; "Fonte", de Duchamp; "Muller peiteándose ante un espello", de Xulio González; "Mademoiselle Pogany I", de Brancusi; "Lagosta, nasa e cola de peixe", de Calder; "Figura reclinada", de Henry Moore. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
<ul style="list-style-type: none"> ▪ n 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B5.3. Renovación da linguaxe arquitectónica: o funcionalismo do Movemento Moderno e a arquitectura orgánica. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B5.3. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arquitectura da primeira metade do século XX, relacionando cada unha delas cos seus respectivos contextos históricos e culturais. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB5.3.1. Explica o proceso de configuración e os trazos esenciais do Movemento Moderno en arquitectura. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB5.3.2. Especifica as achegas da arquitectura orgánica ao Movemento Moderno. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
<ul style="list-style-type: none"> ▪ e ▪ n 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B5.4. Comentario de obras de arte: arquitectura da primeira metade do século XX. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B5.4. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arquitectura da primeira metade do século XX, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico). 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB5.4.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras arquitectónicas: edificio da Bauhaus en Dessau (Alemaña), de Gropius; pavillón de Alemaña en Barcelona, de Mies van der Rohe; Vila Saboia en Poissy (Francia), de Le Corbusier; casa Kaufman (Casa da Cascada), de Frank Lloyd Wright. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
<ul style="list-style-type: none"> ▪ d ▪ e ▪ g ▪ m ▪ n 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B5.5. Traballo de investigación en Historia da Arte. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B5.5. Realizar e expor, individualmente ou en grupo, traballos de investigación, utilizando tanto medios tradicionais coma as novas tecnoloxías. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB5.5.1. Realiza un traballo de investigación sobre o Grupo de Artistas e Técnicos Españoles Para o Progreso da Arquitectura Contemporánea (GATEPAC). 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA ▪ CD ▪ CSIEE

Historia da Arte. 2º de bacharelato IES CAMPO DE SAN ALBERTO - NOIA				
Obxectivos	Contidos	Crterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
<ul style="list-style-type: none"> ▪ d ▪ h ▪ m ▪ n ▪ p 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B5.6. Conservación do patrimonio: arte do século XX. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B5.6. Respeitar as manifestacións da arte da primeira metade do século XX, valorando a súa importancia como expresión da profunda renovación da linguaxe artística na que se sustenta a liberdade creativa actual. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB5.6.1. Selecciona unha obra arquitectónica, unha escultura ou unha pintura da primeira metade do século XX, das existentes en Galicia, e xustifica a súa elección. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA ▪ CSIEE
Bloque 6. A universalización da arte desde a segunda metade do século XX				
<ul style="list-style-type: none"> ▪ n 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B6.1. Predominio do Movemento Moderno ou Estilo Internacional en arquitectura. A arquitectura á marxe do estilo internacional: High Tech, arquitectura Posmoderna e Deconstrución. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B6.1. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arquitectura desde a segunda metade do século XX, enmarcándoa nas novas relacións entre clientes, artistas e público que caracterizan ao mundo actual. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB6.1.1. Explica o papel desempeñado no proceso de universalización da arte polos medios de comunicación de masas e as exposicións e feiras internacionais de arte. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CSC
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB6.1.2. Explica as razóns do mantemento e a difusión internacional do Movemento Moderno en arquitectura. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB6.1.3. Distingue e describe as características doutras tendencias arquitectónicas á marxe do Movemento Moderno ou Estilo Internacional, en particular a High Tech, a posmoderna e a deconstrución. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
<ul style="list-style-type: none"> ▪ d ▪ e ▪ m ▪ n 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B6.2. Comentario de obras de arte: arquitectura desde a segunda metade do século XX. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B6.2. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arquitectura desde a segunda metade do século XX, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico). 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB6.2.1. Identifica, analiza e comenta as seguintes obras: "Unité d'habitation" en Marsella, de Le Corbusier; edificio Seagram en Nova York, de M. van der Rohe e Philip Johnson; o museo Guggenheim de Nova York, de F. Lloyd Wright; a Casa da Ópera de Sydney, de J. Utzon; o centro Pompidou de París, de R. Piano e R. Rogers; o AT & T Building de Nova York, de Philip Johnson; o museo Guggenheim de Bilbao, de F. O. Gehry. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
<ul style="list-style-type: none"> ▪ n 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B6.3. Artes plásticas: das segundas vangardas á posmodernida de. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B6.3. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais das artes plásticas desde a segunda metade do século XX, no marco das novas relacións entre clientes, artistas e público que caracterizan o mundo actual. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB6.3.1. Explica e compara o Informalismo europeo e o Expresionismo abstracto norteamericano. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB6.3.2. Explica a abstracción postpictórica. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB6.3.3. Explica o Minimalismo. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ HAB6.3.4. Explica a arte cinética e a Op-Art. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL

Historia da Arte. 2º de bacharelato IES CAMPO DE SAN ALBERTO - NOIA				
Obxectivos	Contidos	Crterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
			<ul style="list-style-type: none"> HAB6.3.5. Explica a arte conceptual. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL
			<ul style="list-style-type: none"> HAB6.3.6. Explica a Arte Povera. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL
			<ul style="list-style-type: none"> HAB6.3.7. Distingue e explica algunhas das principais correntes figurativas: Pop-Art, Nova Figuración, Hiperrealismo. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
			<ul style="list-style-type: none"> HAB6.3.8. Explica en que consisten as seguintes manifestacións de arte non duradeira: Happening, Body Art e Land Art. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL
			<ul style="list-style-type: none"> HAB6.3.9. Describe os formulacións xerais da posmodernidade, referida ás artes plásticas. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL
<ul style="list-style-type: none"> d e m n 	<ul style="list-style-type: none"> B6.4. Comentario de obras de arte: a arte desde a segunda metade do século XX. 	<ul style="list-style-type: none"> B6.4. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arte desde a segunda metade do século XX, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico). 	<ul style="list-style-type: none"> HAB6.4.1. Identifica o autor e a corrente artística (non necesariamente o título), e analiza e comenta as seguintes obras: "Pintura" (Museo Nacional Centro de Arte Reina Sofía de Madrid), de Tapies; "Grito nº 7", de Antonio Saura; "One: number 31, 1950", de J. Pollock; "Ctesiphon III", de F. Stella; "Equivalente VIII", de Carl André; "Vega 200", de Vasarely; "Unha e tres cadeiras", de J. Kosuth; "Iglú con árbore", de Mario Merz; "Marilyn Monroe" (serigrafía de 1967), de A. Warhol; "O Papa que berra" (estudo a partir do retrato do Papa Inocencio X), de Francis Bacon; "A Gran Vía madrileña en 1974", de Antonio López. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CAA
<ul style="list-style-type: none"> n 	<ul style="list-style-type: none"> B6.5. Novos sistemas visuais: fotografía, cine e televisión, cartelismo e cómic. Combinación de linguaxes expresivas. 	<ul style="list-style-type: none"> B6.5. Explicar o desenvolvemento e a extensión dos novos sistemas visuais, como a fotografía, o cine, a televisión, o cartelismo ou o cómic, especificando o modo en que combinan diversas linguaxes expresivas. 	<ul style="list-style-type: none"> HAB6.5.1. Explica brevemente o desenvolvemento dos novos sistemas visuais e as características da súa linguaxe expresiva: fotografía, cartel, cine, cómic, producións televisivas, videoarte e arte por computador. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL
<ul style="list-style-type: none"> i n 	<ul style="list-style-type: none"> B6.6. Impacto das novas tecnoloxías na difusión e na creación artística. 	<ul style="list-style-type: none"> B6.6. Describir as posibilidades que abriron as novas tecnoloxías, e explicar os seus efectos tanto para a creación artística como para a difusión da arte. 	<ul style="list-style-type: none"> HAB6.6.1. Especifica as posibilidades que ofrecen as novas tecnoloxías para a creación artística e para a difusión da arte. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CMCCT CD

Historia da Arte. 2º de bacharelato IES CAMPO DE SAN ALBERTO - NOIA				
Obxectivos	Contidos	Crterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
▪ n	▪ B6.7. Arte e cultura visual de masas.	▪ B6.7. Identificar a presenza da arte na vida cotiá, e distinguir os ámbitos en que se manifesta.	▪ HAB6.7.1. Define o concepto de cultura visual de masas, e describe os seus trazos esenciais.	▪ CCEC ▪ CCL ▪ CSC
			▪ HAB6.7.2. Identifica a arte nos diferentes ámbitos da vida cotiá.	▪ CCEC ▪ CCL ▪ CSC
▪ h ▪ n ▪ p	▪ B6.8. O patrimonio artístico como riqueza cultural. A preocupación pola súa conservación. A UNESCO.	▪ B6.8. Respetar as manifestacións da arte de todos os tempos, valorándoas como patrimonio cultural herdado que se debe conservar e transmitir ás xeracións futuras, e explicar que é o Patrimonio Mundial da UNESCO, así como a súa orixe e a súa finalidade.	▪ HAB6.8.1. Explica a orixe do Patrimonio Mundial da UNESCO e os seus obxectivos.	▪ CCEC ▪ CCL
			▪ HAB6.8.2. Realiza un traballo de investigación relacionado cos bens artísticos de España e de Galicia inscritos no catálogo do Patrimonio Mundial da UNESCO.	▪ CCEC ▪ CCL ▪ CAA ▪ CD ▪ CSIEE
Bloque 7. O vocabulario artístico				
▪ e ▪ n	▪ B7.1. Vocabulario artístico.	▪ B7.1. Utilizar a terminoloxía específica da arte nas exposicións orais e escritas, denominando con precisión os elementos e as técnicas principais.	▪ HAB7.1.1. Utiliza con corrección a terminoloxía específica das artes en exposicións orais e escritas.	▪ CCEC ▪ CCL

2.1-OBXECTIVOS NA PROGRAMACIÓN DE Hª DA ARTE.

En relación cos obxectivos concretos da materia **Hª da Arte**, a tenor do sinalado no [art. 26 do Decreto 86/2015/](#) que determina os **Obxectivos** do **bacharelato**, con base no currículo concreto da materia de Hª da Arte, os **obxectivos do currículo** desta materia serían:

d) Afianzar os hábitos de lectura, estudo e disciplina, como condicións necesarias para o eficaz aproveitamento da aprendizaxe e como medio de desenvolvemento persoal.

e) Dominar, tanto na súa expresión oral como na escrita, a lingua galega e a lingua castelá.

g) Utilizar con solvencia e responsabilidade as tecnoloxías da información e da comunicación.

h) Coñecer e valorar criticamente as realidades do mundo contemporáneo, os seus antecedentes históricos e os principais factores da súa evolución. Participar de xeito solidario no desenvolvemento e na mellora do seu contorno social.

i) Acceder aos coñecementos científicos e tecnolóxicos fundamentais, e dominar as habilidades básicas propias da modalidade elixida.

m) Afianzar o espírito emprendedor con actitudes de creatividade, flexibilidade, iniciativa, traballo en equipo, confianza nun mesmo e sentido crítico.

n) Desenvolver a sensibilidade artística e literaria, así como o criterio estético, como fontes de formación e enriquecemento cultural.

p) Valorar, respectar e afianzar o patrimonio material e inmaterial de Galicia, e contribuír á súa conservación e mellora no contexto dun mundo globalizado.

2.2 CONTIDOS PREESTABLECIDOS NA PROGRAMACIÓN

Os contidos concretos da materia Hª da Arte, a tenor do sinalado no art. 26 do Decreto 86/2015/ que determina o currículo de Secundaria e Bacharelato, con base no currículo da materia de Hª da Arte, os contidos desta materia serían:

Bloque 1. Raíces da arte europea: o legado da arte clásica

- B1.1. Grecia, creadora da linguaxe clásica: principais manifestacións.
- B1.2. A función social da arte en Grecia.
- B1.3. Comentario de obras de arte: Grecia.
- B1.4. Visión do clasicismo en Roma. A arte na Hispania romana e na Gallaecia.
- B1.5. Función social da arte en Roma.
- B1.6. Comentario de obras de arte: Roma.
- B1.7. Traballo de investigación sobre historia da arte.
- B1.8. Conservación do patrimonio: arte grecorromana

❖ Bloque 2. Nacemento da tradición artística occidental: a arte medieval .

- B2.1. Achega cristiá na arquitectura e na iconografía.
- B2.2. Arte bizantina.
- B2.3. Comentario de obras de arte bizantina
- B2.4. Arte prerrománica.
- B2.5. Configuración e desenvolvemento da arte románica. Igrexas e mosteiros. Iconografía románica.
- B2.6. Función social da arte románica.
- B2.7. Comentario de obras de arte románica.
- B2.8. Achega do Gótico: expresión dunha cultura urbana. A catedral e a arquitectura civil. Modalidades escultóricas. Pintura italiana e flamenga, orixe da pintura moderna.
- B2.9. Función social da arte gótica.
- B2.10. Comentario de obras de arte gótica.
- B2.11. O peculiar desenvolvemento artístico da Península Ibérica. Arte hispanomusulmá. O Románico no Camiño de Santiago. O Gótico e a súa longa duración.
- B2.12. Comentario de obras de arte medieval española.
- B2.13. Traballo de investigación sobre historia da arte.
- B2.14. Conservación do patrimonio: arte medieval.

Bloque 3: Desenvolvemento e evolución da arte europea no mundo moderno

- B3.1. Renacemento. Patróns e artistas. Orixe e desenvolvemento da nova linguaxe en arquitectura, escultura e pintura. Achegas de grandes artistas do Renacemento italiano.
- B3.2. Función social da arte no Renacemento
- B3.3. Comentario de obras de arte: arte do Renacemento.
- B3.4. A recepción da estética renacentista na Península Ibérica.

- B3.5 Comentario de obras de arte: arte española do Renacemento.
- B3.6 Unidade e diversidade do Barroco. Linguaxe artística ao servizo do poder civil e eclesiástico. Urbanismo barroco. Igrexas e pazos. Principais tendencias.
- B3.7 Función social da arte no Barroco.
- B3.8 Comentario de obras de arte: arte do Barroco.
- B3.9 Barroco hispánico. Urbanismo e arquitectura. Imaxinaría barroca. Acheга da pintura española: grandes figuras do Século de Ouro.
- B3.10 Comentario de obras de arte: arte española do Barroco.
- B3.11 Século XVIII. Mantemento do Barroco. Refinamento rococó. Neoclasicismo e Romanticismo.
- B3.12 Comentario de obras de arte: arte do século XVIII.
- B3.13 Traballo de investigación en historia da arte.
- B3.14 Conservación do patrimonio: arte moderna.

❖ **B4 BLOQUE 4: O século XIX. A arte dun mundo en transformación**

- B4.1 A figura de Goya.
- B4.2 Comentario de obras de arte: Goya.
- B4.3 A Revolución Industrial e o impacto dos novos materiais na arquitectura. Do Historicismo ao Modernismo. A Escola de Chicago. Nacemento do urbanismo moderno.
- B4.4 Comentario de obras de arte: arquitectura do século XIX.
- B4.5 Evolución da pintura: Romanticismo, Realismo, Impresionismo e Simbolismo. Os Postimpresionistas, xerme das vangardas pictóricas do S. XX.
- B4.6 Función social da arte no século XIX.
- B4.7 Comentario de obras de arte: o século XIX.
- B4.8 Escultura: mantemento do clasicismo. Rodin.
- B4.9 Comentario de obras de arte: século XIX
- B4.10 Traballo de investigación en historia da arte.
- B4.11 Conservación do patrimonio: arte do século XIX.

❖ **Bloque 5. A ruptura da tradición: a arte na primeira metade do século XX**

- B5.1. O fenómeno das vangardas nas artes plásticas: Fauvismo, Cubismo, Futurismo, Expresionismo, pintura abstracta, Dadaísmo e Surrealismo.
- B5.2. Comentario de obras de arte: a plástica na primeira metade do século XX.
- B5.3. Renovación da linguaxe arquitectónica: o funcionalismo do Movemento Moderno e a arquitectura orgánica.
- B5.4. Comentario de obras de arte: arquitectura da primeira metade do século XX.
- B5.5. Traballo de investigación en Historia da Arte.
- B5.6. Conservación do patrimonio: arte do século XX.

❖ **Bloque 6. A universalización da arte desde a segunda metade do século XX**

- B6.1. Predominio do Movemento Moderno ou Estilo Internacional en arquitectura. A arquitectura á marxe do estilo internacional: High Tech, arquitectura Posmoderna e Deconstrución.
- B6.2. Comentario de obras de arte: arquitectura desde a segunda metade do S. XX.
- B6.3. Artes plásticas: das segundas vangardas á posmodernidade.

- B6.4. Comentario de obras de arte: a arte desde a segunda metade do século XX.
- B6.5. Novos sistemas visuais: fotografía, cine e televisión, cartelismo e cómic. Combinación de linguaxes expresivas.
- B6.6. Impacto das novas tecnoloxías na difusión e na creación artística.
- B6.7. Arte e cultura visual de masas.
- B6.8. O patrimonio artístico como riqueza cultural. A preocupación pola súa conservación. A UNESCO.

❖ **Bloque 7. O vocabulario artístico**

- B7.1. Vocabulario artístico.

2.3-TEMPOPORALIZACIÓN DOS CONTIDOS COS SEUS STÁNDARES

Bloque	CONTIDO	Mes	Sesións
B1	BLOQUE 1: Raíces da arte europea: o legado da arte clásica		
B1.1	Grecia, creadora da linguaxe clásica: principais manifestacións.	Set/Out	Por determinar
B1.2	A función social da arte en Grecia.		
B1.3	Comentario de obras de arte: Grecia		
B1.4	Visión do clasicismo en Roma. A arte na Hispania romana e na Gallaecia.		
B1.5	Función social da arte en Roma.		
B1.6	Comentario de obras de arte: Roma.		
B1.7	Traballo de investigación sobre historia da arte.		
B1.8	Conservación do patrimonio: arte grecorromana		

bloque	CONTIDO	Mes	sesións
B2	BLOQUE 2: Nacemento da tradición artística occidental: a arte medieval		
B2.1	Achega cristiá na arquitectura e na iconografía.	Out/ Nov/ Dec	Por determinar
B2.2	Arte bizantina.		
B2.3	Comentario de obras de arte bizantina		
B2.4	Arte prerrománica.		
B2.5	Configuración e desenvolvemento da arte románica. Igrexas e mosteiros. Iconografía románica.		
B2.6	Función social da arte románica.		
B2.7	Comentario de obras de arte románica.		
B2.8	Achega do Gótico: expresión dunha cultura urbana. A catedral e a arquitectura civil. Modalidades escultóricas. Pintura italiana e flamenga, orixe da pintura moderna.		
B2.9	Función social da arte gótica.		
B2.10	Comentario de obras de arte gótica.		
B2.11	O peculiar desenvolvemento artístico da Península Ibérica. Arte		

	hispanomusulmá. O Románico no Camiño de Santiago. O Gótico e a súa longa duración.		
B2.12	Comentario de obras de arte medieval española.		
B2.13	Traballo de investigación sobre historia da arte.		
B2.14	Conservación do patrimonio: arte medieval.		

bloque	CONTIDO	Mes	sesións
B3	BLOQUE 3: Desenvolvemento e evolución da arte europea no mundo moderno		
B3.1	Renacemento. Padróns e artistas. Orixe e desenvolvemento da nova linguaxe en arquitectura, escultura e pintura. Achegas de grandes artistas do Renacemento italiano.	Dec/ Xa/Feb	Por determinar
B3.2	Función social da arte no Renacemento		
B3.3	Comentario de obras de arte: arte do Renacemento.		
B3.4	A recepción da estética renacentista na Península Ibérica.		
B3.5	Comentario de obras de arte: arte española do Renacemento.		
B3.6	Unidade e diversidade do Barroco. Linguaxe artística ao servizo do poder civil e eclesiástico. Urbanismo barroco. Igrexas e pazos. Principais tendencias.		
B3.7	Función social da arte no Barroco.		
B3.8	Comentario de obras de arte: arte do Barroco.		
B3.9	Barroco hispánico. Urbanismo e arquitectura. Imaxinaría barroca. Achega da pintura española: grandes figuras do Século de Ouro.		
B3.10	Comentario de obras de arte: arte española do Barroco.		
B3.11	Século XVIII. Mantemento do Barroco. Refinamento rococó. Neoclasicismo e Romanticismo.		
B3.12	Comentario de obras de arte: arte do século XVIII.		
B3.13	Traballo de investigación en historia da arte.		
B3.14	Conservación do patrimonio: arte moderna.		

bloque	CONTIDO	Mes	sesións
B4	BLOQUE 4: O século XIX: a arte dun mundo en transformación		
B4.1	A figura de Goya.	Feb/ Mar	Por determinar
B4.2	Comentario de obras de arte: Goya.		
B4.3	A Revolución Industrial e o impacto dos novos materiais na arquitectura. Do Historicismo ao Modernismo. A Escola de Chicago. Nacemento do urbanismo moderno.		
B4.4	Comentario de obras de arte: arquitectura do século XIX.		
B4.5	Evolución da pintura: Romanticismo, Realismo, Impresionismo e Simbolismo. Os postimpresionistas, xerme das vangardas pictóricas do século XX.		
B4.6	Función social da arte no século XIX.		
B4.7	Comentario de obras de arte: o século XIX.		

B4.8	Escultura: mantemento do clasicismo. Rodin.		
B4.9	Comentario de obras de arte: século XIX		
B4.10	Traballo de investigación en historia da arte.		
B4.11	Conservación do patrimonio: arte do século XIX.		

bloque	CONTIDO	Mes	sesións
B5	BLOQUE 5. A ruptura da tradición: a arte na primeira metade do século XX		
B5.1.	O fenómeno das vangardas nas artes plásticas: Fauvismo, Cubismo, Futurismo Expresionismo, pintura abstracta, Dadaísmo e Surrealismo.	Mar/ Abril	Por determin ar
B5.2.	Comentario de obras de arte: a plástica na primeira metade do século XX.		
B5.3.	Renovación da linguaxe arquitectónica: o funcionalismo do Movemento Moderno		
B5.4.	Comentario de obras de arte: arquitectura da primeira metade do século XX.		
B5.5	Traballo de investigación en Historia da Arte.		
B5.6	Conservación do patrimonio: arte do século XX.		

bloque	CONTIDO	Mes	sesións
B6	BLOQUE 6. A universalización da arte desde a segunda metade do século XX		
B6.1.	Predominio do Movemento Moderno ou Estilo Internacional en arquitectura. A arquitectura á marxe do estilo internacional: High Tech, arquitectura Posmoderna e Deconstrución	Abr/ Maio	Por determin ar
B6.2.	Comentario de obras de arte: arquitectura desde a segunda metade do século XX.		
B6.3.	B6.3. Artes plásticas: das segundas vangardas á posmodernidade.		
B6.4.	B6.4. Comentario de obras de arte: a arte desde a segunda metade do século XX.		
B6.5.	B6.5. Novos sistemas visuais: fotografía, cine e televisión, cartelismo e cómic. Combinación de linguaxes expresivas.		
B6.6.	B6.6. Impacto das novas tecnoloxías na difusión e na creación artística.		
B6.7.	B6.7. Arte e cultura visual de masas.		
B6.8.	B6.8. O patrimonio artístico como riqueza cultural. A preocupación pola súa conservación. A UNESCO.		

bloque	CONTIDO	Mes	sesións
B7	BLOQUE 7. O vocabulario artístico	Todo o curso	indeterminadas
B7.1.	B7.1. Vocabulario artístico.		

Temporalización prevista e secuenciación 2º CURSO BACHARELATO Hª da Arte por AVALIACIÓN:

Primeira AVALIACIÓN

- A linguaxe artística e a cultura visual.
- Arte grega.
- Arte romana.
- Arte paleocristiana e bizantina.
- Arte prerrománica e románica.
- Arte gótica e hispanomusulma.

Segunda AVALIACIÓN

- Arte do renacemento e manierista.
- Arte barroca.
- Arte rococo e neoclásico.
- Artes figurativas do S.XIX.

Terceira AVALIACIÓN

- Arquitectura do S.XIX.
- Artes plásticas e as vangardas artísticas.
- Arquitectura da 1ª metade do S.XX.
- Arquitectura e artes figurativas na 2ª metade do S.XX.

2.4-GRAO MÍNIMO DE CONSECUCIÓN PARA SUPERAR A MATERIA

Con base nas probas EBAU establecidas pola administración educativa propónse a **Relación** de **bloques/epocas/láminas/obras/contidos** que os alumnos deben coñecer necesariamente, que estarían conectadas cos respectivos estándares de aprendizaxe xa sinalados:

BLOQUE 1º: RAÍCES DA ARTE EUROPEA: O LEGADO CLÁSICO

GRECIA

1. Partenón
2. Templo da Niké Aptera
3. Erecteion, pola parte da tribuna das Cariátides.
4. Mirón: Discóbolo
5. Policleto: Doríforo
6. Métopas da Centauromaquia do Partenon
7. Praxiteles: Hermes de Olimpia (Hermes con Dionisios)
8. Lisipo: Apoxiomenos

ROMA

9. Panteón de Roma
10. Coliseo
11. Arco de Triunfo de Tito
12. Acueduto de Segovia
13. Teatro de Mérida

BLOQUE 2º: NACEMENTO DA TRADICIÓN ARTÍSTICA OCCIDENTAL: A ARTE MEDIEVAL

ARTEBIZANTINA

- 14 Santa Sofía de Constantinopla.

ARTEPRERROMÁNICA.

- 15 Santa Comba de Bande (coma exemplo de arte visigoda)
- 16 Santa María do Naranco (asturiano)
- 17 San Miguel de Celanova (coma exemplo de arte “mozárabe”)

ARTEROMÁNICA

- 18 Arquitectura do interior da Catedral de Santiago
- 19 Esculturas de Praterías (coma exemplo de románico pleno)
- 20 Pórtico da Gloria
- 21 Interior do Mosteiro de Oseira (orde do Císter en Galicia).

ARTEGÓTICA

- 22 A Catedral de Reims (fachada Occidental)
- 23 A Catedral de León
- 24 Anunciación de Reims
- 25 Visitación de Reims
- 26 Giotto: Capella dos Scrovegni: A fuxida a Exipto
- 27 Giotto: Capella dos Scrovegni: O pranto ante Cristo Morto.
- 28 Van Eyck : O matrimonio Arnolfini.
- 29 O Bosco: O Xardín das Delicias

BLOQUE 3º: DESENVOLVEMENTO E EVOLUCIÓN DA ARTE EUROPEA NO MUNDO MODERNO

RENACEMENTO

- 30 Brunelleschi: Santa María dei Fiori,
- 31 Brunelleschi: Basílica de San Lourenzo.
- 32 Michelozzo: Palacio Medici-Ricardi
- 33 Donatello: David.
- 34 Donatello: Gattamelata.
- 35 Masaccio: O Tributo.
- 36 Bramante: San Pietro in Montorio.
- 37 Miguel Anxo: Cúpula de San Pedro do Vaticano.
- 38 Giacomo della Porta e Vignola: il Gesù de Roma de Vignola.
- 39 Palladio: Vila Capra (Villa Rotonda) en Vicenza.
- 40 Miguel Anxo: David.
- 41 Miguel Anxo: Moisés.
- 42 Miguel Anxo: Esculturas das tumbas dos Medicis.

- 43 Miguel Anxo: Piedade do Vaticano.
- 44 Leonardo: A Virxe das Rocas.
- 45 Leonardo: A Gioconda.
- 46 Rafael: A Escola de Atenas.
- 47 Miguel Anxo: A bóveda da Capela Sixtina.
- 48 Tiziano: O retrato de Carlos V na batalla de Mühlberg
- 49 Tiziano: A Venus de Urbino.

RENACEMENTO ESPAÑOL

- 50 Juan de Herrera: O Escorial
- 51 Greco: O martirio de san Mauricio
- 52 Greco: O enterro do Señor de Orgaz
- 53 Greco: A adoración dos Pastores.

BARROCO

- 54 Maderno: Fachada de San Pedro do Vaticano de Maderno
- 55 Bernini: Praza do Vaticano de Bernini
- 56 Borromini: San Carlos das catro fontes
- 57 Andrade: Torre do Reloxo da Catedral de Santiago.
- 58 Fernando de Casas: Fachada do Obradoiro.
- 59 Simón Rodríguez: Fachada de Santa Clara de Santiago
- 60 Bernini: A Transververación de Santa Tareixa.
- 61 Bedrnini: Apolo e Dafne.
- 62 Gregorio Fernández: A Piedade.
- 63 Caravaggio: A vocación de san Mateo
- 64 Velázquez: O aguador de Sevilla.
- 65 Velázquez: A fragua de Vulcano.
- 66 Velázquez: A rendición de Breda.
- 67 Velázquez As Meninas.

BLOQUE 4º: O S. XIX. A ARTE NUN MUNDO EN TRANSFORMACIÓN

SECULO XIX

- 68 Goya: O quitasol
- 69 Goya: A familia de Carlos IV
- 70 Goya: O dous de Maio (A carga dos Mamelucos).
- 71 Goya: Os fusilamentos do 3 de Maio.
- 72 Goya: O Saturno devorando ao seu fillo.
- 73 Manet: O almorzo campestre
- 74 Monet: Impresión, sol nacente.
- 75 Monet: A serie da catedral de Rouen
- 76 Cezanne: Natureza morta con tarteira (Colección Sr. y Sra. Lacomte, París 1879-1882. Búscase na Internet pondo en Google: "Still Life with Compotier+Cezanne).
- 77 Cezanne: Os xogadores de cartas.
- 78 Van Gogh: A noite estrelada
- 79 Gauguin: Despois do sermón
- 80 Gauguin: O Mercado
- 81 Seurat: A tarde de domingo na Grande Jatte .

BLOQUE 5º E 6º: A RUPTURA CA TRADICIÓN: A ARTE NA PRIMEIRA METADE DO S. XX // A UNIVERSALIZACIÓN DA ARTE DESDE A SEGUNDA METADE DO S. XX

SECULO XX

- 82 Munch: O grito de Munch
- 83 Kiechner: A rúa
- 84 Matisse: A Alegría de Vivir
- 85 Kandinsky: “Primeira acuarela abstracta”
- 86 Picasso: As señoritas de Avignon.
- 87 Picasso: O retrato de Ambroise Vilard.
- 88 Picasso: Naturaleza Muerta con silla de rexilla.
- 89 Picasso: O Guernica
- 90 Mondrian: Táboa número 1
- 91 Marcel Duchamp: A fonte.
- 92 Marcel Duchamp L.H.O.O.Q.
- 93 Dalí: A persistencia da memoria.
- 94 Magritte: A chave dos campos
- 95 Miró: O carnaval de arlequín
- 96 Miró: mulleres e paxaros a luz da lua.
- 97 Wright: A casa da fervenza (Casa Kauffman).
- 98 Wright: Museo Guggenheim de Nova York
- 99 Mies van der Rohe: Pabellón de Alemania en Barcelona
- 100 Mies van der rohe: Segrám Building en Nova York
- 101 Le Corbusier: A casa Saboya
- 102 Pollok: Uno: Número 31 (1950, MOMA)
- 103 Tapies: Pintura (1955, Museo Nacional de arte Reina Sofía)
- 104 Carl André: Equivalente VIII (exemplo de minimalismo)
- 105 J. Kosuth: Unha e tres sillas (exemplo de arte conceptual)
- 106 Warhol: Marilyn Monroe (pop art)

BLOQUE 7. O VOCABULARIO ARTÍSTICO

Ademais do antedito, o alumnado deberá elaborar un **vocabulario** de **conceptos** e **termos artísticos**, a partir da información facilitada, a medida que se avanza coa materia, que deberá incluír os esixidos polo Grupo de Traballo da CIUG:

O vocabulario de conceptos artísticos específico para as probas EBAU foi establecido no curso 2007-08.

A.Ábsida. Altorrelevo. Aparello almofadado. Aparello de cachotería. Aparello de perpiaño. Arcobotante. Arco apuntado. Arco de ferradura. Arco de medio punto. Arco de faixa. Arco formeiro. Arco peraltado. Arco rebaixado. Arquitrabe. Arquivolta.

B.Baixorrelevo. Baldaquino. Baptisterio. Base. Bóveda de aresta. Bóveda de canón. Bóveda de cruz.

C.Cadro de Historia .Cadro de xénero. Canon. Capitel composto. Capitel corintio. Capitel dórico. Capitel xónico. Ciborio. Claroscuro. Clave dun arco. Cor plana. Cor primaria. Cor secundaria ou binaria. Cor complementaria. Columna salomónica. Contraforte. Contraposto. Cornixa. Cúpula. Curva praxiteliana.

D. Deambulatorio. Doela.

E. Espazo límite. Espazo medio. Entaboamento. Éntase. Escultura de vulto redondo. Escultura exenta. Esfumado / sfumato. Estatua ecuestre. Estatua-columna. Estilo.

F. Friso. Fuste.

I. Iconografía. Iconoloxía. Imposta.

L. Liña serpentinata.

M. Ménsula. Métopa. Modelado.

N. Nártex. Natureza morta / bodegón.

P. Paisaxe. Parteluz. Pendente. Perspectiva xerárquica. Perspectiva aérea. Perspectiva lineal. Pictórico. Piar. Pilastra. Plan central. Planta basilical. Planta de cruz grega. Planta de cruz latina. Plástico. Presbiterio.

R. Retrato. Rosetón.

T. Técnica de panos mollados. Tímpano. Torso. Tribuna. Triforio. Triglifo. Trompa.

V. Veladura.

X. Xamba.

2.5-PROCEDEMENTOS E INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN.

·O alumnado na materia de Historia da Arte, durante o curso, será avaliado mediante **procedementos de avaliación** **continua** e **instrumentos** que constaten e verifiquen os **deberes formativos** a dominar suficientemente polos discentes:

-**Deberá** saber **analizar e compara-los cambios** producidos na concepción da arte e as súas funcións en distintos momentos históricos e en diversas culturas, e relaciona-las manifestacións artísticas co seu contexto histórico-cultural, valorando a diversidade de correntes e modelos estéticos que poden desenvolverse nunha mesma época e os trazos de diferenza estilísticos que permiten a súa clasificación.

-**Deberá** poder **analiza-las obras de arte significativas** dos principais estilos e artistas da **arte occidental** e de **Galicia**, a partir de diversas **metodoloxías**, situándoas no seu contexto histórico-artístico e recoñece-las posibles influencias e a súa pervivencia na arte posterior.

-**Deberá** **Manexar** con precisión e rigor a **terminoloxía específica** de cada unha das artes visuais.

- **Deberá** **Interpretar** os principais **códigos iconográficos** da cultura visual de Occidente.

- **Deberá** **Observar e analizar obras de arte do noso patrimonio cultural** no

seu contexto orixinal, en museos ou exposicións, especialmente do propio contorno: **España, Galicia, NOIA e o seu entorno de cerca.**

- Deberá **Identificar e localizar os trazos característicos** que configuran os estilos artísticos máis representativos do mundo occidental, así como saber **diferencialos** e sinala-los **cambios**.

- Deberá **recoñecer as obras máis representativas** dos grandes **mestres** da **historia da arte**, **distinguindo** os **trazos diferenciais** do seu estilo e o que de **innovación** representa a súa obra para a historia da arte.

• Os **instrumentos** da **avaliación** será os seguintes:

- **Probas escritas.** Baseadas nos criterios e modelos das probas EBAU 2017.

- **Verificación de Actitude positiva en relación ao profesorado e compañeiros:** comportamento, autodisciplina, interese, tempo de reacción aos avisos, traballo activo e participación/intervención nas sesións de clase.

- **Comprobación da disposición do material:** textos básicos e libreta de clase que deberán estar ao día.

- **Realización, exposición e entrega de tarefas na data fixada:** esquemas, recensións e/ou síntese dos temas, traballos expositivos –grupo, individual-, ... Valórase interese pola materia/tema desenvolvido, emprego de vocabulario técnico da materia e a reflexión e valoración/opinión dos feitos artísticos.

III-CONCRECIÓNS METODOLÓXICAS DA Hª DA ARTE:

A *Orde ECD/65/2015, do 21 de xaneiro, pola que se describen as relacións entre as competencias, os contidos e os criterios de avaliación da educación primaria, a educación secundaria obrigatoria e o bacharelato*; no seu anexo II sinala que **“os métodos didácticos débense elixir en función do que se sabe que é óptimo para alcanzar as metas propostas e en función dos condicionantes en que ten lugar o ensino.**

A natureza da materia, as condicións socioculturais, a dispoñibilidade de recursos e as características dos alumnos e alumnas condicionan o proceso de ensino-aprendizaxe, polo que será necesario que o método seguido se axuste a estes condicionantes co fin de propiciar unha aprendizaxe competencial no alumnado”; polo tanto, o tratamento metodolóxico da materia **Hª DA ARTE** débese axustar ao nivel competencial inicial do alumnado, respectando ritmos e estilos de aprendizaxe e a atención á diversidade.

A **Historia da Arte** permite desenvolver **metodoloxías e extratexias activas**, nas que o traballo individual e cooperativo estean permanentemente presentes, con elaboración de diferentes tipos de **materiais**, e integrando de xeito especial as **TIC**.

Ademais, a materia de **Historia da Arte** ten un alto **contido práctico**. A base é a **explicación inicial** do profesor, a **análise** das obras concretas –alleas e do entorno-, no que se require unha alta **participación** do **alumnado no posterior debate e intervencións dos alumnos**..

A **Metodoloxía** é de carácter **integral**, dando prioridade a unha **metodoloxía** que abrangue todos os **aspectos** que caracterizan cada **época** da **Historia da Arte**, **contextualizando** a obra, sen esquecer as efemérides máis importantes como referentes excepcionais do noso pasado.

3.1-ESTRATEGIAS METODOLÓXICAS.

En relación cos **principios metodolóxico**, o art. 27 **Decreto 86/2015, do 25 de xuño**, enumera os **principios metodolóxicos** aplicables ao **bacharelato**:

“1.- Os centros docentes implementarán metodoloxías que teñan en conta os diferentes ritmos de aprendizaxe do alumnado e as súas características individuais e/ou estilos de aprendizaxe, co fin de conseguir que todo o alumnado alcance o máximo desenvolvemento das súas capacidades. Así mesmo, estas metodoloxías deberán favorecer a capacidade do alumnado para aprender por si mesmo, para traballar en equipo e promover o traballo en equipo, e para aplicar métodos de investigación apropiados.

2.- A metodoloxía que se utilice no bacharelato favorecerá o traballo individual e en grupo, o pensamento autónomo, crítico e rigoroso, o uso de técnicas e hábitos de investigación en distintos campos do saber, a capacidade do alumnado de aprender por si mesmo, así como a transferencia e a aplicación do aprendido.

3.- As tecnoloxías da información e da comunicación serán unha ferramenta necesaria para a aprendizaxe en todas as materias, tanto polo seu carácter imprescindible na educación superior como pola súa utilidade e relevancia para a vida cotiá e a inserción laboral.

4.- A consellería con competencias en materia de educación promoverá as medidas necesarias para que as habilidades de comprensión de lectura e de uso da información, a expresión escrita e a capacidade de se expresar correctamente en público se traballen polo profesorado en todas as materias. O alumnado de bacharelato debe adquirir, ademais, un manexo adecuado da información en diferentes soportes e procedente de distintas fontes, incluída a biblioteca escolar, en liña co concepto de alfabetizacións múltiples.

5.-

6.- ...”

Coa intencionalidade da **aplicación de estratexias interactivas**, resulta preferible centrar o estudo nas **características esenciais** dos períodos, estilos ou correntes máis significativos da arte occidental, así como na súa evolución, **a través da análise, comentario e estudio** dun número limitado **de obras representativas**.

Para iso, seguimos o seguinte **guión** da **ACTIVIDADE FORMATIVA** durante o curso:

- -Parte do **tempo principal** nas sesións de clase dedicarase a **exposición compartida e centrada** no marco xeral correspondente a cada etapa ou movemento artístico e ao **comentario** das obras de arte significativas presentadas ao alumnado en **soporte informático**. Posteriormente, en **grupo**, **análise**, **comparación** e **debate participativo** e **motivador** sobre a complexidade do concepto de arte e sobre as súas funcións.

- -Elaboración de **traballos** de **recompilación** e **comentario de obras significativas do programa** que se exporá na clase seguindo as pautas temporais e expositivas do temario segundo a proba EBAU. Uso de distintas fontes: periódicos, revistas especializadas, documentais TV, páxinas web especializadas
- -**Planificación** da **percepción in situ** das obras, mediante **visitas** a monumentos, museos, exposicións...
- -**Traballo continuado**, revisando materiais de clase e de actividades semanais de aplicación práctica dos alumnos. Se aconsellará o uso de páxinas web de contidos da materia, útiles para obter material e servir de fonte de consulta.

Entre as **estratexias aplicables** destacamos:

- 1 Estratexia expositiva participativa:** Na **exposición inicial** dos contidos da materia, foméntase a **participación activa** do alumnado, fuxindo da **recepción pasiva**. Promóvese o **diálogo interactivo** entre o alumnado e profesor.
- 2 Estratexia referencial:** Procúrase a relación coa **realidade próxima** por medio dos Mas Media, recollendo novas de exposicións, actos e acontecementos relacionados co mundo da arte en xeral. O feito de estar en Noia, concello próxima a Santiago de Compostela dota de posibilidades.
- 3 Estratexia de indagación:** O obxectivo é facilitar a **asimilación de contidos**, hábitos, técnicas e métodos de traballo e estudo: traballos cortos de síntese, comentarios de obras: arquitectónicas, escultóricas, pictóricas, etc.
- 4 Estratexia de intercambio e debate:** O fomento de **debates** e as **saídas** pola contorna buscan a **asimilación crítica** polo alumnado de valores e actitudes para a **consecución de criterios e personalidade propios**.

3.2-CRITERIOS METODOLÓXICOS.

Entre os criterios para elaborar e aplicar as estratexias metodolóxicas, destacar:

- a. Interese por coñecer os aspectos constitutivos da obra de arte.
- b. Interese por descubrir o gusto estético na arte de xeito persoal e o respecto pola diversidade de percepcións e sensacións persoais ante a obra de arte.
- c. Constatar a sensibilidade e preocupación pola conservación do patrimonio artístico, alleo e da propia contorna.
- d. Percibir e Valorar a influencia dos factores históricos na obra de arte.
- e. Sensibilización ante a obra de arte como manifestación da creatividade humana e como conciencia crítica da historia.
- f. Respecto e valoración crítica de concepcións estéticas e formas artísticas afastadas do gusto persoal.
- g. Curiosidade por coñecer as manifestacións artísticas da arte contemporánea.

- h. Actitude aberta ante as diversas linguaxes artísticas de vangarda.

IV-MATERIAIS E RECURSOS DIDÁCTICOS

Constátase que hoxe en día é posible o coñecemento da Hª DA ARTE a partir dos **recursos** que se atopan na **rede**. Estes **constituirán** a **base** dos **materiais didácticos**, xunto coa **proxección** de imaxes en formatos apropiados (*power point*) ou dos documentos que analicen e expliquen **obras do currículo**.

En relación cos **recursos** e **materiais**, **destacamos**

- **Disporase durante o curso de tecnoloxía de proxección moderna.**
- **Texto: Os textos que desenvolven os contidos e as obras serán subministrados en arquivos informáticos polo departamento, elaborados e seleccionados a través de páxinas webs especializadas ou bibliografía específica.**
- **Disporase de:**
 - **Apuntes complementarios: aspectos históricos da Arte.**
 - **Vocabulario desenvolvido de conceptos artísticos.**
 - **Biblioteca do centro: acceso a enciclopedias, CDs para a elaboración de traballos individuais ou en grupo.**
 - **Acceso ás páxinas de Internet con contidos sobre a materia.**

4.1-MATERIAIS CONCRETOS DO CURSO:

Os **materiais didácticos** comprenden desde o **libro** de **texto** ao máis novidoso das **tecnoloxías**: pizarra dixital, internet etc.

Farase uso de recursos tales como vídeos, películas, reportaxes, documentais de publicacións en papel ou dixitalizadas, tratando de ofrecer gran diversidade de materiais aos alumnos.

- Os **materiais** imprescindibles do curso son:

- **Arquivos informáticos** do temario e actividades da materia de **Historia da Arte de 2º BAC**. Subministrado polo departamento / profesor.

- **Librete de traballo tamaño folio.**

- **Outros materiais:**

Uso de **elementos** e **materiais informáticos** -coa aula específica- ou **bibliográficos** para o desenvolvemento de **traballos** e **tarefas** periódicas.

V-CRITERIOS SOBRE AVALIACIÓN, CUALIFICACIÓN E PROMOCIÓN DO ALUMNADO:

No apartado 2 da programación establecéronse de xeito coordinado os criterios de avaliación da materia de **Hª do ARTE de 2º de BAC**; neste apartado os presentamos separados por bloques:

5.1-CRITERIOS DE AVALIACIÓN POR BLOQUES DE CONTIDOS:

Bloque 1. Raíces da arte europea o legado da arte clásica

- B1.1. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte grega, en relación co seu contexto histórico e cultural.
- B1.2. Explicar a función social da arte grega, especificando o papel desempeñado polos/as clientes e artistas, e as relacións entre eles.
- B1.3. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arte grega, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).
- B1.4. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte romana, en relación co seu contexto histórico e cultural.
- B1.5. Explicar a función social da arte romana, especificando o papel desempeñado polos/as clientes e artistas, e as relacións entre eles.
- B1.6. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arte romana, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).
- B1.7. Realizar e expor, individualmente ou en grupo, traballos de investigación, utilizando tanto medios tradicionais como as novas tecnoloxías.
- B1.8. Respectar as creacións artísticas da Antigüidade grecorromana, valorando a súa calidade en relación coa súa época e a súa importancia como patrimonio escaso e insubstituíble que cómpre conservar.

Bloque 2. Nacemento da tradición artística occidental: a arte medieval

- B2.1. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte paleocristiá, en relación co seu contexto histórico e cultural.
- B2.2. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte bizantina, en relación co seu contexto histórico e cultural.
- B2.3. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arte bizantina, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).
- B2.4. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte prerrománica, relacionando cada un dos seus estilos cos seus respectivos contextos históricos e culturais.
- B2.5. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte románica, en relación co seu contexto histórico e cultural.
- B2.6. Explicar a función social da arte románica, especificando o papel de clientes e artistas, e as relacións entre eles.
- B2.7. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arte románica, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).
- B2.8. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte gótica, en relación co seu contexto histórico e cultural.
- B2.9. Explicar a función social da arte gótica, especificando o papel desempeñado por clientes e artistas, e as relacións entre eles.
- B2.10. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arte gótica, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).
- B2.11. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte románica e gótica española e hispano-musulmá, relacionando cada un dos seus estilos cos seus respectivos contextos históricos e culturais.
- B2.12. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arte medieval española, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).
- B2.13. Realizar e expor, individualmente ou en grupo, traballos de investigación, utilizando tanto medios tradicionais como as novas tecnoloxías.
- B2.14. Respectar as creacións da arte medieval, valorando a súa calidade en relación coa súa época e a súa importancia como patrimonio que hai que

conservar.

Bloque 3. Desenvolvemento e evolución da arte europea no mundo moderno

- B3.1. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte do Renacemento, en relación co seu contexto histórico e cultural.
- B3.2. Explicar a función social da arte especificando o papel desempeñado por patróns, academias, clientes e artistas, e as relacións entre eles.
- B3.3. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arte do Renacemento, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).
- B3.4. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte española do Renacemento, en relación co seu contexto histórico e cultural.
- B3.5. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arte española do Renacemento, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).
- B3.6. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte do Barroco, en relación co seu contexto histórico e cultural.
- B3.7. Explicar a función social da arte especificando o papel desempeñado por patróns, academias, clientes e artistas, e as relacións entre eles.
- B3.8. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arte do Barroco, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).
- B3.9. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte española do Barroco, en relación co seu contexto histórico e cultural.
- B3.10. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arte española do Barroco, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).
- B3.11. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arte do século XVIII, relacionando cada un dos seus estilos cos seus respectivos contextos históricos e culturais.
- B3.12. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arte do século XVIII, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).
- B3.13. Realizar e expor, individualmente ou en grupo, traballos de investigación, utilizando tanto medios tradicionais como as novas tecnoloxías.
- B3.14. Respectar as creacións da arte da Idade Moderna, valorando a súa calidade en relación coa súa época e a súa importancia como patrimonio que hai que conservar.

Bloque 4. O século XIX: a arte dun mundo en transformación

- B4.1. Analizar a obra de Goya e identificar nela os trazos propios das correntes da súa época e os que anticipan diversas vangardas posteriores.
- B4.2. Clasificar, analizar e comentar obras significativas de Goya, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).
- B4.3. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arquitectura do século XIX, relacionando cada un dos seus estilos cos seus respectivos contextos históricos e culturais.
- B4.4. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arquitectura do século XIX, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).
- B4.5. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da pintura do século XIX, relacionando cada un dos seus estilos cos seus respectivos contextos históricos e culturais.

- B4.6. Explicar a evolución cara á independencia dos artistas respecto aos clientes, especificando o papel desempeñado polas academias, os salóns, as galerías privadas e os marchantes.
- B4.7. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da pintura do século XIX, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).
- B4.8. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da escultura do século XIX, relacionando cada un dos seus estilos cos seus respectivos contextos históricos e culturais.
- B4.9. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da escultura do século XIX, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).
- B4.10. Realizar e expor, individualmente ou en grupo, traballos de investigación, utilizando tanto medios tradicionais como as novas tecnoloxías.
- B4.11. Respectar as creacións da arte do século XIX, valorando a súa calidade en relación coa súa época e a súa importancia como patrimonio que hai que conservar.

Bloque 5. A ruptura da tradición: a arte na primeira metade do século XX

- B5.1. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais das vangardas artísticas das artes plásticas na primeira metade do século XX, relacionando cada unha delas cos seus respectivos contextos históricos e culturais.
- B5.2. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da plástica da primeira metade do século XX, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).
- B5.3. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arquitectura da primeira metade do século XX, relacionando cada unha delas cos seus respectivos contextos históricos e culturais.
- B5.4. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arquitectura da primeira metade do século XX, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).
- B5.5. Realizar e expor, individualmente ou en grupo, traballos de investigación, utilizando tanto medios tradicionais coma as novas tecnoloxías.
- B5.6. Respectar as manifestacións da arte da primeira metade do século XX, valorando a súa importancia como expresión da profunda renovación da linguaxe artística na que se sustenta a liberdade creativa actual.

Bloque 6. A universalización da arte desde a segunda metade do século XX

- B6.1. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais da arquitectura desde a segunda metade do século XX, enmarcándoa nas novas relacións entre clientes, artistas e público que caracterizan ao mundo actual.
- B6.2. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arquitectura desde a segunda metade do século XX, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).
- B6.3. Recoñecer e explicar as concepcións estéticas e as características esenciais das artes plásticas desde a segunda metade do século XX, no marco das novas relacións entre clientes, artistas e público que caracterizan o mundo actual.
- B6.4. Clasificar, analizar e comentar obras significativas da arte desde a segunda metade do século XX, aplicando un método que abrangue diferentes enfoques (técnico, formal, semántico, cultural, sociolóxico e histórico).
- B6.5. Explicar o desenvolvemento e a extensión dos novos sistemas visuais, como a fotografía, o cine, a televisión, o cartelismo ou o cómic, especificando o modo en que combinan diversas linguaxes expresivas.

- B6.6. Describir as posibilidades que abriron as novas tecnoloxías, e explicar os seus efectos tanto para a creación artística como para a difusión da arte.
- B6.7. Identificar a presenza da arte na vida cotiá, e distinguir os ámbitos en que se manifesta.
- B6.8. Respetar as manifestacións da arte de todos os tempos, valorándoas como patrimonio cultural herdado que se debe conservar e transmitir ás xeracións futuras, e explicar que é o Patrimonio Mundial da UNESCO, así como a súa orixe e a súa finalidade.

Bloque 7. O vocabulario artístico

- B7.1. Utilizar a terminoloxía específica da arte nas exposicións orais e escritas, denominando con precisión os elementos e as técnicas principais.

• En xeral, ao longo do curso **realizaranse varias probas escritas sobre os contidos**—ou orais- e **traballos expositivos** individuais ou de grupo en cada avaliación que o alumno deberá superar cunha nota de 5 ou superior –traballos e probas escritas / orais-.

Terase en conta para a nota final a **evolución** ao longo do curso e a mellora paulatina nas capacidades e coñecementos que abrangue a materia.

5.2-CRITERIOS DE CUALIFICACIÓN DA MATERIA

Para a determinación da cualificación da materia en cada avaliación, se terán en consideración os seguintes criterios:

- ✓ -Os resultados das diferentes probas que se realicen sobre os temas e contidos de cada avaliación. A valoración será de 1 a 10. Haberá probas de recuperación.
- ✓ -A realización de tarefas no caderno de traballo do alumno. A valoración será de 1 a 10.
- ✓ -O traballo individual ou de equipo que se faga e a súa exposición na aula. A valoración será de 1 a 10.
- ✓ A **conduta académica** do alumno durante as sesións: interese na aula, atención, intervencións, etc. Permite a **mellorada** nota na avaliación **sende determinar aprobado** ou **suspenso**, excepto na seguinte situación: no caso de utilización de medios non autorizados no momento da realización das probas (“costeletas”, conversas, uso do móbil, etc.). Tal uso determina a inmediata suspensión da proba no alumno/a ou alumnos/as e a obriga de recuperación. A sanción que se lle imporá, consistirá en que non poderá acadar á máxima cualificación nesa proba (10) – non terá cualificación maior a 7- alterándose os criterios para acadar o aprobado –suporá mais esforzo-. **A reincidencia supón a cualificación negativa de suspenso (máximo cualificación de 3/10) na avaliación.**

Para unha valoración correcta, atendendo aos criterios establecidos, é preciso que durante as probas escritas todo o **material de estudio e os móbiles** deban estar nas maletas -ou mochilas-, fora do ámbito das mesas.

A **recuperación** dos controis suspensos ou para subir nota, **non se realizarán nas sesións da materia**. Se buscará hora e datas que non prexudique o normal

funcionamento das sesión

Ponderación na nota de avaliación:

1. Os controis conxuntamente suporán 8/10 da nota da avaliación. É dicir, o 80 % da nota final, se establecerá polos resultados dos controis. Esíxese unha nota mínima de tres e medio(3'5) para facer media.As faltas de expresión e ortográficas serán tidas en conta: cada 10 faltas de ortografía que o profesor considere como graves supoñen a perda de 1 punto na cualificación. Só poderase baixar tres puntos sobre a nota final.
2. O/os traballo/s trimestral pondera 1/10 da nota. O 10 %. Valórase tanto o traballo escrito entregado como a exposición oral que se faga na clase.
3. O Traballo no caderno da materia e a conduta en clase suporán tamén un 1/10 da nota.Valórase a participación nas actividades propostas, tanto na aula como no centro. Esa participación debe ser colaborativa e respectuosa cos compañeiros. Da observación diaria en clase determínase a participación activa na clase por parte do alumno/a (*respostas correctas ás preguntas e ás actividades da asignatura que lle propoña o profesor/a; o esforzo, a responsabilidade ante as obrigacións, o coidado dos materiais*). **Todas estas variables terán unha valoración positiva que se traducirá na cualificación de cada avaliación e na final.**

Avaliación final:

1. A nota media das tres avaliacións.
2. Actitude ante a materia, traballo, interese, esforzo, ... pode incidir ata un 5% á alza, en positivo, na cualificación final do curso, nunca en negativo.

Cálculo da cualificación de cada unha das avaliacións (ponderación, redondeo...)

Nas notas da avaliación, que só admiten números enteiros, aplicarase o seguinte criterio:

1. -Si o alumno/a obtivo como promedio unha cifra enteira, se transcribirá esta sen alteracións nas actas.
2. -Si o alumno/a obtivo como promedio unha nota con décimas, na súa transcripción nas actas de avaliación:
 - a. -Redondearase ao enteiro superior no caso de que tales décimas teñan un valor igual ou maior de seis(exemplo: 7'6 se transcribirían nas actas como un 8).
 - b. -Redondearase ao enteiro inferior no caso de que estas teñan un valor inferior a seis(exemplo: 6'4 ou 7'3 se transcribirían como un 6 ou un 7).
3. -Para aprobar a materia é necesario ter unha nota superior ou igual a 5.

5.3-TEMPORALIZACIÓN DE PROBAS E TAREFAS

- **Temporalización:**

A temporalización pode sufrir variacións por imprevistos ou causas sobrevidas – excursión, saídas, ...- ao marxe do normal desenvolvemento do curso.

As probas escritas estarán conformadas seguindo os criterios e modelos das probas EBAU 2018.

1º TRIMESTRE

A **avaliación continua** do 1º Trimestre constará das seguintes probas:

1º **Control** : posibles datas entre a 1ª quincena de outubro.

2º **Control**: posibles datas entre a 2ª quincena de outubro.

3º **Control**: posibles datas entre a 1ª quincena de novembro.

4º **Control**: posibles datas entre a 2ª quincena de novembro.

5º **Control**: posibles datas entre o 13 e o 18 de decembro.

➤ **En cada control pode entrar toda a materia vista ata o presente.**

6º Control traballos: entrega de traballos durante a exposicións que serán determinadas unha vez que se vaia explicando a materia ao longo do transcurso do trimestre.

7º Controis de revisións dos cadernos de traballo. Puntúa a mellorar a nota da avaliación. Durante os **controis** se **revisarán** os **cadernos**.

Durante os **controis escritos** todo o material de estudo deberá estar na maletas -ou mochilas-, ou fora do ámbito das mesas.

A **recuperación dos controis suspensos** ou para **subir nota**, non se realizarán nas sesións da materia. Se buscará hora e datas que non prexudique o normal funcionamento das sesións.

2º TRIMESTRE

A **avaliación continua** do 2º Trimestre constará das seguintes valoracións:

1º **Control**: posibles datas entre o 25 e o 31 de xaneiro.

2º **Control**: posibles datas na 1ª quincena de Febreiro.

3º **Control**: posibles datas na última semana de febreiro e 1ª semana de marzo.

4º **Control**: posibles datas entre o 15 e 19 de marzo.

➤ **En cada control pode entrar toda a materia vista ata o presente.**

5º Control traballos: entrega de traballo durante a exposicións que serán determinadas unha vez que se vaia explicando a materia ao longo do transcurso do trimestre.

6º Controis de revisións dos cadernos de traballo. Puntúa a mellorar a nota da avaliación. Durante os **controis** se **revisarán** os **cadernos**.

Durante os **controis escritos** todo o material de estudo deberá estar na maletas -ou mochilas-, ou fora do ámbito das mesas.

A **recuperación dos controis suspensos** ou para **subir nota**, non se realizarán nas sesións da materia. Se buscará hora e datas que non prexudique o normal funcionamento das sesións

3º TRIMESTRE

A **avaliación continua** do 3º Trimestre constará das seguintes valoracións:

1º Control: posibles datas na 1ª quincena de abril.

2º Control: posibles datas na 1ª quincena de maio.

-Control escrito final: **recuperación de avaliacións pendentes;** posibles datas entre o 16 e 21 de maio. Dita recuperación xeral poderá ser dunha soa avaliación ou global si o alumno suspendeu máis dunha avaliación.

Si o alumno non recupera, presentarse en setembro con toda a materia sobre os contidos mínimos.

➤ **En cada control pode entrar toda a materia vista ata o presente.**

3º Control traballo: entrega de traballo durante a exposicións que serán determinadas unha vez que se vaia explicando a materia ao longo do transcurso do trimestre.

4º Control derevisión dos cadernos de traballo. Puntúa a mellorar a nota da avaliación xunto coa conduta en clase. Durante os controis se revisarán os cadernos.

5.4 MECANISMO/S DE RECUPERACIÓN DA PROBA NON SUPERADA

Rematada a avaliación, é preciso **implementar reforzos** e **guías** aos alumnos/as que non superaron positivamente a avaliación coa subministración **de fichas de repaso:**

- a. **Subministración de resumos ou esquemas de contidos básicos.**
- b. **Control de recuperación por escrito .**

5.5 AVALIACIÓN FINAL E EXTRAORDINARIA

- **Avaliación e Cualificación Final**

O peso das **cualificación** das **avaliacións** na nota da avaliación final será o **mesmo**. Para establecela, farase a media coa condición de alcanzar un **mínimo** de catro en cada **avaliación**. Se a media das notas das tres avaliacións é positivo (cinco ou máis) o alumno/a supera a materia. **A nota pode verse mellorada ata un 5% e ponderada á alza ata outro 5% polo comportamento e actitude positiva ante a materia durante todo o curso.**

- **Avaliación extraordinaria. Descrición do tipo de proba: número de preguntas, valoración de cada unha delas, etc.**

A proba extraordinaria de Setembro constará dun exercicio escrito seguindo os criterios e modelos das probas EBAU 2017:

A proba consistirá –segundo no básico á proba **EBAU**- de 3 obras de arte a escoller 2 que serán comentadas segundo o esquema fixado para as mesmas probas

de xuño de 2017 na **EBAU**. Ademais o alumno deberá definir e explicar 4 conceptos a escoller de entre 8.

Puntuacións sobre 10:

- O comentario das obras de arte 8 puntos (4 + 4)
- As definición dos 4 concepto 2 Puntos (0,5 X 4).
- Superación da materia cunha nota igual ou superior a 5.

Se durante o curso o alumno fixo as tarefas e traballos e o comportamento foi correcto segundo o previsto e fixado nos parámetros, terase en conta na nota final.

VI- INDICADORES DE LOGRO PARA AVALIAR O PROCESO DO ENSINO E A PRÁCTICA DOCENTE

A Consellería de Cultura, Educación e Ordenación Universitaria no seu **Decreto 86/2015, do 25 de xuño, polo que se establece o currículo da educación secundaria obrigatoria e do bacharelato na Comunidade Autónoma de Galicia (DOG do 29)**, no **Artigo 21.3** en relación coa **Educación Secundaria Obrigatoria** e no 33.4 para o Bacharelato, sinalase que:

“O profesorado avaliará tanto as aprendizaxes do alumnado como os procesos de ensino e a súa propia práctica docente, para o que establecerá indicadores de logro nas programacións didácticas.”

A reflexión e avaliación sobre a propia práctica docente é a mellor vía de formación e renovación permanente, feita con rigor e coa axuda de instrumentos válidos.

A **avaliación do proceso do ensino e a práctica docente** farase, na medida do posible, cunha periodicidade **trimestral**, coincidente coa **avaliación**. Pode ser mediante unha táboa de datos.

O **Departamento** fará uso dos seguintes **indicadores** ou outros semellantes, extraídos do estudo de distintos programas dos que dispoña a Consellería de Educación, aplicados aos IES, ou que se fagan no centro de acordo co **Departamentodeorientación**, para **avaliar o proceso do ensino e da práctica da materia de Historia da Arte-**

Indicadores

A.-Preparación do ensino e da materia

- A.1.- Domina os contidos da materia e o marco curricular.
- A.2.- Coñece as características, coñecementos e experiencias do alumnado.
- A.3.- Domina a didáctica da materia.
- A.4.- Organiza os contidos e os estándares de aprendizaxe de maneira coherente co marcocurricular e as particularidades do alumnado.
- A.5.- As estratexias de avaliación son coherentes cos estándares de aprendizaxe, e permitendemostrar a todo o alumnado o aprendido.

B.- Creación dun ambiente propicio para a aprendizaxe

- B.1.- Establece un clima de relacións de aceptación, equidade, confianza, solidariedade e respecto.

B.2.- Manifesta altas expectativas sobre as posibilidades de aprendizaxe e desenvolvemento de todos os seus alumnos.

B.3.- Establece e mantén formas consistentes de convivencia na aula.

B.4.- Establece un ambiente organizado de traballo e dispón os espazos e recursos en función das aprendizaxes.

C.- Ensino para a aprendizaxe de todo o alumnado

C.1.- Comunica de forma clara e precisa os obxectivos e contidos da materia

C.2.- As estratexias de ensino son coherentes, motivadoras e significativas para o alumnado

C.3.- O contido da clase é tratado con rigorosidade conceptual e é comprensible para o alumnado.

C.4.- Utiliza metodoloxías baseadas nas TIC.

C.5.- Optimiza o tempo dispoñible para o ensino.

C.6.- Promove o desenvolvemento do pensamento.

C.7.- Avalía e recolle o proceso de comprensión e ampliación dos contidos por parte do alumnado.

D.- Responsabilidades profesionais como profesor

D.1.- O profesor reflexiona sistematicamente sobre a súa práctica.

D.2.- Constrúe relacións profesionais e de equipo cos seus compañeiros.

D.3.- Asume responsabilidades na orientación do seu alumnado.

D.4.- Propicia relacións de colaboración e respecto cos pais.

D.5.- Manexa información actualizada sobre a súa profesión, o sistema educativo en normativa vixente.

D.6.- Participa e comprométese con Proxecto Educativo do centro.

D.7.- Organiza e participa nas actividades colectivas do centro.

OS INSTRUMENTOS PARA AVALIAR OS ANTERIORES INDICADORES PODERÍAN SER ALGÚNS DOS SEGUINTEs, SEGUNDO O CASO:

Reflexión do profesorado sobre a súa práctica docente.

Análise do cumprimento dos diversos aspectos da programación (obxectivos, contidos, metodoloxía,...).

Análise dos resultados académicos.

Reunión entre o profesorado.

Enquisas persoais ou anónimas ao alumnado sobre diferentes aspectos

• Outros **Indicadores:**

De **logro do proceso de ensino** tomados do modelo da Consellería poden ser os que a continuación detallamos:

	Escala			
	1	2	3	4
1. O nivel de dificultade foi adecuado ás características do alumnado.				
2. Conseguiuse crear un conflito cognitivo que favoreceu a aprendizaxe.				
3. Conseguiuse motivar para lograr a actividade intelectual e física do alumnado.				
4. Conseguiuse a participación activa de todo o alumnado.				
5. Contouse co apoio e coa implicación das familias no traballo do alumnado.				
6. Mantívose un contacto periódico coa familia por parte do profesorado.				
7. Adoptáronse as medidas curriculares adecuadas para atender ao alumnado con NEAE.				
8. Adoptáronse as medidas organizativas adecuadas para atender ao alumnado con NEAE.				
9. Atendeuse adecuadamente á diversidade do alumnado.				
10. Usáronse distintos instrumentos de avaliación.				
11. Dáse un peso real á observación do traballo na aula.				
12. Valorouse adecuadamente o traballo colaborativo do alumnado dentro do grupo.				

Delogro da práctica docente:

	Escala			
	1	2	3	4
1. Como norma xeral, fanse explicacións xerais para todo o alumnado.				
2. Ofrecense a cada alumno/a as explicacións individualizadas que precisa.				
3. Elabóranse actividades atendendo á diversidade.				
4. Elabóranse probas de avaliación adaptadas ás necesidades do alumnado con NEAE.				
5. Utilízanse distintas estratexias metodolóxicas en función dos temas a tratar.				
6. Combínase o traballo individual e en equipo.				
7. Poténciense estratexias de animación á lectura.				
8. Poténciense estratexias tanto de expresión como de comprensión oral e escrita.				
9. Incorporáanse as TIC aos procesos de ensino – aprendizaxe.				
10. Préstase atención aos elementos transversais vinculados a cada estándar.				
11. Ofrecense ao alumnado de forma rápida os resultados das probas / traballos, etc.				
12. Analízanse e coméntanse co alumnado os aspectos máis significativos derivados da corrección das probas, traballos, etc.				
13. Dáselle ao alumnado a posibilidade de visualizar e comentar os seus acertos e erros.				
14. Grao de implicación do profesorado nas funcións de titoría e orientación.				

15. Adecuación, logo da súa aplicación, das ACS propostas e aprobadas.				
16. As medidas de apoio, reforzo, etc. están claramente vinculadas aos estándares.				
17. Avaliase a eficacia dos programas de apoio, reforzo, recuperación, ampliación...				

VII-ORGANIZACIÓN DAS ACTIVIDADES DE SEGUIMIENTO, RECUPERACIÓN E AVALIACIÓN DAS MATERIAS PENDENTES.

No caso -pouco probable-, de que o profesor que imparte a materia de Hª da Arte tivera que desempeñar tarefas de recuperación con alumnos pendentes de materias de Xeografía e Historia de 1º de BAC estableceríase o seguinte **Mecanismo**:

1-Seguimento:

- Faríase un calendario de clases de recuperación,
- Elaboración de traballos da materia
- Reunións de seguimento e verificación.

2-Proceso de Avaliación con 2 avaliacións parciais por medio de:

- Control escrito de preguntas (10 cuestións curtas, con nota final de valoración de 1 a 10) sobre os contidos da materia desenvolvidos nas tarefas. 70% da nota da avaliación.
- Revisión de tarefas: libreta de traballo desenvolta segundo os criterios marcados. 30 % da nota da avaliación.

Os demais criterios(avaliación final, cualificación de traballos realizados, como se calcula a cualificación final, ponderación, redondeos, etc.) serán os mesmos do réxime xeral coas adaptacións que fixeran falta no seu caso.

VIII-ORGANIZACIÓN DOS PROCEDEMENTOS QUE LLE PERMITAN AO ALUMNADO ACREDITAR OS COÑECEMENTOS NECESARIOS NA MATERIA DE XEOGRAFÍA E HISTORIA DE 2º DA ESO:

No caso da materia de Hª da ARTE non é necesaria a organización de ningún tipo de procedemento para acreditar coñecementos previos necesarios para poder impartir a materia.

IX- DESEÑO DA AVALIACIÓN INICIAL E MEDIDAS INDIVIDUAIS OU COLECTIVAS QUE SE Poidan ADOPTAR COMO CONSECUCENCIA DOS SEUS RESULTADOS.

A **avaliación** debe ser entendida como un **proceso continuo**.

A primeira fase da avaliación global (inicial, formativa e final) é a **avaliación inicial**, que permite ao profesor da materia saber de onde se parte. Valóranse coñecementos, actitudes e capacidades previas, de partida, do alumnado. Será a base do profesor para deseñar ritmos e técnicas de traballo a seguir e a referencia para contrastar os progresos dos alumnos/as.

A **avaliación inicial na materia de Hª da ARTE** realizarase ao comezo das actividades lectivas, no mes de setembro, para poñer de manifesto as capacidades, coñecementos e actitudes previas do alumnado.

Nos **primeiros días de curso** realizarase unha **proba coas seguintes características:**

- Será de **dobre contido**:
 - Cuestionario individual de tipo test (15-20)**
 - Varias preguntas curtas (4/5) de desenvolvemento valorativo e razoado (definicións, descricións, ...).**
- A proba **corrixirase na clase e non condicionará a cualificación** das restantes avaliacións nin a nota final.
- A intencionalidade é de apreciar os coñecementos, aptitudes, carencias, ... previos do alumnado e detectar posibles problemas.
- Debe permitir detectar aspectos que poden interferir no proceso educativo e precisen dunha atención especial e incluso valorar a disposición emotiva do alumnado de cara á materia.

Se da proba escrita resultara o aprecio de **carencias** mais aló das previsibles da materia, é dicir, se se apreciase **deficiencias** que incidan negativamente no proceso de aprendizaxe: **ortografía, letra, fallas na comprensión, orde de ideas, expresións incorrectas, incoherencias, etc.**, sería preciso tomar as medidas precisas e necesarias de principio para corrixir tales carencias, informando a titora e facendo partícipe ao departamento de **Orientación** no diagnóstico e a toma de decisións adecuadas e pertinentes ao caso

A **familia** do alumno será **informada** de todos os pormenores, inmediatamente, dándoselle a coñecer os resultados da proba e as medidas a tomar.

Mais aló da proba da avaliación inicial, nos primeiros días farase tamén observación do funcionamento do **grupo** e da **actitude** cara a materia (comportamento, material, atención, implicación, ...), con intercambios orais en torno a algunha actividade inicial relacionada cos bloques (ler, escoitar, entender, expresar).

Considérase importante esta proba; os resultados serviran para coñecer o estado previo de coñecementos e interese que teñen os alumnos para saber o punto de partida á hora de comezar as explicacións.

A información obtida orientará ao/á profesor/a de **Hª da Arte** para decidir o **enfoque didáctico** e o grao de profundidade co que deberá desenvolver os novos

contidos.

X- MEDIDAS DE ATENCIÓN Á DIVERSIDADE.

A Consellería de Cultura, Educación e OU, no seu **DECRETO 86/2015, do 25 de xuño**, polo que se establece o currículo da educación secundaria obrigatoria e do bacharelato na Comunidade Autónoma de Galicia, no seu **art. 7. Alumnado con necesidades específicas de apoio educativo** sinala:

1. *Para o alumnado que requira unha atención educativa diferente á ordinaria, por presentar necesidades educativas especiais, por dificultades específicas de aprendizaxe, trastorno por déficit de atención e hiperactividade (TDAH), polas súas altas capacidades intelectuais, por se incorporar tarde ao sistema educativo ou por condicións persoais ou de historia escolar, estableceranse as medidas curriculares e organizativas necesarias co fin de que poida alcanzar o máximo desenvolvemento das súas capacidades persoais e os obxectivos e competencias establecidas en cada etapa para todo o alumnado.*

*Entre estas medidas estableceranse aquelas que garantan que **as condicións de realización das avaliacións se adapten ás necesidades do alumnado con necesidades específicas de apoio educativo.***

2. *A escolarización do alumnado con necesidades específicas de apoio educativo rexerase polos principios de normalización e inclusión, e **asegurará a súa non-discriminación e a igualdade efectiva no acceso e na permanencia no sistema educativo.***

3. *A identificación e a valoración do alumnado con necesidades específicas de apoio educativo e, de ser o caso, a intervención educativa derivada desa valoración, realizaranse do xeito máis temperán posible, nos termos que determine a consellería con competencias en materia de educación. **Os centros docentes deberán adoptar as medidas necesarias para facer realidade esa identificación, valoración e intervención.***

4. *Correspóndelle á consellería con competencias en materia de educación establecer as condicións de accesibilidade e deseño universal, e os recursos de apoio que favorezan o **acceso ao currículo do alumnado con necesidades educativas especiais, e adaptar os instrumentos e, de ser o caso, os tempos e os apoios que aseguren unha correcta avaliación deste alumnado.***

*A consellería con competencias en materia de educación, coa finalidade de facilitar a accesibilidade ao currículo, establecerá os **procedementos oportunos cando cumpra realizar adaptacións significativas dos elementos do currículo**, coa finalidade de atender o alumnado con necesidades educativas especiais que as precise. **Estas adaptacións realizaranse procurando o máximo desenvolvemento posible das competencias; a avaliación continua e a promoción tomarán como referente os elementos fixados nas devanditas adaptacións.** En calquera caso, o alumnado con adaptacións curriculares significativas deberá superar a avaliación final para poder obter o título correspondente.*

5. A escolarización do alumnado con altas capacidades intelectuais, identificado como tal segundo o **procedemento e nos termos que estableza a consellería con competencias en materia de educación, flexibilizarse nos termos que determine a normativa vixente.**

Esta **flexibilización** poderá incluír tanto a **impartición de contidos e a adquisición de competencias propias de cursos superiores como a ampliación de contidos e competencias do curso corrente, así como outras medidas.**

6. Os **plans de actuación, así como os programas de enriquecemento curricular adecuados ás necesidades do alumnado con altas capacidades intelectuais, que lle corresponde adoptar á consellería con competencias en materia de educación, permitirán desenvolver ao máximo as capacidades deste alumnado e terán en consideración o seu ritmo e o estilo de aprendizaxe, así como o do alumnado especialmente motivado pola aprendizaxe.**

No mesmo senso, o **DECRETO 229/2011, do 7 de decembro**, polo que se regula a atención á diversidade do alumnado dos centros docentes da Comunidade Autónoma de Galicia na **Sección 3.ª Plan Xeral de Atención á Diversidade** no seu **art. 10**, sobre o **Concepto** sinala:

*O **Plan Xeral de Atención á Diversidade** é o documento en que se articula a atención á diversidade a que se refire o artigo 121.2 da Lei orgánica 2/2006, do 3 de maio, de educación. Neste plan concretaranse todas as actuacións e medidas de atención á diversidade que un centro educativo deseña e desenvolve para adecuar a resposta educativa ás necesidades da totalidade do seu alumnado.*

Con base no sinalado na normativa, o departamento de sociais / Xeografía e Historia, no desenvolvemento curricular de cada materia, e na programación anual da mesma terá presente o **Plan Xeral de atención a diversidade** contido no **PEC** do centro.

Débase sinalar que no cursos 2017-18 / 2018-19 o centro propoñe elaborar/actualizar un novo PEC.

No desenvolvemento do **principio de igualdade recollido na CE de 1978** e nas leis que a desenvolven, a **atención á diversidade** debe entenderse, de acordo coa normativa vixente, como o conxunto de actuacións dirixidas a dar resposta ás diferentes capacidades, ritmos e estilos de aprendizaxe, motivacións e intereses, situacións económicas, sociais, culturais, lingüísticas e de saúde do alumnado, todo el merecedor da aplicación do principio de **igualdade de oportunidades** e, polo tanto, de atención ás situacións de partida diferenciadas e/o desiguais.

Todas as medidas que se establezan oriéntanse a alcanzar os obxectivos e as competencias establecidas e réxense polos principios de calidade, equidade e igualdade de oportunidades, normalización, integración e inclusión escolar, igualdade entre mulleres e homes, non-discriminación, flexibilidade, accesibilidade e deseño universal, e cooperación da comunidade educativa.

Nas nosas aulas dáse unha crecente complexidade, non todos os alumnos/as poden seguir o mesmo ritmo de aprendizaxe, sexa polo desenvolvemento psicolóxico como por múltiples causas e circunstancias persoais e sociais.

No deseño das **MEDIDAS DE ATENCIÓN Á DIVERSIDADE**, sexan de reforzo ou específicas, atendendo ao caso, o Departamento fará uso de **metodoloxías, adaptacións curriculares, actividades, instrumentos didácticos diferenciados e contemplados nos programas das materias, na normativa e no *Plan Xeral de atención a diversidade***.

A implementación das medidas farase en función de que o tipo de axuda que ofrecen responda ás necesidades e peculiaridades que necesitan os alumnos.

O Departamento de Xeografía e Historia, no momento da detección de situación obxecto de atención estará á plana disposición do Departamento de Orientación e ao disposto no ***Plan Xeral de atención a diversidade*** contido no PEC do centro CANDO SE ELABORE.

Non procederon, no momento de **elaboración** desta programación, o establecemento de medidas precisas na materia de **Hª da ARTE**, no presente curso, atendendo aos expedientes e prevencións dos alumnado.

De presentarse situacións de atención non previstas aplicaríanseas medidas que garanten que as condicións de desenvolvemento curricular se adaptaran as necesidades do alumnado con necesidades específicas de apoio educativo.

- CONCRECIÓN DAS MEDIDAS DE ATENCIÓN Á DIVERSIDADE:

O esquema básico das **MEDIDAS DE ATENCIÓN Á DIVERSIDADE**, atendendo á normativa sería:

MEDIDAS ORDINARIAS E EXTRAORDINARIAS

A. MEDIDAS ORDINARIAS: Organizativas y curriculares

a) Organizativas

• Adecuación para algún alumno/a ou grupo da estrutura organizativa do centro e/ou da aula.

a) Tempos diferenciados, horarios específicos, etc.

b) Espazos diferenciados.

c) Materiais e recursos didácticos diferenciados.

• Desdoblamento de grupos.

• Reforzo educativo e/ou apoio de profesorado na aula.

b) Curriculares

• Adaptacións metodolóxicas para algún alumno / grupo, como traballo colaborativo en grupos heteroxéneos, tutoría entre iguais, aprendizaxe por proxectos, etc.

• Adaptación dos tempos e/ou os instrumentos de avaliación para algún alumno/a.

- Programas de reforzo para o alumnado que tivo promoción sen superar todas as materias.
- Programa específico para alumnado repetidor da materia.
- Aplicación personalizada dese programa específico para repetidores da materia.

B. MEDIDAS EXTRAORDINARIAS: Organizativas y curriculares

a) Organizativas

- Alumnado que recibe apoio por parte do profesorado especialista en PT / AL.
- De ser o caso, grupos de adquisición das linguas (para alumnado estranxeiro).
- De ser o caso, grupos de adaptación da competencia curricular (alumnado estranxeiro).
 - Outras medidas organizativas: escolarización domiciliaria, escolarización combinada, etc.

b) Curriculares

- Adaptacións curriculares na materia.
- De ser o caso, agrupamento flexible ou específico autorizado na materia.
- Alumnado con flexibilización na escolarización.
- Descrición do protocolo de coordinación co profesorado que comparte co titular da materia os reforzos, apoios, adaptación, etc. (coordinación cos PT / AL / outro profesorado de apoio / profesorado do agrupamento / etc.

XI-CONCRECIÓN DOS ELEMENTOS TRANSVERSAIS.

A **Consellería de Cultura, Educación e OU** no seu **DECRETO 86/2015, do 25 de xuño**, no que se establece o currículo da educación secundaria obrigatoria e do bacharelato no seu **art.4 dos Elementos transversais**, sinala:

“1. A comprensión lectora, a expresión oral e escrita, a comunicación audiovisual, as tecnoloxías da información e da comunicación, o emprendemento, e a educación cívica e constitucional traballaranse en todas as materias, sen prexuízo do seu tratamento específico nalgunhas das materias de cada etapa.

2. A consellería con competencias en materia de educación fomentará o desenvolvemento da igualdade efectiva entre homes e mulleres, a prevención da violencia de xénero ou contra persoas con discapacidade, e os valores inherentes ao principio de igualdade de trato e non discriminación por calquera condición ou circunstancia persoal ou social.

Do mesmo xeito, promoverá a aprendizaxe da prevención e resolución pacífica de conflitos en todos os ámbitos da vida persoal, familiar e social, así como dos valores que sustentan a liberdade, a xustiza, a igualdade, o pluralismo político, a paz, a democracia, o respecto aos dereitos humanos, o respecto por igual aos homes e ás mulleres, e ás persoas con discapacidade, e o rexeitamento da violencia terrorista, a pluralidade, o respecto ao Estado

de dereito, o respecto e a consideración ás vítimas do terrorismo, e a prevención do terrorismo e de calquera tipo de violencia.

A **programación docente** debe abranguer en todo caso a **prevención da violencia** de xénero, da violencia contra as persoas con discapacidade, da violencia terrorista e de calquera forma de violencia, racismo ou xenofobia, incluído o estudo do **Holocausto** xudeu como feito histórico.

Evítanse os **comportamentos** e os contidos **sexistas** e os estereotipos que supoñan discriminación por razón da orientación sexual ou da identidade de xénero, **favorecendo a visibilidade da realidade homosexual, bisexual, transexual, transxénero e intersexual.**

3. A consellería con competencias en materia de educación fomentará as medidas para que o alumnado participe en **actividades** que lle permitan afianzar o **espírito emprendedor e a iniciativa empresarial a partir de aptitudes como a creatividade, a autonomía, a iniciativa, o traballo en equipo, a confianza nun mesmo e o sentido crítico.**

4. No ámbito da **educación e a seguridade viaria**, promoveranse accións para a mellora da **convivencia e a prevención dos accidentes de tráfico**, coa finalidade de que os/as alumnos/as coñezan os seus dereitos e deberes como usuarios/as das vías, en calidade de peóns, viaxeiros/as e condutores/as de bicicletas ou vehículos a motor, respecten as normas e os sinais, e se favoreza a convivencia, a tolerancia, a prudencia, o autocontrol, o diálogo e a empatía con actuacións adecuadas tendentes a evitar os accidentes de tráfico e as súas secuelas.”

A teor do sinalado no texto, compre, dende o departamento e dende a materia **DE Hª DA ARTE**, facer **concrecións** dos elementos transversais.

Os **Elementos transversais** da **programación** serían:

1. Programación de educación en valores.
2. Tratamento do fomento da lectura.
3. Tratamento do fomento das tic.
4. Tratamento do fomento da convivencia no centro.
5. Contribución da materia ao proxecto lingüístico.

11.1-PROGRAMACIÓN DE EDUCACIÓN EN VALORES:

As materias do **departamento de CCSS** son susceptibles de vincularse con moitos temas transversais que leven á reflexión crítica e á educación en valores, a través do traballo habitual na clase: *a valoración do papel desempeñado polos gobernos nos diferentes períodos da historia, o papel da muller no ámbito político ou cultural; en xeografía, con temas como o coidado do medio ambiente, a sostenibilidade, a acción antrópica na paisaxe natural...*

Os **contidos xornalísticos**, por exemplo, permiten a **reflexión** sobre case todos os temas transversais da actualidade podendo ver a permanencia ou a evolución no tempo; **un exemplo: as desfeitas patrimoniais nas diferentes guerras**

O alumnado de Hª da Arte recibe ensinanza de educación en valores co tratamento de temas transversais: **Educación cívica e moral, Educación para a saúde do consumidor, Educación para a paz, Educación non sexista, Educación ambiental e de respecto ao patrimonio histórico e cultural.**

En Hª da ARTE insistirase, acotío, nos principios e condutas de **tolerancia, solidariedade, respecto á diversidade, consumo responsable, non á violencia e respecto ao patrimonio** (este último en consonancia plena cos contidos da materia de Hª da Arte); todos estes principios son tendentes a formar persoas solidarias e responsables.

Teremos presente que o alumnado acada a maioría de idade co remate dos seus estudos de Bacharelato, polo que deberá ser consciente do que implica: ser cidadán de pleno dereito e deber, aplicando, xa non como concepto teórico, se non como criterio de vida, valores como a tolerancia, o respecto, etc.

Especificamente, trataranse, entre outros que podar xurdir:

- **Educación para a paz:** A partir da análise da Hª universal (tamén na Hª da Arte) e de España de todos os tempos, e mesmo de textos xornalísticos actuais. Destacarase a importancia de considerar os códigos **ideolóxicos, relixiosos e políticos, territoriais** dos feitos que son noticia para una **comprensión** cabal da mensaxe, na que se inclúan as distintas **visións do mundo** que existiron e que aínda perduran na actualidade. Exemplo: as circunstancias da **Guerra Civil** e as súas consecuencias que tan negativamente afectaron á poboación a ao seu **patrimoniomaterial** e inmaterial: destrución do patrimonio, morte e exilio; a pobreza, a degradación moral, a violencia, a censura e o control dos cidadáns, o **menosprezo** pola **cultura** e as **expresións da arte** (*idem* nos réximes fascistas).

- **Educación moral e cívica:** O traballo dentro da materia de Hª da Arte para adquirir **coñecemento** da **orixe, formación e expansión** de **diferentes ideoloxías políticas e relixiosas** e fomentar a **tolerancia** e o respecto. Nas aulas do instituto no futuro será frecuente a presenza de alumnos de diversas realidades culturais, lingüísticas, relixiosas, ... A lectura e a interpretación de textos históricos e de imaxes da tradición artística e cultural de diferentes pobos e etapas históricas, axudan a reflexionar sobre o valor e fin da vida, a paz, a concordia e a xustiza, desde as diferentes visións do mundo e do tempo. Coa perspectiva histórica obsérvanse problemas sociais e morais, non moi diferentes dos que se producen na sociedade actual (intolerancia, persecucións, desfeitas materiais e do patrimonio cultural, falseamento da verdade, ...), o cal permitiranos a reflexión crítica sobre a conduta dos personaxes e as situación polas que atravesan e a súa relación co mundo real.

- **Educación do consumidor:** Este tema transversal pode ser analizado dende as diferentes áreas das ciencias sociais. Na disciplina da **xeografía** poderá ser mellor tratado e apreciar como a sociedade se transformou.

Partiríase da análise da persuasión, a sedución e dos mecanismos da manipulación empregados pola **publicidade**, como instrumento básico para aumentar o nivel de venda dos produtos das empresas que os publicitan. Demostrar como a demanda eleva a oferta se eses produtos se anuncian, a que hora se anuncian e en que medios. Debe facerse fincapé en que o obxectivo final do discurso publicitario é fomentar o consumo do produto ou servizo ofertado, polo que non escatima en medios para conseguilo, desde a realización de estudos psicolóxicos e sociolóxicos, ata o recurso da publicidade encuberta ou subliminar, cada vez máis utilizada no **cine** e

a **televisión**. O coñecemento destes feitos permitirá ao alumnado detectar a intencionalidade enganosa, adoptar una actitude crítica e consumir dun xeito responsable. Haberá que ver especialmente o poder dos medios de comunicación, tanto na información xeral como no ámbito do consumo. Na **Hª da Arte**, tamén podemos tratar o consumismo e a desviación da actual **industria da Arte**: a posesión polo feito da exclusividade, a degradación/multiplicación da expresión da Arte polas modas e subculturas, o consumo da cultura masas,

· **Educación para a igualdade de oportunidades de ambos os sexos** Pódese abordar este contido transversal partindo directamente da lectura dos artigos 10 e 14 da Lei Orgánica 1/2004, dado que neles protéxense os dereitos da muller e salvagardan a igualdade entre home e muller no ámbito da publicidade e dos medios de comunicación. Tamén pódese utilizar o anuncio institucional do Ministerio de Igualdade sobre os maltratadores e facer regresións sobre o trato á muller na Historia e na Historia da Arte. A análise dos contidos dos Mass Media ou das páxinas de contacto nos xornais, servirán para tratar simultaneamente o tema da explotación da muller como obxecto sexual e o tema da educación moral e cívica.

A historia permítenos analizar o papel da muller, relegado a maioría das veces ao ámbito doméstico, a súa consideración social –reducida- e suxeita ás convencións políticas, relixiosas, ... Deberá tratarse historicamente a temática da **muller** como produtora de cultura e de obras de Arte ao longo da Historia a pesar da súa situación de desigualdade.

· **Educación ambiental:** En xeografía dedícaselle temas especiais; case non debería considerárselle transversal; forma parte do currículo. Si pode incluírse como tema transversal os comportamentos acotío na aula (limpeza, ruído, reciclaxe dos materiais utilizados).

· **Educación sexual:** Os nosos alumnos non carecen de información relacionada co tema, polo que o que máis necesitan, é formación e **educación**. Pódense aproveitar textos xornalísticos, obras de arte ao longo da Hª, como motivos para a **análise** da **sexualidade** (erotismo, comportamentos, intolerancia, homofobia, etc); os textos literarios, as imaxes, debates e coloquios televisivos ou preparados polos propios alumnos, etc., serven para traballar o tema e tamén as consecuencias da ignorancia sexual: comportamentos abusivos, explotación, malos tratos, etc.

· **Educación para a saúde:** Pódese tratar en paralelo ao anterior e cos mesmos tipos de textos. Engadiríase o tema das drogas e o do **alcoholismo**.

· **Educación para o coidado e protección do patrimonio artístico e cultural:** Coidar e preservar o noso patrimonio cultural e natural é unha **prioridade** da sociedade. As **identidades** constitúense e refórzanse através dos **símbolos**, figuras representativas, **tradicións** que serven de elementos referenciais fundamentais para a **conservación** do noso patrimonio. a destrución do noso patrimonio vai xerar polo tanto una falta de identidade.

11.2-TRATAMENTO DO FOMENTO DA LECTURA:

Na medida na que no centro se deseñe e implemente o **proxecto lector**, o departamento de Xeografía e Historia participará plenamente. O profesorado debe facer seguimento da **expresión oral e escrita** do alumnado. Analizarase a capacidade de construír **frasescoherentes**, elaborar temas e definir conceptos nas distintas actividades dos materiasdo Departamento, así como a capacidade do alumnado para levar a cabo unha **lectura comprensiva** dos contidos do libro e doutros documentos propostos polo profesor ou profesora. Os posibles instrumentos a usar para avaliaro anteriormente exposto, entre outros, destacan os seguintes:

- **Corrección das probas escritas e/ou expositivas**, incidindo e valorando a capacidade expresiva, a ortográfica e caligráfica.
- **Realización de traballos sobre temas da materia estudada:** unha vez realizados deberán lerse na aula ante os compañeiros.
- **Valoración das actividades realizadas no caderno de clase:** cun mínimo de orde, coherencia, limpeza e lexible.
- **Proposta de traballos de índole variada:** Exposición dos comentarios das obras de arteobxecto das EBAU
- **Lectura e recensión de textos diversos -libro, periódico ou calquera outro material didáctico-**: a finalidade é comprobar **lectura comprensiva**.

As **Ciencias Sociais**, *per se* constitúen un idóneo punto de partida para fomentar o hábito da **lectura**: a **Historia**, a **Xeografía** e a **Hª da Arte** baséanse na **documentación escrita e gráfica**. Explicar aos alumnos como una realidade histórica se pode constatar cun documento histórico resulta moi ilustrativo. En xeral, os libros de texto de hoxe en día inclúen este tipo de documentos que, ou ben se len na clase reflexionando sobre eles, ou ben son traballados polos alumnos nas súas casas.

Unha obra de arte, un cadro, pola cor, a composición, a temática, ...informa ao espectador da realidade histórica, material e cultural, ideolóxica, moral concreta.

Este departamento considera **necesaria** e moi **didáctica** a **colaboración** coa **biblioteca** do centro, polo que **colaborará** en aportar **lecturas recomendadas** por niveis académicos para os alumnos da ESO e de Bacharelato.

A lectura dos libros **nunca será obrigatoria**; os profesores **estimularán** aos alumnos á lectura da **novela histórica ou da narrativa histórica** como medio para achegarse ao acontecer histórico. Ao remate da mesma os alumnos farán un traballo que contará para a nota. Tratarase de elixir obras das que haxa exemplares suficientes na Biblioteca ou que existan en formato dixital.

Os profesores dos cursos de 2º Bacharelato recomendarán ao alumnado, como contribución ao **Proxecto Lector** e complemento das materias explicadas na aula, a lectura de biografías de artistas e personaxes históricos de relevo (**Mestre Mateo, Velázquez, Goya, Monet, Picasso, Napoleón, Roosevelt, Juan Prim, Bismark, Hitler, A Pasionaria, Isabell II de España, etc.**), e de novelas históricas de libre elección entre as que hai no centro.

11.3-TRATAMENTO DO FOMENTO DAS TIC.

As **Tecnoloxías da Información e a Comunicación (TIC)** son todos aqueles **recursos, ferramentas e programas** que se utilizan para procesar, administrar e compartir a **información** mediante diversos **soportes tecnolóxicos**, tales como: **ordenadores, teléfonos móbiles, televisores, reprodutores portátiles de audio e vídeo ou consolas de xogo.**

O papel das TIC na sociedade, hoxe en día, é importante porque ofrecen moitos **servizos** como: **correo electrónico, procura de información, banca online, descarga de música e cinema, comercio electrónico, etc.** Por esta razón as **TIC forman parte en diversos ámbitos da vida, entre eles, o da educación.**

Ademais douso dos recursos tradicionais en **papel impreso**: fontes bibliográficas, libros de texto, libros de lectura, fotocopias, textos especialmente seleccionados (históricos, de Arte, historiográficos, diagramas, mapas temáticos, mapas mudos, noticias de prensa, etc.), utilizaranse os **medios audiovisuais e as TIC** para a adquisición da **competencia no tratamento da información e a competencia dixital** e dar apoio ás explicacións, ás exposicións orais do alumnado, á procura de información, á composición de textos ou á realización de traballos de investigación.

Medios audiovisuais: **diapositivas** de xeografía e de arte, **fotografías** de paisaxes, **láminas, películas** de acontecementos históricos, **gravacións musicais** que se relacionen con épocas concretas, **documentais, programas TV**, etc.

O uso de **sistemas informáticos** fomenta e axuda á ampliación do **vocabulario** polo uso de **terminoloxía específica** dos sistemas operativos: arquivos, escritorio, barra de ferramentas, cartafoles, fiestras, etc.; termos referidos á organización e recuperación da información en diferentes soportes: disquete, disco duro, pen drive, CD-ROM, DVD, etc.

É importante subliñar que en 1º e 2º de ESO hai o **Proxecto Abalar**.

Fomentarse nos diferentes cursos e materias de CCSS:

- O uso dos **procesadores de textos** para a **presentación** correcta dos seus **traballos escritos** en ordenador: marxes, sangrados, tamaños e tipos de letra, viñetas ...
- O uso de **programas de presentación (Power-Point)** para as **exposicións orais** do alumnado na clase.
- A **visualización** das **presentacións** en Power-Point colgadas na rede feitas por profesores **doutras comunidades**. Servirán ao alumnado para apreciar a **sintetización** de contidos.
- O uso de **correctores, tradutores e dicionarios**, para aquelas páxinas que aporten información noutras linguas.
- **Internet** será eficaz non só para a procura de **información** senón tamén como vía de **acceso** ás **páxinas web de interese** das **materias curriculares** do noso departamento, visitas e creacións de blogs.

11.4-TRATAMENTO DO FOMENTO DA CONVIVENCIA NO CENTRO. Accións de contribución ao Plan de Convivencia:

Vivir xuntos, aprender a convivir, é unha finalidade esencial da educación, e representa un dos principais retos para os sistemas educativos.

Esta **aprendizaxe** é -non so- valiosa en si mesma, e **imprescindible** para a construción dunha sociedade máis democrática, solidaria, cohesionada e pacífica na

que fenómenos como o acoso escolar, a violencia doméstica, a violencia de xénero, o maltrato, ... non teñan cabida.

O **informe da UNESCO da Comisión Internacional sobre a educación para o século XXI** propoñía, máis alá do estrito campo do coñecemento esinalaba a necesidade de que os **alumnos aprendan na escola a convivir**, coñecendo mellor ós demais e creando un espírito novo que impulse a realización de proxectos comúns e a solución pacífica e intelixente dos conflitos.

Unha **percepción** estendida na poboación española e galega fai referencia ao progresivo incremento dos **problemas** de **convivencia** nos centros educativos, especialmente nos centros de **secundaria**. As situacións de indisciplina, insolencia na comunicación e acoso escolar entre escolares - existiron sempre-, parecen ter cobrado maior relevancia nos últimos anos, en parte polos **Mass Media**. Percíbese un aumento dos problemas e dificultades do profesorado para impartir as clases e levar a cabo o proceso de ensino polas **condutas disruptivas nas aulas** e apareceron **condutas de agresión entre compañeiros**, que adoptan formas diversas, desde a agresión física directa ata a psicolóxica máis sutil.

Hai un amplo acordo sobre a **complexidade** que encerra a **convivencia escolar** e a presenza de **múltiples factores** que contribúen a explicar os principais **problemas** da convivencia.

Na actualidade -2018- o clima de convivencia deste centro é bo, non se observaron serios problemas nos cursos pasados, mais aló de apreciacións individuais das casuísticas e algunha excepción, caso concreto, a contar como grave ou moigrave.

Algúns conflitos xurdidos eran esporádicos e resolvíanse fundamentalmente co diálogo, con medidas de intervención individual ou en grupo ou disciplinarias de carácter menor. Para seguir así, é importante que a metodoloxía empregada no proceso ensino -aprendizaxe estea no implicada en xerar un bo **clima de convivencia na aula e no centro**.

Dende o departamento de **XEOGRAFÍA e HISTORIA** contribuiremos a fomentar e por en práctica o **plan de convivencia** impartindo unha **educación** baseada na **tolerancia** e o **respecto** a todo tipo de crenzas e opinións.

Fomentarase o traballo e a responsabilidade, desenvolvidos nun ambiente de liberdade, no respecto aos principios democráticos, potenciando a autoestima e facilitando a superación persoal.

Evitaremos nas aulas condutas disruptivas (levantarse sen permiso, falar durante as explicacións, ...), condutas violentas (dano físico e/ou verbal) ou dano ás propiedades e mobiliario escolar.

O profesorado deste departamento intentará conseguir a **integración** de todo o alumnado sen ningún tipo de discriminación realizando actividades que valoren positivamente a diversidade cultural das persoas.

Fomentaremos o **asociacionismo** do alumnado cando mandemos facer traballos ou actividades en grupos. Serán grupos heteroxéneos en xénero, nivel de rendemento,

Na medida do posible faranse **actividades** para conmemorar determinados eventos considerados clave e significativos da convivencia pacífica en liberdade: **a**

Semana da Constitución e do Estatuto de Autonomía de Galicia, o día dos Dereitos Humanos, o día Internacional contra a violencia cara ás mulleres, ...

Tentaremos de establecer un **clima** de traballo adecuado durante o curso; para isto buscaremos 0 consensas **normas** de **funcionamento** do grupo-clase; normas a cumprir por todos e que serán claras, concretas, xustas e discutibles.

Ante calquera **conflito** que poida xurdir na clase, intentaremos actuar con **flexibilidade**, moderación, criterio, ...tendo en conta á persoa e as **diferenzas individuais** do **alumnado**.

Será importante **concienciar** e **sensibilizar** a toda a Comunidade Educativa sobre a importancia dunha adecuada **convivencia** escolar, necesaria para un correcto funcionamento do centro e para un bo clima educativo que facilite os procesos de ensino-aprendizaxe.

Consideramos que **a Convivencia e o Plan de Convivencia deben ser traballados continuamente, diariamente por cada profesor na aula.**

As **materias de CCSS** permiten, polos contidos, as imaxes e os textos, e desde a propia acción educativa na aplicación da materia nas aulas, **fomentar valores** como a **igualdade** entre homes e mulleres, a **non-discriminación** por calquera condición ou circunstancia persoal ou social, a resolución pacífica de conflitos, a defensa da liberdade, a igualdade, os dereitos humanos e a paz.

11.5- CONTRIBUCIÓN DA MATERIA AO PROXECTO LINGÜÍSTICO:

Os membros do Departamento teñen previsto **colaborar**, como parte da comunidade educativa, para **acadar** os **obxectivos** que se recollan no futuro **Proxecto Lingüístico** do centro que se elaborará no presente curso **2018-19, que será incluído no futuro PEC.**

Con independencia do dito, no presente curso levaranse as seguintes **accións**:

- Contribuír a que o alumnado acade unha **competencia lingüística** axeitada tanto en **galego** como en **castelán** ao longo do proceso de formación.
- Participar no proceso de **dinamización lingüística** do centro.
- Favorecer as **actitudes positivas** cara co coñecemento da **lingua e cultura galegas**.
- Participar co resto da comunidade educativa en **actividades** que fomenten o uso e a **integración da cultura galega**.
- **Non discriminar** a ningún membro da comunidade escolar **por motivo da súa lingua**, de maneira que as actuacións que se fagan para favorecer o coñecemento da lingua galega ou castelá deberán axustarse ao principio de **non separación do alumnado en función da súa lingua**.
- Colaborar co resto da comunidade educativa para que o **alumnado con necesidades educativas especiais ou de nova incorporación** ao sistema educativo de Galicia poida **integrarse** ao ritmo ordinario de aprendizaxe do resto do alumnado o máis pronto posible.
- **Propiciar o uso do galego por parte do alumnado nas clases de Xeografía, Historia e de Historia da Arte**, tanto a nivel oral como escrito,

pero aceptando con total normalidade a posibilidade de que poida utilizar o castelán sen que este feito leve aparelado ningún tipo de discriminación.

- **Fomentar a busca e utilización de material multimedia en galego**, pero sen prexuízo de que se empregue tamén o atopado en castelán ou inglés..., sobre todo tendo en conta que para moitos cometidos o material deste tipo en galego é bastante limitado.

XII-ACTIVIDADES COMPLEMENTARIAS E EXTRAESCOLARES PROGRAMADAS POLO DEPARTAMENTO DE CCSS.

O DEPARTAMENTO de CCSS tentará de acercar á **realidade histórica, xeográfica e artística** global e concreta ao alumnado do centro.

Tentarase xerar criterios e actitudes de valoración do entorno e visualizar, en directo, contidos de carácter teórico adquiridos no traballo de aula.

Con esta pretensión, para o curso 2017-18 programaranse e reflectiranse no Plan Xeral de Actuación do Centro as **actividades complementarias e extraescolares**. Nesta futura programación de actividades extraescolares e complementarias, poderanse establecer, entre outras, as seguintes **saídas de carácter didáctico e actividades**:

- Saída a **Santiago de Compostela**. Especificamente deseñada para os alumnos de Hª da Arte –visita da Catedral e museos- pero pódese dar un fin mais amplo. Tentarase de realizar a finais do 1º trimestre/ inicios 2º; iniciado ou acabado os temas do Románico e Gótico. Na visita inclúese o percorrido polas tribunas e tellados, Pórticos e Museo.
- Saída a **sigrexas ou basílicas do entorno de NOIA** (Santa María a Nova ou San Martiño). No 1º trimestre. Búscase a visualización, a partir do entorno próximo, dos conceptos cos que se traballa na aula (espazo, luz, proporcións, elementos arquitectónicos destacables, iconografía escultórica ou pictórica, orientación....) e para o que a Igrexa de Santa María é un perfecto modelo.
- **Actividades** de colaboración coa profesora de **Cultura clásica**.
- **Exposicións** ou actividades culturais que xurdan ao longo do curso, en Noia ou vilas próximas.
- **Conferencias** programadas no centro desde a materia ou o departamento así como aqueles actos culturais que xurdan no curso no propio centro.
- Participación nas **actividades da Semana Cultural** a celebrar en abril. Os temas e grupos de destino determinarase ao longo do curso.

XIII- Mecanismos de revisión, de avaliación e de modificación da programación en relación cos resultados académicos e procesos de mellora.

Coa referencia dos resultados acadados polo alumnado nas avaliacións, o Departamento de **Xeografía e Historia** fará **auto-avaliación** por medio dun debate de opinións e das observacións dos membros do departamento, para **detectar erros** e **afianzar acertos** da programación e adoptar as **medidas** pertinentes e oportunas.

Consideramos a **avaliación** como un **proceso constante** incluído na **programación** na que a fase final da mesma é a **memoria** que recolle as **propostas** de futuro para **retro-alimentar** e **mellorar** o proceso de ensino/aprendizaxe das materias do departamento.

Avaliarase:

a) A **concreción** e **cumprimento** dos **obxectivos**, **contidos** e **criterios de avaliación**. A **planificación temporal** dos **contidos**, cuestión difícil de planificar a 1ª vez que se da a materia; á avaliación periódica deste aspecto, permíte acadar mellores aproximacións de cara ao futuro.

b) A **selección** dos **contidos** considerados como **básicos**.

c) As **estratexias didácticas** empregadas.

d) Os **recursos** e **materiais** utilizados.

e) As **actividades** acotío, das que extraemos se contribuíron á comprensión do tema de traballo ou se son precisas outras actividades.

f) A **evolución** do alumnado con **medidas** de **atención** á **diversidade**.

g) A **eficacia** e **rendemento** das **actividades complementarias** e de **contidos transversais** e o **rendemento** das accións do proxecto lector e do plan de integración das TICs.

Pódense realizar test anónimos ao alumnado -cada trimestre ou ao final de curso-, sobre a valoración que teñen do profesorado que lle imparte clase, tanto a nivel didáctico como a percepción que teñen do traballo do profesor ou profesora.

O obxectivo é a mellora da programación e a práctica docente nos seguintes cursos, rectificando o preciso para lograr os obxectivos fundamentais da área.

- **A Periodicidade coa que se revisará a programación:** será trimestral e de carácter provisional, a espera da avaliación final e da memoria de fin de curso coas súas conclusións.
- **Contidos que foi preciso engadir ou eliminar con base na programación prevista:** serán determinados definitivamente na memoria e serán incluídos os cambios na programación do curso vindeiro.
- **Medidas que se adoptarán como resultado da revisión:** especificadas na memoria e programación vindeira.

Atendendo ao **modelo** de programación da Consellería, podemos sinalar os seguintes INDICADORES DE LOGRO.

Mediranse do 1 ao 4 do seguinte xeito:

- Poucas veces: 1**
- A miúdo: 2**
- Case sempre: 3**
- Sempre:..... 4**

Estes Indicadores de Logro cubriranse cos resultados da enquisa para a Avaliación do Labor Docente realizada polo alumnado de xeito anónimo, a través dun formulario virtual, como este.

Escala			
1	2	3	4

1. Adecuación do deseño das unidades didácticas, temas ou proxectos a partir dos elementos do currículo.				
2. Adecuación da secuenciación e da temporalización das unidades didácticas / temas / proxectos.				
3. O desenvolvemento da programación respondeu á secuenciación e a temporalización previstas.				
4. Adecuación da secuenciación dos estándares para cada unha das unidades, temas ou proxectos.				
5. Adecuación do grao mínimo de consecución fixado para cada estándar.				
6. Asignación a cada estándar do peso correspondente na cualificación.				
7. Vinculación de cada estándar a un ou varios instrumentos para a súa avaliación.				
8. Asociación de cada estándar cos elementos transversais a desenvolver.				
9. Fixación dunha estratexia metodolóxica común para todo o departamento.				
10. Adecuación da secuencia de traballo na aula.				
11. Adecuación dos materiais didácticos utilizados.				
12. Adecuación do libro de texto (no caso de que se use).				
13. Adecuación do plan de avaliación inicial deseñado, incluídas as consecuencias da proba.				
14. Adecuación da proba de avaliación inicial, elaborada a partir dos estándares.				
15. Adecuación do procedemento de acreditación de coñecementos previos.				
16. Adecuación das pautas xerais establecidas para a avaliación continua: probas, traballos, etc.				
17. Adecuación dos criterios establecidos para a recuperación dun exame e dunha avaliación.				
18. Adecuación dos criterios establecidos para a avaliación final.				
19. Adecuación dos criterios establecidos para a avaliación extraordinaria.				
20. Adecuación dos criterios establecidos para o seguimento de materias pendentes.				
21. Adecuación dos criterios establecidos para a avaliación desas materias pendentes.				
22. Adecuación dos exames, tendo en conta o valor de cada estándar.				
23. Adecuación dos programas de apoio, recuperación, etc. vinculados aos estándares.				
24. Adecuación das medidas específicas de atención ao alumnado con NEAE.				
25. Grao de desenvolvemento das actividades complementarias e extraescolares previstas.				
26. Adecuación dos mecanismos para informar ás familias sobre criterios de avaliación, estándares e instrumentos.				
27. Adecuación dos mecanismos para informar ás familias sobre os criterios de promoción.				
28. Adecuación do seguimento e da revisión da programación ao longo do curso.				
29. Contribución desde a materia ao plan de lectura do centro.				
30. Grao de integración das TIC no desenvolvemento da materia.				

Observacións:
